

vzpouora 1968 – a dnes?

z díla Haruki Murakamiho / opera Mai 68
kam v létě za evropským divadlem?
hovory s Woody Allenem
hudebník Matthew Herbert

Foto Michael Ochs/isa
ISSN 1801-4542

Politici se strefují do šedesátých let Rozhovor s Danielem Cohn-Benditem

Vůdce studentských protestů roku 1968 ve Francii vzpomíná na demonstraci pod heslem: „Paříž, Varšava, Řím, Praha, všude jde o stejný boj.“ Co to dnes znamená? A co to znamenalo tehdy?

BENOÎT LECHAT

Než se dostaneme k současným událostem, které jsou spojeny s odkazem května 1968, povězte si, jaký mělo protestní hnutí význam pro tehdejší společnost. Tenkrát jste řekl, že hnutí chce vyvolat trhlinu ve společnosti. Můžete to trochu přiblížit?

Konec šedesátých let byl charakteristický řadou dějinných rozkolů, které vytvořily to, co jsme tenkrát nazvali trhlinou. Ve skutečnosti je nutné hovořit v množném čísle, tedy o trhlinách, neboť v každé zemi se projevovaly jinak. Například ve Varšavě mladí lidé demonstrovali proti cenzuře divadelní hry nebo za právo poslouchat jazz. Za těmito kulturními požadavky stál demokratický odpor proti komunistickému autoritářství. Byla to počáteční prasklina ve zdi, která se zhroutila o dvacet let později. Květen 1968 ve Francii byl zase prvním průlomem v uzavřené společnosti, již formoval gaullisticko-komunistický systém. Komunisté ovládali

dělnickou třídu a gaullisté politickou Francii. Protestní hnutí ohlásilo konec gaullismu i západního komunismu, a ty se začaly nenávratně rozpadat. V Německu trhlina otevřela společnost, která se emancipovala z nacistického pomoci proamerické politiky a hospodářského boomu. Antisystémové hnutí tu zlomilo autoritářskou společnost a skoncovalo se zamlčováním minulosti. Ve Spojených státech mladí lidé zaútočili na konzervatismus a sebezahleděnost společnosti, které se považovalo za říši svobody. Hnutí Flower power proti válce ve Vietnamu, jež učinilo základem svých požadavků americkou ústavu, narušilo konzervatismus společnosti, opájející se mýtem, že každý má právo žít tak, jak uzná za vhodné. Jak to vyjádřila Hannah Arendtová, tato trhlina narušila koncept společnosti, která byla politicky demokratická, ale sociálně jistým druhem komunismu; byla to společnost homogenní i segregovaná zároveň.

Zdá se, že se tato hnutí od dnešní politické scény neobyčejně vzdálila, ale zároveň jako by tu byla stále přítomná...

Dnes je v politice móda strefovat se do šedesátých let. V Německu vedla radikální minulost Joschky Fischera k debatě o používání násilí na protestních akcích. Ve Francii se Nicolas Sarkozy rozešel s květnem 1968, aby zabránil koalici mezi Bayrouem a Royalovou, kterou podle něj podporovaly skupiny bývalých osmašedesátníků, k nimž patřím i já. V Německu i ve Francii jsme mohli pozorovat podobné tendence – přenést odpovědnost za všechny společenské problémy na hnutí 1968. Jestliže dnes kupříkladu neexistuje úcta k autoritám a nefunguje školství, anebo když narůstá individualismus a sobectví, příčina se hledá v ideologii postosmašedesátníků. Je fascinující pozorovat, jak buržoazie a potomci světa, proti kterému jsme bojovali, cítí potřebu mstít se – a to dokonce i dnes.

Pokračování na s. 14

obsah téma čísla: vzpoura 1968 – a dnes?

- 1 **Politici se strefují do šedesátých let. Rozhovor s Danielem Cohn-Benditem / Benoît Lechat**
5 **Oblíbená zbraň 1968. Jak se Rudi Dutschke divil a proč se znovu bát skepse / Filip Pospíšil**
22 **Budeme lepší, než jste byli vy. Rozhovor s Georgesem Minkem / Matěj Kotalík**
23 **Správná věc pod koly tanků. Rozhovor se Stefanem Wollem / Matěj Kotalík**

báseň

- 5 Močůvka zadávala studnu / Jan Frolík

literatura

- 6 S rukou v řiti koně. Sbírky Fandy Pánka a Zdeňka Wagnera / Jiří Zizler
7 O dějinách a institucionalizaci vědění. Společnost a vědění Petera Burkeho / Marta Svobodová
7 Šašci u stolu. Celebrity na pomoc univerzitám! / literární zápisník Petra A. Bílka

výtvarné umění

- 8 Živé české sklo. Mlčenlivá výstava v Českém muzeu výtvarných umění / Markéta Kubačáková

film

- 9 Značka: Sex ve městě / Iva Baslarová
9 Woody Allen vlastními slovy / Petr Vydra

divadlo

- 10 Furianti (téměř) 2008. Když v jižních Čechách vymění punč za tequilu / Jitka Páleníková
11 Evropské festivaly a české tupé lokty. Malý průvodce pro následující týdny – zahraničí / Jana Bohutínská

hudba

- 12 Mai 68. Dílo plné blahodárných kontroverzí / Jozef Cseres
12 Nová opera Petra Kofroně hledá svého diváka / Milan Černý

- 13 Pérák se samplerem. Otázky Matthewa Herberta / Pavel Klusák

esej

- 16 S Liviem v posteli. Postdemokratická legitimita a nevládní organizace / Karel Dolejší

média

- 18 Monstrkabaret vládního Rádia Česko. Jeden den na veřejnoprávní vlně / Petr Šafařík

společnost

- 19 Nepohodlný svědek. Jak se půjčují ukrajinští zaměstnanci? / Jitka Polanská, Markéta Kadlecová
24 Izraelským kladivem na Írán. Dá se očekávat útok na perská jaderná zařízení? / Filip Moravec

beletrie

- 26 Výtah. Ticho. Obezita / Haruki Murakami

galerie

- 27 Frank Nitsche / připravil Petr Vaňous

nové knihy

DVD a CD

recenze týdne

- 31 Polemika s Májem? Čanovy básně / Jan Štolba

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
18 přešlap – Výživně z Karlových Varů / Jiří G. Růžička
24 par avion – z amerického tisku vybral Filip Pospíšil
25 letní komiksový seriál – Ulf K.
29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp
29 soutěž
32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!
Opera je bytostně odsouzena k dobové neaktuálnosti, domnívají se myslitelé Slavoj Žižek a Mladen Dolar. Nové dílo Petra Kofroně, Zdenka Plachého a Jiřího Šimáčka Mai 68, uváděné v Národním divadle v Brně, které v přítomném čísle A2 recenzují dva autoři, Milan Černý a Jozef Cseres, tomu nápadně odporuje. Příběh Jarmily v Paříži a v Praze nás možná vtáhne do dnešního příběhu slavného roku víc než důstojné i slzotvorné vzpomínání na dávnou schopnost mohutné vzpoury, které v srpnu zaplaví evropský tisk i televizi. Zkusme si podržet prvotní pocit naléhavých událostí onoho roku. Možná jej vzbudí trs slov – třeba Cohn-Benditova „trhlina“ nebo v rozhovoru se Stefanem Wollem připomenutá „diktatura lásky“ – či vizuální detail: hrdé držení těla sedící dívky na titulní fotografii. Nenechme si ho setřít opakováním či rozmlžováním a angažujme se s obnovenou ladností tady a teď. Důvody znepokojení nabízíme například na s. 19 (reportáž ze seriálu o imigrantech Czech made) nebo v eseji, kde dlouholetý pracovník neziskových organizací upozorňuje na to, že české nevládky se dnes vyrovnávají – nebo budou muset vyrovnávat – s jinou situací, než na jakou jsme si zvykli v devadesátých letech. Květinové čtení!
Libuše Bělunková

letA2dlo otázek

Milé čtenářky, milí čtenáři!
A2 vychází už čtvrtý rok, a jelikož nechceme ustrnout na místě, prosíme vás o názory na její kvality. Rádi bychom se dozvěděli víc též o našich čtenářích, současných i budoucích. Budete-li tak laskaví a strávíte 5 minut vyplněním našeho dotazníku na webu

tydenikA2.cz/otazky,
velmi nám pomůžete
v dalších proměnách.

Jako poděkování za úplné vyplnění pošleme každému knihu z nakladatelství Mladá fronta nebo Akropolis.

Víte-li též o někom, kdo A2 zná a má o ní své mínění, nebo o člověku, který ji pravděpodobně nezná, ale mohl by jejím obsahem být zaujat, přepošlete mu prosím tento odkaz. I s předchozí větou.

Napjatě očekáváme vaše odpovědi. Redakce

došlo

Ad Brno – buzerantů plno (A2 č. 28/2008)

To článek jako reportáž ze sjezdu SSM. Závěry měla autorka jasné ještě předtím, než dorazila do Brna, tak zbývalo jen dodělat nějakou tu omáčku a dílo je hotovo. Když už, tak doporučuji normalizační originály, měly alespoň vyšší jazykovou úroveň. Stačí slovo svazáci nahradit slovem gayové a je to!

Beitar Jerusalem

Ad Propaganda xenofobie (A2 č. 28/2008)

Keď bežala kampaň o „náckoch“ Chcete ho?, nikoho nenapadlo, že je tendenčná a xenofóbna. Autori projektu Chcete je? sa zámerne sústreďujú iba na veci, ktoré sa inde v rámci politickej korektnosti neobjavujú. Aj keď z ich kampaňou nemusím súhlasiť, nevidím na tom nič zlé, keď upozorňujú na problémy spojené s migráciou a multikultúrnou spoločnosťou. Článkov a organizácií, ktoré propagujú multikulturu, je ako maku, a tie nám zase zamlčujú s tým spojené problémy. Vasil Opatrný

Musí být každý hlas, který se na problematiku imigrace dívá kriticky a s obavami, zákonitě xenofobní? Nebýt tohoto článku, vůbec bych o existenci dané webové stránky nevěděl.

A autorova argumentace: dílčí postřehy jsou pravdivé, ale součet všech těchto pravdivých dílčích postřehů je lež. Co to je za logiku? Znamená to, že jedna pravda je pravdivá, ale jsou-li pohromadě dvě pravdy, už to pravda není?

Václav Kašpar

Ad reakce Ondřeje Čapka na recenzi Duhová cesta do otroctví (A2 č. 28/2008)

Důrazně se ohrazuji proti výtce, že nerozumím světu kolem sebe. V jedné věci nicméně musím dát autorovi komentáře za pravdu. Friedrich Hayek skutečně nepotřebuje rozlišovat mezi legální a nelegální prací. Ve společnosti budované důsledně na principech jeho tržního voluntarismu by se totiž většina námezdně pracujících v nejlepším případě těšila postavení středověkých nevolníků.

Radovan Baroš

Ad petice určená ministru školství (A2 č. 28/2008)

V roce 2007 vláda schválila svým ustanovením finanční prostředky na přípravu a pořádání mistrovství světa v klasickém lyžování 2009 v Liberci. Pro účely financování byl speciálně vytvořen podprogram 2330514. Dle vládního usnesení z roku 2007 je možné prostředky čerpat až do schválené výše rozpočtu. Z usnesení vlády bylo také rozhodnuto, že MŠMT bude administrativně zodpovědným za čerpání finančních prostředků z podprogramu 2330514. Finanční prostřed-

ky poskytla vláda, a to převážně z kapitoly všeobecné pokladní správy.

V žádném případě nedochází k dalšímu navyšování finančních prostředků a v žádném případě nedochází k čerpání finančních prostředků z kapitoly školství, určené k financování regionálního školství. Po úspěšném vyjednávání a navýšení kapitoly školství o 4,5 miliardy Kč na platy pedagogů na následné období 18 měsíců pan ministr jasně deklaroval, že bude ještě v tomto roce pokračovat v jednání o navýšení finančních prostředků na učební pomůcky. A to konkrétně o částku 500 milionů Kč.

Ondřej Liška, ministr školství, mládeže a tělovýchovy.

Stanovisko bylo zasláno petičnímu výboru již 29. 5. 2008.

Ad Potíže registrovaných rodičů (A2 č. 28/2008)

Děkuji za tip na organizaci Stejná rodina. Moje kamarádka s partnerkou už léta skrývají svůj vztah třeba před učitelkami ve škole. Bojí se útoků a že jim kluky seberou. Ale stejně – když se jedné něco stane, kluci půjdou do děčáku. To se musí změnit!

Agáta Hašková

Soutěž

Správná odpověď na úkol z čísla 27 – Kdo režíroval rozhlasovou hru Hrabě Monte Christo s Radovanem Lukavským v titulní roli? – zní: Jan Berger. Sadu 3 CD Hrabě Monte Christo posíláme Lence Vyktorinové do Hodonína.

–mam–

literatura

Obrazy slov

Použití textu a písma ve výtvarném umění je námětem výstavy, která je pod názvem **Obrazy slov** k vidění v pražském letohrádku Hvězda. Kurátoři pro tento projekt vybrali obrazy, instalace, objekty a další vizuální média téměř dvacítky současných českých umělců různých generací a odlišných názorových východisek. Na výstavě lze zhlédnout práce Jiřího Černického, Jakuba Hoška, Jiřího Thýna, Jana Šerých, Jána Mančušky, Václava Stratila, Vladimíra Skrepla a dalších. **Letohrádek Hvězda (Praha 6 – Liboc)**, výstava trvá do **31. 10.** Otevřeno denně mimo pondělí od 10 do 18 hodin (v říjnu do 17 hodin).

Měsíc autorského čtení

V rámci největšího českého literárního festivalu, brněnského Měsíce autorského čtení, v následujícím týdnu vystoupí autoři: **Michal Ajvaz** (17. 7. ve 20.00), **Stanislav Dvorský** (18. 7. ve 20.00), **Pavel Kohout** (19. 7. ve 20.00), **Milan Kozelka** (21. 7. ve 20.00), **Ivan Wernisch** (22. 7. ve 20.00), **Ivan Kraus** (23. 7.). Z kanadských spisovatelů přečtou svá díla: **Aritha van Herk** (17. 7. v 18.00), **André Roy** (18. 7. v 18.00), **Jan Zwickyová** (19. 7. v 18.00), **Robert Bringham** (20. 7. v 18.00), **Linn Coadyová** (21. 7. v 18.00), **Madeleine Gagnonová** (22. 7. v 18.00) a **Alison Picková** (23. 7. v 18.00).

Divadlo Husa na provázku (Zelný trh 9, Brno).

–kk–

divadlo

Letní scéna Ungeltu

Svoji Letní scénu má také Divadlo Ungelt a letos na ní zahájilo čtvrtou sezonu. Leží na rohu pražských ulic Nový Svět a Kapucínská a na programu má tři divadelní kusy.

Po Šesti tanečních hodinách v šesti týdnech se na červencový repertoár dostává Sam Shepard a jeho Láskou posedlí (režie Janusz Klimsza). Na Letní scéně má inscenace premiéru, v kamenném Ungeltu si ji odbyla v květnu. Hra si vysloužila nominaci na Pulitzerovu cenu a objevila se také ve filmové podobě. Na filmovém plátně se pod režijním vedením Roberta Altmana a po boku Kim Basingerové objevil i sám Shepard. Letní obsazení je určitě divácky dostatečně atraktivní: **Vilma Cibulková**, **Miroslav Etzler**, **Ladislav Mrkvíčka** v alternaci s **Martinem Štěpánkem** a **Vilémem Udatným**. V srpnu pak Láskou posedlé vystřídá Ledňáček – o dávné lásce po padesáti

letech s **Alenou Vránovou**, **Petrem Kostkou** a **Františkem Němcem**. Stejně tak jako je jistou režisérskou zárukou Klimsza, stojí za Ledňáčkem jako režisér Ladislav Smoček.

Letní scéna Divadla Ungelt (Malá Štupartská 1, **Praha 1**) **Láskou posedlí** denně kromě nedělí **do 2. 8.**, vždy ve 20.30. **Ledňáček** denně kromě nedělí **od 11. do 23. 8.**, vždy v 19.55.

Tosca na rakouském jezeře

Rakouský Bregenz Festival láká diváky **na operu na jezeře**. Na jezerním pódiu tentokrát uvádí Tosku Giacomu Pucciniho. Scéně dominuje obří oko, které se v průběhu festivalu stane také originálním filmovým plátnem. Ejzenštejnova Alexandra Něvského doprovodí naživo symfonický orchestr. Kdo dává před vodními atrakcemi přednost kamennému divadlu, může vidět Karla V. s hudbou Ernsta Kreneka nebo Buddenbrookovy podle novely Thomase Manna a v koprodukcí s Theater in der Josefstadt. V rámci Crossculture organizátoři připravili program pro mladé od 14 do 26 let – mimo jiné jde o setkání s umělci nebo různě zaměřené workshopy. Několikrát denně se také diváci mohou s průvodcem dostat do zákulisí festivalu. Třeba se inspirovat i domácí organizátoři festivalů nebo provozovatelé divadel a pochopit, že diváky už dávno nepřitahuje jen to, co je na scéně, ale také střeva a „know-how“ divadla. **Bregenz Festival** se slavnostně otevírá ve středu **23. 7.** a pokračuje až do soboty **23. 8.**

Obludárium

Novinka bratří Formanů Obludárium bude v Česku k vidění až v září na Mezinárodním festivalu Divadlo v Plzni. Celý červenec je ale na programu festivalu Zomer van Antwerpen.

Nedočkavci tedy mají možnost zaskočit si do Belgie a být oproti tuzemským návštěvníkům plzeňského festivalu ve výhodě. V Obludáriu se snoubí divadlo, kabaret a cirkus (do sekce cirkus Formany také zařadili antverpští dramaturgové) a je prý plně poezie a nostalgie. Příjemné je i to, že v Belgii je Obludárium k vidění za slušných osm eur. Formani hrají **v Antverpách** téměř denně až do čtvrtka **31. 7.**

–jb–

film

Neuvěřitelný Hulk

Hulk, legendární komiksový hrdina ze stáje Marvel, se dočkal prvního filmového zpracování již v roce 2003. Tchajwanský žánrový chameleon Lee Ang obsadil do role Bruce Bannera/Hulka Erika Banu a celý velkoilm nepostavil na dávkách epické akce, ale na pokusu vykreslit psychologický profil superhrdiny trpícího traumaty a pocity viny. Za toto pojetí si Lee vysloužil od fanoušků komiksu poměrně ostrou kritiku, a netrvalo ani pět let a do kin se dostává zbrusu nové zpracování ságy o sympatickém vědci měnícím se v nezastavitelné zelené monstrum. Snímek Neuvěřitelný Hulk režíruje tentokrát Francouz **Louis Letterier** (Kurýr, Utržený ze řetězu),

jehož jméno je zárukou zběsilé akce za jakýchkoliv podmínek. Divákům servíruje velkolepé scény plné dech beroucích vizuálních efektů: zatímco Leeho Anga zajímalo spíše nitro Bruce Bannera, Letterier se jednoznačně orientuje na destruktivní schopnosti zmutovaného Hulka. A to i přesto, že v ústřední roli se objevuje nadprůměrný herec Edward Norton (Klub rváčů, Kult hákového kříže), který má v zádech Liv Tylerovou, Tima Rotha a Roberta Downeyho juniora. Neuvěřitelný Hulk slibuje neuvěřitelnou porci adrenalinu zabalenou do formy komiksového blockbusteru. **Premiéra v ČR 17. 7.**

–jj–

Zachyceno v síti Doc-Airu

Mezi dvěma hlavními filmovými svátky letošního léta, MFF v Karlových Varech a LFŠ v Uherském Hradišti, objevíte filmové novinky u nás leda na internetu. Na webovém portálu dokumentárního filmu **doc-air.com** v červenci nově najdete k přehrání či legálnímu stažení několik zajímavých snímků na pomezí dokumentu a experimentu. Jedním z nich je i stylizovaný dokument **Petra Marka** Láška shora (2002), který „je hravým a vtipným vyprávěním o putování Prokopa a Magdaleny za zatměním slunce“, ale především si pohrává se samotným médiem filmu. Slovenský režisér **Mišo Suchý** ve svém filmu **Home Movie: Deník pro mého syna narozeného v Americe** (2002) podává zprávu o emigraci, pocitech z návratů a cestě zpátky domů. Stejně tak snímek Kudy na východ: Záznamy z Vietnamu (1994) režisérky **Lynne Sachsové** tvoří spolu s filmy Státy nikoho a Vyšetřování plamene, které jsou také dostupné na Doc-Air, cyklus nazvaný **Nejsem válečná fotografka** (I am Not a War Photographer).

–kb–

hudba

Olomoucké kulturní léto

Každoroční cyklus koncertů letos uvádí mimo jiné společný koncert dvou osobností české hudby, které se dokázaly – každá v jiném žánru – prosadit v celosvětovém měřítku.

Iva Bittová letos stihla odehrát řadu koncertů v Mexiku, Austrálii a Spojených státech, včetně vystoupení se Škampovým kvartetem v legendární newyorské Carnegie Hall. Na nejnovějším, loni vydaném CD Moravian Gems spolupracovala s pianistou Emilem Viklickým, kontrabasistou Georgem Mrazem a bubeníkem Lacem Troppem. Jde o jazzové album s folklorními kořeny, ale i zřetelnými přesahy do vážné hudby. Vynikající kontrabasista **George Mraz**, s nímž Bittová v Olomouci vystoupí, se narodil v Písku a absolvoval pražskou konzervatoř. V roce 1968 využil nabídky stipendia na proslulé bostonské Berklee School of Music. Téměř čtyřicet let

tak patří ke špičkám moderního jazzu. Vystupoval a nahrával s desítkami hudebníků, kapel a orchestrů, například s Dizzym Gillespiem, Stanem Getzem, Herbiem Hancockem či Newyorským jazzovým kvartetem. **Nádvoří radnice** (Horní náměstí, **Olomouc**), ve středu **16. 7.** v 19.30.

Akustické fenomény

Acoustic Phenomenae jsou další z akcí, které připravila Ars Morta Universum, jednotka starající se o propagaci industriální hudby v Česku. Hvězdou večera bude perkusista, básník a nomád amerického původu **Stefan Weisser** 1951), který je milovníkům hudby znám především jako **Z'ev**, nahrává a vydává ale i pod značkami UNS, Magneet Bond a mnoha dalšími. Nadšený student bubenických technik z celého světa ovládá nejrůznější bicí nástroje od etnických až po ty vlastní výroby, skvěle si rozumí s kovovým odpadem a účastnil se britských počátků industriálního hnutí i vzedmutí newyorské scény no wave.

Na koncertech většinou improvizuje na sestavu znějících objektů, jako jsou kovové trubky laděné zářezy či gongy, ve své diskografii má svéráznou operu i kovovou interpretaci kabaly. Dnes již žijící klasik a důkaz toho, že bicí improvizace nemusí vždy znamenat z rytmu vyhozené tápání dredatých bubínkářů. Program večera doplní dvě tuzemské položky. Pražský **SWF** je jednočlenným projektem, který se ve své početné, vlastním nákladem vydávané diskografii zabývá digitálním hluem vzešlým z mikrosamplingu a možností syntezátorů. Podobně, na pečlivě připravených DVD-R zachází i s obrazovým materiálem. Nehostinná audiovizuální prostředí jsou překvapivě pohlcující a úrodnou krajinou pro asociace. **Kotel 26** se pro změnu zhlédl v industriálu staré školy, se spoustou kovových bicích, jednoduchou elektronikou a tovární estetikou.

Bunkr Parukářka (Park Parukářka, **Praha 3** – Žižkov), ve čtvrtek **17. 7.** ve 20.00.

–pf–

výtvarné umění

Mnichovská secese 1892–1914

V mnichovské galerii Stuck probíhá objevná výstava tamějších secesionistů. Galerie se nachází ve vile, která patřila jednomu z nejvýznamnějších představitelů hnutí, a vystavovaná díla je tak možné vidět v kontextu vynikající secesní architektury, kterou si **Franz von Stuck** ve smyslu dobově aktuální myšlenky Gesamtkunstwerku sám navrhl. Stuck byl vedoucím duchem mnichovských secesionistů. Ti se oddělili od konzervativního uměleckého sdružení Künstlergenossenschaft již v roce 1892. Za cíl si kladli vytvářet výstavy instalačně modernější a přehlednější. Stylově zůstávala mnichovská secese sice ještě dost zakotvená v předchozí umělecké generaci, ale přínosem současné výstavy ve vile Stuck je i přehodnocení dříve obecně rozšířeného názoru, že měla pouze uměleckostrategické cíle. Na výstavě je možné nalézt obrazy, které vykazují avantgardní tendence, například Zápasníky od Maxe Slevogta

z roku 1893. Na první mnichovské výstavě však byly zastoupeny i směry, které bychom označili za konzervativní – vystavoval tu i pražský sochař Josef Myslbek, který ostře odsoudil sochu Františka Bílka Orba je naší viny trest, vzniklou jen o rok dříve. Větší internacionalita byla hlavním cílem

mnichovských secesionistů. Na jejich první výstavě roku 1893 bychom proto mohli nalézt i díla polských, italských či francouzských autorů. I ve výstavě vily Stuck, která nám připomíná tuto přelomovou událost evropských dějin umění, nalezneme místnost s obrazy francouzských krajinářů. Výstava **Die Münchner Secession** vzdává zasloužilý hold umělcům, kteří našli odvahu jako první nastoupit cestu k modernímu malířskému názoru a vytvořili podmínky pro velkolepý rozkvet pozdějšího mnichovského uměleckého života. **Museum Villa Stuck** (Prinzregentenstr. 60, **Mnichov**), **do 14. 9.**

–db–

Šumavou Karla Klostermanna

– fotografie z let 1875–1914

Jako jedna z pout k letošnímu Roku Karla Klostermanna (1848–1923) vychází třetí díl knižní trilogie historických, zvětšených a digitálně restaurovaných šumavských fotografií, které vybral a doprovodnými texty opatřil plzeňský publicista Zdeněk Roučka.

Autory snímků, jež k tomuto účelu poskytly jihočeské, západočeské i německé archivy, jsou jak průkopníci české fotografie Jindřich Eckert, František Fridrich, František Krátký, Ignác Kranzfelder, Josef Seidel, Josef Wolf, tak řada dalších, mnohdy i anonymních tvůrců. Celý knižní triptych (Tenkrát na Šumavě, Předválečnou Šumavou, Šumavou Karla Klostermanna) soustřeďuje na 750 snímků krajiny, obcí i jejich obyvatel a ve zdokumentování horské pohraniční oblasti nemá u nás obdobu. Souběžně s vydáním posledního svazku, nesoucího podtitul Obrazy 1875–1914, byla 3. 7. v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách zpřístupněna i výstava těchto nejstarších regionálních fotografií.

Muzeum Šumavy (Náměstí 140, **Kašperské Hory**), **do 31. 10.**

–vb–

televize

Sekretářka

Po návratu z psychiatrické léčebny se mladá a citlivá Lee zapíše do kursu psaní na stroji. Díky tomu si najde práci sekretářky u movitého právníka E. Edwarda Graye, který si brzy všimne, že Lee má na těle jizvy po zraněních,

kteří si sama způsobila. I Edward má své tajné choutky – ovšem opačného druhu... Svérázný milostný příběh režiséra Stevena Shainberga vznikl podle stejnojmenné povídky Mary Gaigskillové.

Vypráví o dvou lidech, kteří sice mají své (nejen) sexuální úchylky, avšak vzájemně se mohou dokonale doplňovat, aniž by tím někomu škodili. Sekretářka je navzdory svému tématu velmi svěží film s decentním humorem; jeho originalita byla oceněna Zvláštní cenou poroty na Sundance Film Festival v roce 2002. ČT 2 snímek uvádí v rámci tradičního Amerického nezávislého léta. ČT 2, ve čtvrtek 17. 7. ve 23.50.

Večer na téma HIV

V rámci celovečerního tématu uvede ČT 2 několik dokumentů. Prvním z nich je dokument BBC Sirotci z Nkandly o dětech z afrických vesnic, které se musejí starat o své rodiče s diagnózou AIDS. Nkandla leží zhruba 120 kilometrů od jihoafrického Durbanu, její obyvatelé z kmene Zulu žijí v primitivních hliněných chatrčích a stejně jako v podobných afrických vesnicích je i zde místní komunita infikována virem HIV. „Nejhorší je vždy ráno, kdy se jdu s obavami podívat, zda otec ještě žije,“ říká třináctiletá Mbali, která tráví veškerý svůj čas starostí o domácnost a o sourozence.

Dokument Červená stužka kolem mého domu od Portie Rankoanové z Jihoafrické republiky pojednává naproti tomu o matce a dceři s rozdílným přístupem k nákaze virem HIV. Snímek Chceme žít pak představuje ukrajinskou Oděsu, kde je zhruba každý desátý obyvatel HIV pozitivní. Radan Šprongl a Marek Víték dostali jako jedni z mála povolení natáčet v místním stacionáři, kde své poslední dny prožívají lidé, u nichž se choroba rozvinula už do finálního stadia. Celovečerní cyklus zakončuje dokument Viktora Polesného z roku 1992 o situaci u nás, HIV pozitivní. ČT 2, v neděli 20. 7. ve 20.00.

Bojovník

Jedna z dalších rolí tvrdých samotářů Alaina Delona, jenž je zároveň scenáristou a režisérem snímku. „V kapse mám 1000 franků, na sobě šaty starý deset let, ale něco mi říká, že mám vydržet...“ – to jsou slova hlavního hrdiny filmu Bojovník Jacques Darnayho, kterému soud vyměřil patnáct let za přepadení klenotnictví, při němž zmizely diamanty v hodnotě čtyř milionů franků. Policie tuší a podsvětí ví, že Darnay zločin neprovedl.

Nicméně diamanty chtějí všichni... ČT 1, v pondělí 21. 7. ve 22.05.

Německo v roce nula

Po filmu Řím, otevřené město natočil přední představitel italského poválečného neorealismu Roberto Rossellini povídkový snímek Paisá (1946) o osvobozovacích bojích v různých částech Itálie.

Německo v roce nula (1948) je pak posledním z trojice Rosselliniho filmů, označovaných za vrcholná díla italského neorealismu a zabývajících se válečným traumatem. Tentokrát ovšem v zemi „okupanta“, v autentických reáliích rozbombardovaného Berlína, s téměř dokumentaristickou kamerou, neherci a natáčením v plenéru. Nejde však jen o popis devastace a marnosti, šmelinářství a úplatkářství či boje o přežití, ale i o snahu upozornit na situaci německých dětí, které vinu za válku nenesou... ČT 2, ve středu 23. 7. v 00.00. –kb–

rozhlas

Extrakty romantismu

Před 205 lety se narodil Hector Berlioz, zakladatel moderní programní hudby, inspirátor Lisztův i Wagnerův. Jeho skladby, spojující novodobou techniku příznačných motivů s plastyky propracovanou

afektivitou, nám budou členit pondělní čas: Fantastická symfonie (1830), vyprávějící o zamilovaném umělci – vrahovi ze žárlivosti, popraveném a tančícím s přízraky, nás rozdivočí po půlnoci. Kompenzací budou polední Letní noci, cyklus 6 písní na texty Theophila Gautiera. Večer bude náležet Dramatické symfonii Romeo a Julie se sólovými hlasy a smíšeným sborem. A v neděli zazní monumentální Rekviem, svou podstatou neliturgické – napsané ke smuteční slavnosti za oběti revoluce z roku 1830. Allons enfants...! ČRo 4 – D dur, v pondělí 21. 7. v 1.29, 12.43, 20.01 a v neděli 27. 7. v 8.00.

Barbíny

Iva Volánková (1964) je herečka a dramatička. Prošla Dětským studiem Divadla na provázku, amatérským divadlem poezie Nepojíždna housenka, v roce 1984 zakotvila v HaDivadle. Třikrát získala Cenu Alfréda Radoka (za hry Všichni svatí, Trilogie Minach a Stínění). Valerie Schulzová pro rozhlas upravila a zrežirovala Volánkové text Barbíny (2005). Podle dostupných informací se jedná přímo o „tsunami ženství“, pojednávající o „prvorozených dcerách dávných sufražetek, ženách mladých, ambiciózních, krásných, dokonalých, studených a in“. Obsazení: Kateřina Maděričová, Natálie Drabiščáková, Magdalena Sidonová a Petr Čtvrtníček (v roli Karla G.). Hudbu složil Petr Kofroň. ČRo 3 – Vltava, v úterý 22. 7. ve 21.30.

Kalvárie

Ivo Vodseďálek (1931) vstoupil do literatury v sedmnácti letech, jako

blízký soupeřník Egona Bondyho a Jany Krejcarové. Záhy se stal jedním z kmenových autorů samizdatové edice Půlnoc. Většina z těch, kterým jeho jméno něco říká, si patrně vybaví jeho (krypto-vtipnou) Trapnou poezii, výraz uhranutí „mírumilovnou debilitou“ dobového optimismu. Zasněženější však vědí, že je též autorem působivých, až mrazivě strohých próz. Dvě povídky, vzniklé v první polovině 50. let, byly vydány před čtyřmi lety. První z nich, autenticky dekadentní vyprávění citově vyhořelého mladíka, bez sebemenší známky patosu reflektujícího vlastní – a v druhém plánu i společenskou – situaci, připravili Marek Horoščák, režisérka Eva Řehořová a herec Igor Bareš jako čtyřdílné rozhlasové čtení. ČRo 3 – Vltava, od soboty 26. 7., vždy v 18.30.

Příjemně mrazivá drobnost

K mladým „very british“ novomanželům, trávícím líbánek ve starobylém Norimberku, se připojí cynický americký dobrodruh. Na společné procházce omylem zabije černé kočce kotě. Jeho omluva „promiň, nešťastná náhoda“ matku kotěte neuspokojí. Hádejte, co se děje dál (ve věžním muzeu tortury)! Anebo se seznamte s povídkou Indiánská žena od Brama Stokera, autora proslulého ománu Drákula. ČRo 3 – Vltava, v neděli 27. 7. v 11.30. –mc–

db – David Bareš / jb – Jana Bohutínská / jj – Jan Jílek / kb – Kamila Boháčková / kk – Karel Kouba / mc – Miloslav Čaňko / pf – Petr Ferenc / pev – Petr Vaňous / vb – Věra Becková

23. MEZINÁRODNÍ BIENÁLE GRAFICKÉHO DESIGNU BRNO 2008

GRAFICKÝ DESIGN Z CELÉHO SVĚTA

17/6 – 19/10/2008

MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ

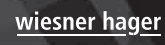
Uměleckoprůmyslové muzeum, Místodržitelský palác, Pražákův palác www.moravska-galerie.cz

Hlavní partner

Partneři

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Oblíbená zbraň 1968

Jak se Rudi Dutschke divil a proč se znovu bát skepse

Čtyřicáté výročí událostí roku 1968 a zejména blížícího se data okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy plní stránky novin, televize vysílá dokumentární pořady a diskuse, probíhají konference a výstavy. Kdo by mohl tvrdit, že se zapomíná? Ale na co vlastně vzpomínáme?

FILIP POSPÍŠIL

Větší část současné populace České republiky rok 1968 na vlastní kůži nezažila. Mnozí z těch, kteří se tehdejšího výrazného společenského pohybu účastnili, si naopak rádi zavzpomínají. „Byla to fantastická doba, s krátkodechou atmosférou změn v roce 1989 se to vůbec nedá srovnávat,“ říkal mi před nedávnem jeden z pamětníků. Co se vlastně ale tehdy dělo, jaký má rok 1968 význam pro dnešek? Podobnou otázku si položili i organizátoři červnové Letní akademie na zámku v Liblicích. A snažili se na ni hledat odpovědi nejen v kontextu československých dějin, ale v kontextu evropském. Narazili přitom hned ze začátku na nepochopení. Stejně, jaké se stalo v polovině června i tématem večera v Divadle Archa. Na obou akcích se mluvilo o revoltách roku 1968 v Paříži, Berlíně či v Praze a o tom, zda měli aktéři těchto událostí vůbec něco společného. Stoupenci společenských změn na východní i západní straně tehdejší železné opony se na sebe v některých případech odvolávali. Dokonce se pokoušeli i přímo komunikovat. Při výměně, či spíše přejímání některých kulturních projevů a symbolů – například hudby, literatury, stylu oblékání či způsobu protestů (například sit in), přenášených tehdy prudce se rozvíjejícími médii (televize), tu ještě nebyl tak velký problém. Alespoň pro mladé. Politický jazyk a politická zkušenost byly ale těžko vzájemně srozumitelné. Opakovaně se dnes poukazuje na návštěvu německého studentského vůdce Rudi Dutschkeho v březnu 1968 v Praze a na oboustranné překvapení, které se zrodilo z jeho vystoupení. Jeho rétoriku považovalo československé obyvatelstvo za rudě dogmatickou, on byl naopak zasažen nezájmem o vize socialistické společnosti. A to ještě patřil v němec-

kém studentském hnutí k těm, kdo se stavěli k československému „socialismu s lidskou tváří“ nejvstřícněji. Řada jeho spolubojovníků se vůbec netajila podezřením, že za změnami v Československu vězí pokus o restauraci kapitalismu. Pro mnohé pak byly v té době důležitější ideologické spisky Maovy než cokoliv, co se na Východě skutečně dělo. V duchu platného německého diskursu se za svou mladickou zaslepenost dnes omlouvají. V Liblicích to nejjasněji vyjádřil spisovatel Peter Schneider.

Revoluční lyrismus

Za svůj osmašedesátý se pochopitelně nemají omlouvat tehdejší mladíci z barikád západních měst. Oficiálních omluv z Východu za násilný zásah proti československému obyvatelstvu jsme se dočkali na začátku devadesátých let. A na omluvy, nemluvě už vůbec o potrestání, těch, kteří se účastnili zločinu proti vlastnímu národu, nikdo dnes ani nečeká. Nejde tu ale o omlouvání, nýbrž o pochopení. Srozumitelnost osmašedesátého se znovu oživuje politickým jednáním. Odkazy na události konce šedesátých let se staly jedním z důležitých symbolických znaků hnutí za změnu režimu na konci devadesátých let. I když pro politické protagonisty Pražského jara zbyly nakonec jen méně důležité politické role a pojem „socialismu s lidskou tváří“ byl odsunut na vedlejší kolej, představovaly reminiscence na dvacet let staré celonárodní hnutí důležitou zbraň skupin obyvatel, které toužily po změně. O tom se dnes lze znovu přesvědčit porovnáním používaných hesel i zarážející podobnosti například pouliční letákové lidové tvořivosti. Připomínání čtyřicet let vzednutí občanské angažovanosti i jeho potlačení se dnes z ulic

přesunulo do výstavních síní, konferenčních místností, do Senátu nebo České televize. Na oficiálně posvěcené připomínání přitom řada nepamětníků automaticky hledí s podezřením. „Okupují nás vzpomínkami na osmašedesátý,“ svěřil se mi jeden z mladých účastníků jedné z akce. Bylo by ovšem dalším tragickým nepochopením, kdyby různorodé hnutí, založené na snaze občanů převzít politické dění do vlastních rukou, bylo zavrženo jako beznadějně zastaralá historická událost s nulovým potenciálem inspirace pro společenské změny. Jistě můžeme spolu s Milanem Kunderou namítnout, že je rozdíl, jestli má hnutí podobu „exploze revolučního lyrismu“ (Paříž 68) nebo porevoluční skepse (Praha 68). Porozumění událostem roku 1968 by však mělo pomoci tomu, aby se skepse opět nestala předstupněm rezignace a lyrismus předznamenáním nasycené apatie.

zkrátka

Fiktivní výbuch v ČT opět na scéně. Krajský soud v Hradci Králové v neveřejném zasedání zrušil rozsudek, který v březnu zprostil obžaloby autory „výbuchu“, uměleckou skupinu Ztohoven. / Americká firma Moog začala po syntezátorech vyrábět i kytary, které prokazují při živém hraní schopnosti, jichž dosud bylo možné dosáhnout pouze ve studiu. / Na budovu pražské Malostranské besedy, procházející rekonstrukcí, byla po téměř 200 letech vrácena první ze tří věží. Do konce října budou osazeny všechny a budova tak získá opět svůj vzhled ze 17. století. / Britský deník The Times zprovoznil a zpřístupnil zdarma internetovým uživatelům svůj téměř kompletní archiv z let 1785–1985. / Letos poprvé upořádal filmový festival v Karlových Varech tzv. masterclass. Známi režiséři a herci tu širší veřejnosti představili svou tvorbu i způsob práce. Christopher Lee například mluvil o významu hudby při studiu herectví. / Ministerstvo kultury hledá nového generálního ředitele České filharmonie. / Prvním počítačem, který generoval hudbu, byl podle nejnovějších výzkumů stroj nazvaný Ferranti Mark 1, který vyvinula Manchesterská univerzita v roce 1951. / Cenu Klubu Za starou Prahu udělovanou za novostavbu v historickém prostředí (kterou mohou obdržet i mimo-pražské stavby) získal letos kancelářský dům

v Lanškrouně od architektů Přemysla Kokeše a Mikuláše Medlíka. / „Chceme vesměs formou předkupních práv v následujících letech podpořit čtyři až šest tuzemských celovečerních hraných filmů ročně, zároveň se nyní silněji soustředíme i na původní českou dokumentární tvorbu,“ uvedl pro HN výkonný šéf televize HBO Česká republika Ondřej Zach. / Do seznamu UNESCO byly zapsány dřevěné karpatské kostelíky na východě Slovenska (římskokatolické v Hervartově a Tvrdošíně, evangelické v Kežmarku, Leštínách a Hronseku a řeckokatolické v Bodružalu, Ladomirové a Ruské Bystře). Luhačovice, kandidující za Českou republiku, se na seznam nedostaly – nebyly ale ani vyřazeny, takže se mohou za rok přihlásit znovu. / Podle výzkumu knižní sítě Neoluxor se v roce 2007 v České republice nejlépe prodávala beletrie. Za ní následují (popořadě) naučná literatura, učebnice, odborná literatura a knihy pro děti. / Na filmovém festivalu v Karlových Varech dostal cenu za režii Alexej Učitěl (Zajatec, Rusko/Bulharsko), zvláštní uznání obdržely český snímek Karamazovi (režie Petr Zelenka) a maďarské Pátrání (Attila Gigor), tuzemský film Děti noci dostal dvě ceny za herecké výkony (Martha Issová a Jiří Mádľ). V soutěži dokumentárních filmů se umístily práce Ztracený svět (režie Gyula Nemes, Maďarsko/Finsko) a Muž na laně (James Marsh, Velká Británie). Křišťálový globus má dánský snímek Ukrutně šťastní režiséra Henrika Rubena Genze. –red–

Jan Frolík

MOČŮVKA ZADÁVILA STUDNU.

Kosa s hráběmi

drkotá přes dvůr

a je požato

dláždění léta.

Vlaštovka ustýlá si

v teplém oku krávy.

S rukou v řiti koně

Sbírky Fandy Pánka a Zdeňka Wagnera

Vznik poezie dvou básníků z „okraje“ sice dělí téměř třicet let, ovšem spojuje je statut neoficiální literatury (ať už v období stalinismu nebo normalizace) i snaha dostat se co nejdále od poezie.

JIŘÍ ZIZLER

Undergroundového básníka Fandu Pánka a kvazisurrealistu Zdeňka Wagnera nespojuje mnoho, ale jedno společné přece mají: zálibu v poněkud hustějším, expresivnějším výrazivu, ve vulgaritě.

Motivace obou básníků je v čemsi stejná – dostat se pokud možno „daleko od literatury“, odmítnout známkování z povinných sestav a zajet si rovnou volnou jízdu. Zdeněk Wagner zbožňuje lechtivost, prozkoumává různé druhy obscenit, vulgarita je pro něj realita, ostatně Ludvíku Kunderovi ji v dopise vysvětloval tak, že příliš času tráví s rukou v řiti koně – lze to chápat ve vztahu k surrealistické obraznosti, ale i jeho profesi veterináře. Pro outsidersa Pánka možná skatologie představuje určitý štít, za nějž si schovává vlastní zmatek, citlivost a křehkost, zároveň přebírá i funkci zaklánačskou či sui generis homeopatickou – když přistoupí na jazyk pekel, nechají ho démoni na pokoji. Exkrement se zároveň stává jednou z mála existenciálních jistot, freudovským platidlem i hračkou, i jistotou textu, při jehož absenci může čtenář pocítit zklamané očekávání.

Uhazlit mír

Persona non grata minulého režimu a proslulý ztřeštěnec Fanda Pánek předkládá ve své akční lyrice *Vita horribilis 1972–1985* nálet citátů, odkazů, komentářů a hlášek, z nichž sestavuje jakousi kroniku doby či básnické noviny, kde objevíme narážky na Bilbo Pytlíka, paměti profesora Vondráčka i vztah Andreje Stankoviče k filmům Miloše Formana (proto kniha obsahuje dokonce i jmenný rejstřík, u básnických děl věc nevídaná). Tím pádem jde o poezii – přes limity samizdatu – obrácenou k publiku, žádající o jeho pozornost, zájem a reakci. Tvůrčí gesto se ale obrací v předzjednané schéma, v němž jistojistě odhadneme obsah i výústě. Jenže Pánkova poezie si neklade jiné úkoly než osvobodovat, vyprošťovat z oblujícího obklíčení lži a frází, nebo chce jen krátkodobě potěšit a mimochodem trefové přesnou charakteristiku („uhazlit mír“), absurdně půvabný obraz („Žak hlavu má/ jak Fantomas/ na kterou žárovka svítí přitom/ jej kantor ruštiny/ s soudruhy vlky/ učí výti“), pravdivou průpověď („smysl pro skutečně černej humor/ dovršil Vítěznej únor“) i rozkoš dadaistické hrátky („Ježíšek tu totiž spí/ kdo ho vzbudí/ toho sní“).

Pánkova faktura samozřejmě odkazuje k undergroundové klasice, kdo by ve verších „ty střeva syntetický/ jsou každým coulem/ víc lidský“ nezaslechl Bondyho, roztočilé „na Františka z Assisi/ příhnu zase asi si“ pro změnu vybaví cimrmanovské „Chitussi – i ty tu jsi“. Pánek sebekriticky konstatuje „všechno co se rýmuje/ poezií nesluje...“ a ostře zahrocené, naivistické veršíky se mohou brzy jevit zploštělé a zkratkovité – jejich síla zůstává v pádnosti přímého pojmenování i přiblížení kódu jistého jazy-

Piero Manzoni: Umělcovo hovno, 1961

ka i prostředí. Autor mezitím dospěl k náboženské konverzi a k předchozí tvorbě se příliš nehlásí. Konverze byla asi lidským východiskem z ustrnutí na místě, ale jeho poetiku proměnila pouze tematicky a lexikálně, výrazové rozpětí, ač nesené přívalem všeprostupující pokory, zůstalo totožné.

Mrtvý čap v rašeliništi

Knihy Zdeňka Wagnera (1923–1991) *Virgule* se zařazuje mezi největší objevy loňského roku. Jestliže sám autor vyhláší nutnost „mít stále na mysli, aby to, co píšete, bylo naprosto nepřijatelné pro uveřejnění. Jen tak lze dosáhnout úplné tvůrčí svobody“, můžeme jen litovat, že on se ve své svobodě posléze zcela obešel i bez tvorby a zůstal věrný (až na to publikování) paradoxní vzpomínce na literární počátky – „psával jsem málo, publikoval často“. Wagnerovo účinkování na scéně se váže k létům 1945–48, kdy se seznámil s některými literáty zvláště inklinujícími k surrealismu (nejvíce to zajiskřilo směrem k Ludvíku Kunderovi, který vztah s Wagnerem revokuje v prvním svazku vzpo-

mínkových črt *Různá řečiště*; v knize je také přetištěna jejich dochovaná korespondence) a uveřejnil několik textů – poté přišel únor 1948, po němž v jednom dopisu vyjádřil oprávněnou obavu, že „budou nyní vedle Jirásky vydávány pouze kuchařské knihy a pornografie“.

Soubor Wagnerových textů obsahuje básně, lyrické prozaické miniatury i poněkud patafyzické povídky s jemným smyslem pro kouzlo hovadismu. Inspirační zdroje ukazují k průzračnosti poetistických i surrealistických předloh („oblak mohutný, temně fialový, oblak sršící tmou a jiná dobrodiní na zemi, vdechující dychtivě vše, co zakrývá naše rány“), básník osvědčuje cit pro výraznou obrazivost („město se roztáhlo do sněhu jako mrtvý čap/ v rašeliništi“) i vypuklými místy odpuzující detail, juxtaponuje chvějivou křehkost a prazákladní, samoúčelnou krutost, rámuje texty kuriózní bizarností a burleskností. Ale kromě výparů surreálné imaginace, v níž aranžuje příslovečná setkání na operačním stole, je Wagnerovi dobově blízká i poetika Skupiny 42 – v jednom textu

exponuje snové představy milenců o prvních vzájemných polibcích a konfrontuje je se stříhem do skutečnosti, kde se kýžená scéna odehraje v páchnoucím průchodu kousek od močího opilce. Jeho doménou přesto zůstávají inscenace a instalace s krásou nečekaných iluminací, efekty nahodilých konfigurací s ožíváním starých fotografií a ilustrací, jež rozhýbá jako dovedný loutkář či jako mistrný osvětlovač, který svižnou prací s reflektorem namixuje zcela novou realitu se skrytým příběhem. Přitom zas tolik nedbá o nějaký smysl – smyslem všeho je chuť, má-li chuť nějaký smysl, a jistě i svoboda vkročit do obrazu, který jsem si zvolil.

Velký talent Zdeněk Wagner opustil svět literatury příliš záhy, jen do něj nahlédl a zmizel. Z jeho listů dávnému příteli je cítit nostalgie, ale asi ne nadarmo si vybral jako motto jednoho svého textu Picassův výrok „90 % lidí, kteří se zabývají uměním, jsou podvodníci“. V tomto směru mohl mít básník čisté svědomí. A jakousi zvláštní logikou náhody v jeho knížce narazíme i na jméno prvního zmíněného autora: „Já poezii mnoho nerozumím“, řekl Fugas. „Já měl jenom rád básníka Pánka, dnes již zemřelého. Dokonce jsem se snažil jednou přeložit jednu jeho báseň do němčiny.“

Autor je literární kritik.

Fanda Pánek: *Vita horribilis 1972–1985*.

Edice Martin Machovec. Kalich, Praha 2007, 360 stran.

Zdeněk Wagner: *Virgule*.

Edice Martin Machovec. Cherm, Praha 2007, 190 stran.

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

MRTVÉMU NOŽE NETŘEBA Islandské pohádky a pověsti

*Přeložila Ilona Gottwaldová,
ilustroval Jan Hísek, 398 Kč*

Nepředvídatelná, neustále se pohybující krajina zrodila obry vrhající se na osamělého poutníka, obryně lačné mužské náruče, skřítky – skryté bytosti, žijící v neviditelném světě navlas podobném tomu lidskému, i čaroděje čelící jim všem. Vliv křesťanství rozšířil tuto škálu o raracha a čerta, jejichž dábelské kousky však rychle blednou tvář v tvář nápadům prostého Islandana. Výbor čerpá z rozsáhlé sbírky pověstí, pohádek, přísloví a říkadel sběratele Jóna Árnasona z 19. století.

inzerce

O dějinách a institucionalizaci vědění

Společnost a vědění Petera Burkeho

MARTA SVOBODOVÁ

Intelektuálním východiskem britského historika Petera Burkeho je kulturně-sociální historie, již coby emeritní profesor přednáší na cambridgeské univerzitě. Kromě lidové kultury (které věnoval světový bestseller *Lidová kultura v raně novověké Evropě* z roku 1978, česky Argo 2005) se v rámci epochy raného novověku zabývá zejména renesancí jakožto kulturním hnutím v evropské společnosti a sociálními dějinami vědění, které jsou námětem stejnojmenné knihy, jejíž český název však zní *Společnost a vědění*, s podtitulem *Od Gutenberga k Diderotovi*.

V průchodném bludišti

Metoda, kterou Burke užívá, cele vězí v nové historii (*new historicism*), jíž je období rané modernity základním zdrojem inspirace pro uvažování nad historickou situací společnosti jako sítě vzájemně se ovlivňujících dějů, přičemž nově se dostává pozornosti i těm všedním a každodenním událostem. Pro novou historii je důležité následování Michela Foucaulta, který se spolu se svou archeologií vědění táhne jako příslovečná Ariadnina nit celým textem. Metafora neprůchodného bludiště se však dá na text aplikovat jen stěží – množství analyzovaných pramenů, dějinných událostí a širě geografického záběru (s odbočkami i mimo Evropu) jsou přehledně uspořádány podle hledisek aktérů, kteří se v síti produkce vědomostí ocitají. Text tematizuje autorská práva, manažerství vědomostí, produkci a distribuci jako výdělečnou činnost, cenzuru coby mocenský dohled státního aparátu, a konečně čtenáře, vtipně umístěného až na konec

tohoto gigantického kolotoče, který je posouván vpřed silně partikulárními zájmy. Tímto rozdělením sfér vlivu se Burke pochopitelně nevyhne opakování některých faktů, podobný spirálový vývoj ovšem se změnou pohledu přináší nové pozoruhodné aspekty předmětu zkoumání, a proto čtenář i tyto návraty přijímá spíše s povděkem.

Co je žádoucí vzdělanost?

Burkeho zájem o kontakt centra a periferií a informační kanály, skrze něž proudí vědomosti, nezůstává opominut ani zde. Raný novověk byl svědkem rozvoje mnohých nových cest, a tím pádem i získávání poznatků (objevy z Vespucciho čtvrtého kontinentu, kartografické pokroky Východoasijské společnosti atd.), které je potřeba dramaticky rychle reorganizovat, protože není možné vpsávat je do stávajících systémů třídění, a skrze proces „zpracování“ (např. překlad, kompilace, editace) vyrábět z pouhých informací cosi, co je považováno za skutečné „poznání“. Na zajímavosti knize dodávají zejména drobná, ale vysoce inspirativní srovnání se situací v arabském a východoasijském světě. Burke si všímá faktu, že marginalizované oblasti vědy často skýtají největší množství podnětů a inspirace pro budoucnost, právě pro svůj volnější vztah k institucionalizovanému vědění – v islámském světě 16. století si mohly medicína a astronomie díky své odvislosti od vysokých věd spatřovat těsně s náboženstvím dovolit metodologickou volnost, která umožnila jejich strmý rozvoj.

Materiálem je Burkemu nepřeborné množství pramenů, při jejichž analýze sice postu-

Felix Emmanuel Henri Philippoteaux:
Portrét Denise Diderota, 19. století.

puje primárně jako historik, teoretické záze-
mí jeho výkladu je ale cele společenskovědní. Dozvídáme se mnoho nejen o samotných dějinách institucionalizace vědění, ale i o reflexi této historie od autorových inspiračních zdrojů. Protože jsou dějiny pozdně středověké a raně novověké vzdělanosti spjaté s dějinami společenských elit, začínáme u Mannheimovy neukotvené inteligence, která se vymyká třídnímu rozdělení společnosti, velmi podnětné jsou pro Burkeho Veblenovy stati o „kultu vědy“, akademickém prostředí, v němž vystupují profesori jako strážci esoterického poznání, a intelektuálním předstihu Židů v Evropě. Často je pochopitelně zmiňován Bourdieuův kulturní kapitál a Kuhnova normální věda.

Knihy může být přínosným materiálem ke stále velmi aktuální debatě nad proměnami českého vzdělávacího systému a přinést poučení v otázce, nakolik se představy o tom, co je žádoucí vzdělanost, zakládají na principech, jež jsou odvěké, přirozené a nezvratné.

Autorka je doktorandka sociologie na FSV UK.

Peter Burke: Společnost a vědění.

Od Gutenberga k Diderotovi. Přeložil Martin Pokorný.
Karolinum, Praha 2007, 306 stran.

literární zápisník

Šašci u stolu

Celebrity na pomoc univerzitám!

PETR A. BÍLEK

Nějak se bojím, že snad s přicházejícím stářím přestávám světu kolem nás rozumět. Ne na úrovni univerzální či konceptuální, kde to člověk od sebe ani nečeká, ale na úrovni každodenních okolností, jimiž nás soudobá společnost obklopuje. Tak třeba naši radní vymysleli na nás Pražáky nový bič: za znečišťování (například odhozený nedopalek) může být ve správním řízení pokuta až třicet tisíc Kč; tedy více než třeba za podstatné překročení povolené rychlosti v autě. Je papírek na zemi opravdu nebezpečnější než řítit se sedmdesátkou přes přechody? Městští strážníci už jistě tuší, kdo budou ideální cílové skupiny. Zkušeně se budou věšet na rodiče s malými dětmi, jež potřebu čírat pociťují a sdělují na poslední chvíli a pouliční strom se stává maximem dosažitelného, a na pejskaře, neboť psi střeva pracují přece jen jinak než kozi a zasažené místo zůstane prokazatelně znečištěno. A navíc: psi číraní znečišťováním není? Nebo to se bude muset také odchytil do sáčku?

Obdobně nerozumím představě inženýrů našeho vysokého školství, že místo senátů a vědeckých rad mají být vysoké školy řízeny správními radami, v nichž budou zasedat

představitelé firem, podnikatelé a další akademicky nezkažení zástupci lidu. Prý to tak na Západě je. Ano, ale tak, že ve správní radě sedí zástupce firmy, která univerzitě dala dvě stě milionů, a ten má tedy právo dohlížet, aby byly smysluplně využity. Až se peníze dočerpají, sám s úklonou odejde. U nás tam budou tito akademičtí správci dosazení, protože mají velká jména či velkou moc. Už vidím protažený obličej pana rektora, s nímž bude pražskému radnímu vysvětlovat, že za členství ve správní radě UK bohužel nedostane tři čtvrtě milionu ročně, jako mu dávají za radění městské společnosti Kolektory. Kdyby bývali zavedli tuto novinku dřív, mohla se jistě dnes nějaká univerzita pyřit nad správní radou ve složení Kožený, Krejčíř, Košťál, Mrázek, Soudek, Železný; i oni byli přece ve svých zlatých dobách vnímáni jako následovánihodní kapitáni českého průmyslu a služeb. Kmotr podsvětí by si jistě býval rád vzal na starost právnickou fakultu, jež by pod jeho dohledem vychovávala absolventy, kteří by byli zcela adekvátně vybaveni na praxi v jeho službách. Předměty typu Obhajoba obchodníka s lehkými topnými oleji jsou přece pro praxi mnohem užitečnější než Římské právo.

Podle čeho se budou vybírat zástupci veřejnosti? Podle toho, jak moc jsou veřejní? A do škol se budou rozdělovat podle toho, k čemu mají blízko? Vrhačka Fibingerová na FTVS, Sagvan Tofi na AMU? V takovém případě máme naději, že k nám na FF UK by mohl být přidělen Karel Gott. „Otevřu si občas knížku večer anebo když jsem v hotelu nebo v letadle. Ale to, co já čtu, to jsou tako-

vé faktografie dějin a s pohledem i jako do budoucna, protože se zajímám hodně o historii, něco o tom vím, tak si umím odhadnout budoucno, protože v budoucnosti chci ještě prožít zbytek života,“ prozradil v jednom loňském rozhovoru. V hlavě to má – na rozdíl od pochybujících akademiků – srovnané: nejenže o minulosti něco ví, ale jasně po hegelíansku vysvětlí, k čemu že je takové vědění dobré. Ústavy vyučující dosud jen dějiny nabídnou obory propojené minulosti a budoucnosti, což je jistě učiní atraktivnějšími pro maturanty váhající mezi studiem neurofyziologie a estetiky.

Kafkovy prózy jsou – kromě mnoha jiného – také o ztrátě hranice mezi banálním a fatálním, privátním a veřejným a o tom, že svět binárně opozičních vztahů se hrouští. A přesně tuhle ztrátu hranice máme dnes u nás jako na dlani. Český plebejce neuznává, že někde začíná hájemství odborníků. Politici se stávají na chvíli odborníky na architekturu, na chvíli klimatologové, na chvíli tvůrci školského systému. Na základě svodky či dojmu, který právě cítí. Celebrity pak řeší svět i bez těch svodků.

Když členové Beatles v půlce šedesátých let vyslovili pár vět na téma Ježíš Kristus, bylo to vnímáno jako roztomilé darebáctví. Dnes paní Bubílková ve veřejnoprávní televizi utváří u statisíců lidí stereotypní pocit, že světu kolem zcela rozumějí a že to se světem není ani tak složité, jak si o tom povídali včera v hospodě. Celebrity dorazily do Senátu a politika si osvojila postupy bulvárních promotérů. Paroubek jezdí po kulturácích s Krampolem, Vondráčková zazpívá na před-

volební kampani třeba Strany českých Eskmáků. Nastalo zmatení.

Ve starých dobách klaun věděl, že smí přijít až na tlesknutí, má předvést své číslo a pak šoupat nohama u dveří a čekat, zda pro něj od stolu přiletí ne zcela ohlodaná kost. Plebejci si to zaobalili do mýtu, že za to ale klaun smí vládcům říkat pravdu. Smutný to obrázek, ten stalinismu posluhující Werich, řeklo by se. A ono ejhle: prý moudrý klaun. Klauni si tedy k bavení přidali i mudrování. A šlo to pěkně dohromady: poměr mezi obojím umí moderní společnost moc hezky přednastavit a průběžně štelovat. A když se doba změní, řekne se jen: tady on nemudroval, to jenom bavil. Anebo obráceně. A klaun se takto u stolu zabydlel.

Celebrita ale umí jenom bavit. Zazpívá, zakrouť zadkem, ale jen pěkně rychle, protože po ní přijde pobavit zrůda, která má třetí ruku. A pak břichomluvec. Ve starých dobách by naše mediální hvězdy po pěti minutách slávy šly ke dveřím točit palci mlýnek. Ústa neotevírají, neb jsi blbý a nevzdělaný, řekl by jim přísně dveřník. Dnes zasednou ke stolu, odloží kouli, hokejku či noty a žvaní a tok jejich žvanění je zachycován a šířen, aby se každý dozvěděl, jaký že ten svět tedy je. Naslouchající se už nepopadají za břicho, ale vážně pokývují.

Jestli se něčeho bojím, tak toho, že jednou se na fakultě budu potkávat s kolegyní docentkou Halinou Pawlowskou, přednášející předmět Užitečná literatura. V zemi, kde to strojuvůdci dotáhnou až do premiérského křesla, to není představa z říše snu.

Autor je literární teoretik.

Živé české sklo

Mlčenlivá výstava v Českém muzeu výtvarných umění

České sklo bylo ve světě oceňováno už v gotice. Co následovalo v dalších obdobích a jaké nové tendence a techniky sklářského umění představuje pražská expozice Zdeněk Lhotský & Studio Pelechov?

MARKÉTA KUBAČÁKOVÁ

Výstava v pražské Husově ulici je upravenou a doplněnou reprízou putovní výstavy *X let tavené skleněné plastiky*, uspořádané v roce 2004 k desátému výročí založení železnobrodského sklářského studia Pelechov. Prostory Českého muzea výtvarných umění nejsou tak velkorysé jako v Moravské galerii v Brně či v Severočeském muzeu v Liberci, přesto tato výstava umí zhuštěně vypovědět, co řekla jinde. Nalezneme na ní tvorbu od dvou typů autorů. Jedni jsou skláři, dokonale ovládající technologie výroby a vytvářející design i umění. Druzí jsou nejčastěji sochaři, ale i architekti či malíři, kteří své skleněné plastiky realizují ve Studiu Pelechov. Zdeněk Lhotský, zakladatel a majitel tohoto studia, je také výrazným sklářem. Zdařile pokračuje v tradici výroby kvalitního a inovativního českého skla. Tušíme ale, co se vlastně dnes pod pojmem české sklo rozumí?

Tradice českého skla

Začátek vývojové linie světoznámé produkce skla z českých zemí bychom hledali již ve vrcholné gotice díky proslulému zeleně průzračnému „lesnímu sklu“. Zásadním prvenstvím se může pochlubit i dvůr Rudolfa II., kde kolem roku 1600 brusič drahokamů Caspar Lehmann poprvé použil techniku broušení skla. Po třicetileté válce se v českých zemích začalo tavit průzračně čisté sklo, označované jako český křišťál. Čeští skláři byli šířiteli nových přelomových podnětů, myšlenek i výrobních postupů po další období baroka, rokoka, klasicismu, historismu i secese. V první polovině 19. století začal sklářský mág z Nového Boru Bedřich Egermann experimentovat s barevnými sklovinami. Svými technikami přehodnotil přístup ke sklu: povýšil je z užitého umění na artefakt. O sto let později na něj navázal dnes již legendární sklář René Roubíček. Ve čtyřicátých letech 20. století jako jeden z prvních umělců začal vytvářet skleněné plastiky. Byl za ně oceněn na Expu v Bruselu v roce 1958 hlavní výstavní cenou Grand Prix a ve své tvorbě pokračuje dodnes. V pojetí skla jako umělecké formy pokračovali i kongeniální tvůrci Stanislav Libenský a Jaroslava Brychtová. Jejich skleněné objekty prostoupené metafyzickými otázkami a existenciálními pochybnostmi jsou dodnes nepřekonaným dílem. Kromě osobitého obsahu, jež vložili do svých plastik, objevili i novou techniku – tavené sklo. Stanislav Libenský se kromě umělecké činnosti věnoval i pedagogice a z jeho ateliéru vzešlo mnoho významných osobností. Jednou z nich je právě i Zdeněk Lhotský. Naučil se od Libenského a Brychtové výrobu taveného skla a zachránil před zánikem železnobrodskou sklářskou dílnu, která má několikasetletou tradici. V roce 1994 založil společně s Oldřichem Plívou Studio Pelechov, které umožňuje nejnáročnější realizace ve středoevropském prostoru.

Živá voda

Procházíme-li výstavou, máme po chvíli dojem, že jsme se ocitli ve světě zapomenutých předmětů a bájných zvířat. Objekty jsou na hony vzdálené tendencím současné malby či fotografie, prostupuje jimi aura přírodního klidu spojeného s dokonalým tvarem. Většina děl je inspirovaná organickými formami a principy anebo ztělesňuje myšlenky starých civilizací. Vlastnosti taveného, fúzo-

Čestmír Suška: Měňavka, 2004

vaného či lehaného skla vdechují do vystavených předmětů transcendentální atmosféru. Kurátor výstavy Ivan Neumann si byl dobře vědom účinků světla na sklo, proto buď důmyslným umělým nasvícením nebo vhodným umístěním plastik v prostoru podtrhl „rozměr“ většiny z nich. Semínko odkazu Libenského a Brychtové o zduchovňování skla vzklíčilo na úrodné české půdě. Některá díla mají nejen neuchopitelný tvar, ale i název, jak vidíme u plastik Jiřího Plieštika, například jeho *Konjunkce anděla s měsícem*. Většina z nich ale reaguje na svět živých tvorů: Jaroslav Róna vytvořil misku *Opice*, Čestmír Suška dal život průhledným živočichům – *Měňavce* a *Hvězdici* a Michal Gabriel zapustil plovoucí ryby do objektu *Stůl*. Právě poslední z nich vytvořil sochu s názvem *Zelená voda*, kdy v kombinaci skla a těžkého kovu dochází k téměř pohádkovému ztvárnění ducha přírody – živé vody.

Ohromné oko Zdeňka Lhotského

Rozdíl mezi sklářem a sochařem je vysledovatelný v jejich přístupu k materiálu. Zatímco sochař se snaží najít nejlepší tvar pro výslednou plastiku, sklář je stále pohlcen materiálem samotným a zkouší jeho možnosti. Proto jsou objekty sklářů technicky důmyslnější a jejich forma často vychází z užitého umění. Skláři používají více dekoru, vytvářejí design, který je plastikou, a obsah díla dokonale souzní s hmotou. Práce Zdeňka Lhotského se vyznačují elegantní důstojností, zakotvenou ve zdánlivě nemožné monumentalitě propojené s ladností. Mají dvě polohy – jednu užitou (misky, tácky a vázy) a druhou jako volné umění. Lhotský používá pro některé mísy techniku fúzovaného skla. Tvarem se od sebe příliš neodlišují, důležitý je ornament, který pomocí fúzování vznikne. Geometrický základ rozpitý do amorfnější struktury evokuje staré ruční zdobení. U velkých děl tento autor zdůrazňuje čistý povrch skla a svět, který se odehrává v masivní skleněné desce. Nejvýraznějšími objekty jsou *Reliéf I a II*, které v metrovém rozměru znázorňují lidské oko vměstnané do velkého obdélníku. Tato díla vzbuzují ambivalentní pocity. Jednak se skrze ohromné oko díváme do známých, ale deformovaných končin, přičemž nám naskočí pořekadlo o očích jako oknech

do duše, na druhé straně nás po celou prohlídku horního patra tyto dvě oči sledují jako v Orwellově románu o Velkém Bratrovi. *Reliéf I a II* stejně jako *Mísa-Mušle* jsou zhotoveny z taveného čistého skla. Nebarevnost a průhlednost podtrhuje strukturu objektu i jeho nevinnost. Mušle působí svou velikostí natolik myticky, že jen čekáme, kdy z ní uvidíme vystupovat Venuši.

Mlčenlivá výstava

Tiché a chladné vylištěné výstavní prostory a zvědavé paní kustodky, které se překvapeně ptají, co si to zapisují. Během celé mé návštěvy v neděli odpoledne nepřišel do Českého muzea výtvarných umění ani živáček. Přestože se skoro každý Čech rád pochlubí v zahraničí, že jeho země má velkolepou tradici skla, tak na výstavu nezavítá. Zřejmě má dostatečně ucelené znalosti z obchůdků kolem Karlova mostu. Smutný obrázek o expozici současného skla. Kurátor přes promyšlenou výstavní koncepci a citlivou instalaci objektů navíc neposkytl méně známému divákovi žádné zachytné body, vysvětlení či popis jednotlivých sekcí a koutků. Nenalezneme ani životopis Zdeňka Lhotského či historii Studia Pelechov. Výstava je dokonale mlčenlivá. Promlouvají jenom samotné objekty, pokud ovšem porozumíme jejich řeči.

Autorka je studentka VŠUP, oboru dějiny a teorie designu a nových médií.

Zdeněk Lhotský & Studio Pelechov.

Kurátor Ivan Neumann. České muzeum výtvarných umění, Praha, 29. 5. – 14. 9. 2008.

Značka: Sex ve městě

Populární seriál Sex ve městě získal za dobu své existence na mediálním trhu hned několik značek a stal se také středem zájmu feministek na celém světě. Podle prvního z hlavních názorových táborů je emancipační a feministický, podle druhého naopak velmi stereotypní a genderově nekorektní.

IVA BASLAROVÁ

Stejnomený film *Sex ve městě* se od seriálu příliš neliší. Navazuje tam, kde příběhy hlavních hrdinek skončily posledním dvoudílem šesté řady. Po formální stránce je snímek ukázkou precizní práce hollywoodských tvůrců – má dynamický střih, „skvěle padnoucí“ hudbu, je zkrátka blyštivý jako módní časopis pro ženy, což je zároveň i prvním velkým zádrhelem. V době, kdy se ženské hrdinky a ženské publikum začíná intenzivněji emancipovat a kdy se stále více vymaňuje z pasivní a objektové pozice, nás snímek i jeho propagace jasně vrací na začátek tohoto procesu, když vysílá jasný signál, komu je určený (a komu ne). V kinosálech převažují ženy – ostatně není se co divit, když při zakoupení lístku v multiplexu dostane divák jako dárek časopis pro

ženy ve formátu padnoucím právě do dámské kabelky. Tolik značek femininity, které se ke zhlédnutí snímku v kině vážou, by stěží ustál i feministka.

Mýdlo pro domácnost

Má to svou logiku. Film se totiž v tom zásadním bodu neodlišuje od seriálu, který spadá do žánru soap opera, kde jde především o prodej výrobků, přičemž příjemkyněmi informací a potenciální kupní silou jsou ženy. Soap opera vznikla ve třicátých letech 20. století a navázala na rozhlasový žánr, v němž produkty narativní struktury založené na emocích a rodinných tématech sponzorovaly firmy vyrábějící hygienické prostředky pro domácnost. Sex ve městě však „prodává“ mnohem víc, prodává značky. Defilují v něm přední světové firmy produkující módní obuv, doplňky či designový nábytek, po nichž mají toužit (a ve filmu také touží) především ženy. Co je však horší – reklama prostoupila snímek natolik, že se vlastně sám stal inzercí, lstivě předstírající příběh. V mediálních teoriích se tento jev označuje jako product placement a film *Sex ve městě* je jeho učebnicovým příkladem. Tvůrci zašli tak daleko, že kdybychom některou značku náhodou neodhalili, uvádějí jejich kompletní seznam v závěrečných titulcích.

Sex prodává

Nejnebezpečnější jsou pak mimikry filmu, kdy se nás tvůrci snaží mazaně přesvědčit o jakémsi humánním a morálně čistém poselství – že v životě nejde o značky. Ať už o ty obchodní či o tzv. nálepkování lidí,

tedy předsudky a stereotypy. Carrie nám to v závěrečném glosování svého „života“ připomene – její snoubenec se nakonec přece jen ukázal jako charakterní muž a ideální partner, a proto i svatební šaty mohou být prosté a neznačkové. A jsme u ideologického slibu patriarchátu v archetypálním příběhu Popelky – značka láska vítězí nad značkou chudoba. A značka komerce potvrzuje značku žena. Značka žena pak v symbolické rovině vytváří značky konzum, přizemnost, marnivost, krása. Ani značka skálopevné přátelství čtyř kamarádek to nepřekryje. A značka sex? Ta vždycky především prodává.

Autorka je ředitelka Genderového informačního centra Nora a doktorandka na sociologii FSS MU v Brně.

Sex ve městě (Sex and the City: The Movie).

USA 2008, 148 minut. Scénář a režie Michael Patrick King. Hrají Sarah Jessica Parkerová, Kim Cattrallová, Kristin Davisová, Cynthia Nixonová ad. Premiéra v ČR 5. 6. 2008.

Woody Allen vlastními slovy

Nová kniha rozhovorů s Woodym Allenem poodhaluje mimo jiné roušku jeho minulosti stand up komika a námezdného pisálka. Allen se nebojí vyznat se ze svých ne zcela naplněných ambic, ale činí tak se sebeironií, humorem a hlavně, zdá se, poctivě.

PETR VYDRA

V roce 2007 vyšla v Americe a letos i u nás v českém překladu (Hana Loupová) kniha rozhovorů s „brooklynským a broadwayským vtipálkem, který měl velké štěstí“ – s Woodym Allenem. Kniha vznikala dvacet šest let (1971–2007) a její autor, novinář Eric Lax, prošel u Allena jakousi zkušební lhůtou a uspěl pilotním rozhovorem zamýšleným pro New York Times Magazine, který nakonec nevyšel. Důležitější však bylo, že se rozhovor líbil Allenovi (zdá se, že z příznačného důvodu: „Ocenil jste moje vtipy.“). Tak mohla v prohlubující se atmosféře důvěry začít vznikat kniha *Woody Allen – Hovory o filmu*, což je štěstí pro každého, kdo se o tomto režisérovi pokoušel něco dozvědět prostřednictvím dokumentu či rozhovoru, kde by byl Allen pokud možno takový, jakého jej zná z filmů. Hlavní devízou nové knihy je zjištění, že se o komedii i vážně miněných dramatech dá mluvit i věcně, obyčejně a prostě, byť ne bez ironie. Dozvídáme se v ní o problémech s vytvářením autorských snímků a s filmováním od někoho, kdo je řeší bez zbytečného mudrování, zato prakticky. Jsou to pro něj zkrátka základní nástroje jeho práce, ve které si Allen zdaleka nepřipadá nejlepším.

Komik s touhou po vyšších metách

Už dlouho se tento komediální režisér netají vyššími ambicemi na dramatický film, které se pokouší čas od času naplnit. Dramatické filmy zkrátka považuje za daleko vážnější a serióznější práci a víceméně i zajímavější cíl: „Řekl bych, že génius komedie se ke skutečnému géniovi má asi tak jako prezident svazu skautů k prezidentu Spojených států.“ Často se ale právě ke komediím znovu vrací, nikoliv však ze zatrpklosti ke svým výsledkům v oblasti podle něj „vyššího“ umění, ale podle toho, jaké má náměty. Allen má před sebou vždy několik titulů, jako by je dostal zadáné, a stejně tak smířeně (a bez afektů) k nim také přistupuje. Přitom nehledí na to, co po něm chtějí diváci: „Když jsem natočil *Prokletí žlutozeleného škorpióna*, *Hollywood v koncích* a *Cokoliv* (v letech 2001 až 2003),

Woody Allen. Omar, Estúdio Banda Desenhada

začali se mě lidé ptát: „Proč točíte tyhle lehké komedie?“ Ale stejně tak se ho lidé ptali, když začal s „vážnými“ filmy (*Interiéry*, *Vzpomínky na zlatý prach*), jestli by raději neměl pokračovat v komediích.

Woody Allen na stojáka

U Woodyho Allena nejsou – samozřejmě – pózou ani prohlášení typu: „Rád bych natočil nezapomenutelný film, ale za předpokladu, že nebudu muset zrušit rezervaci na večeri v restauraci.“ V jeho případě jsou takové glosy součástí tvorby. Poukazují jako leccos v této knize i ve filmech k jeho začátkům stand up komika, tedy klubového baviče, který se postaví za mikrofon a promlouvá ke svým divákům. K těmto počátkům se vztahují rovněž některé vnitřní monology jeho postav i kousavé poznámky ve filmech, pronášené jakoby v sebeobraně. Je to jeden z původních zdrojů jeho filmové tvorby. Byť není kniha zaměřena přímo na tuto část Allenovy kariéry, jsou poznámky přínosné pro českého čtenáře, který nemá přímou zkušenost s touto Allenovou ranou tvorbou a je odkázán na fragmenty v jeho následné tvorbě nejen filmové, ale i literární. Kniha tak může poskytnout i užitečné rady, jako například tu následující, která dokumentuje Allenovu potřebu dramatizace i jeho vlastní pojetí sólového vystupování: „Ti námezdní pisálkové, co se objevovali v programu Eda Sullivana, odrovnali publikum a zmizeli, protože mezi jejich příběhy a vtipy nebyly žádné věrohodné postavy. Jejich vtipy vypadaly na papíře dobře a lidi se jim smáli, protože nebyly špatné. Ale vtipy jsou jenom prostředkem, který má prezentovat postavu.“ Dodejme, že námezdní pisálek byl Allenovou úplně první profesí.

Kromě zajímavého propojování různých oborů Allenovy činnosti je ovšem kniha zaměřena především na to hlavní, tedy film. Její oddíly jsou členěny hlavnicky na fázi prvotního nápadu, psaní, obsazení, režii či střih. Jako téměř nezprostředkovaný a velice autentický pohled do režisérovy autorské kuchyně je kniha spolehlivým svědectvím o tomto mimořádném úkazu a cennou příručkou pro jeho obdivovatele, kteří se chtějí dozvědět něco nad rámec pravidelných premiér jeho filmů. A abych se ubránil dojmu případné apologetičnosti tohoto článku, připojuji jeden Allenův citát na závěr: „Jediná věc, která stojí mezi mnou a velkolepostí, jsem já sám.“

Autor je rozhlasový moderátor, divadelní dramaturg a stand up komik.

Eric Lax: Woody Allen – Hovory o filmu.

Přeložila Hana Loupová. Portál, Praha 2008, 387 stran.

Furianti (téměř) 2008

Když v jižních Čechách vymění punč za tequila

Jaká mohou být úskalí radikální aktualizace klasického textu Ladislava Stroupežnického? Poslední premiéra Národního divadla v Brně proběhla v duchu současné temnější dramaturgie.

JITKA PÁLENÍKOVÁ

Nové vedení činohry Národního divadla Brno ve své dramaturgii, jak o tom svědčí letošní sezona i plány na sezonu příští, vsadilo na tituly světové klasické literatury: Dumas, Verne, Goldoni, Shakespeare, Wilde, Molière... Na konci května došlo i na klasiku českou – David Drábek inscenoval svou adaptaci Stroupežnického *Našich furiantů*.

Stejně jako naposled premiérované Goldoniho *Náměstíčko*, i *Furianti 2008* jsou důsledně zasazeni do dnešních dnů, aby tak v komediální nadsázce ukázali „život soudobé vesnice“. Stroupežnického zápletky ovšem zůstává téměř do detailů zachována, aktualizace probíhá především v jednotlivostech, takže ústřední spor nevzniká kolem snahy získat místo ponocného, ale kolem konkursu na obecního strážníka, Habršperk se místo ševcoviny živí prodáváním obuvi vietnamské provenience a z kar-

baníka Šumbala se stal gambler závislý na hracích automatech.

Nejpříjemnější z příjemných

I *Furianti 2008* se stali především příležitostí k celosouborovému komediálnímu řádění. Herectví asi nejtrefněji opíše přívlastek „příjemné“. Nejsme svědky žádných propadů a stejně tak ani nezapomenutelných výkonů. Pozoruhodná je ovšem skutečnost, že soubor působí na poměry v Mahenově činohře nezvykle kompaktním dojmem. Mezi krea- ce „nejpříjemnější“ pak patří Habršperk Bedřicha Výtiska jako potouchlý pozorovatel a glosátor, v ovšem ví, kdy se vložit, aby dosáhl svého cíle a pomohl svému horkokrevnému příteli Bláhovi. Díky své dobré komediální a konverzační technice si nenechá uniknout jedinou pointu. Zdeněk Dvořák jako zbohatlík Bušek, majitel bankovního účtu s několika miliony a parcely s benzínkou, je ve svém zelenomodrém nevкусném saku a se svými bodrými panovačnými způsoby ukázkovým zástupcem divokého trhu počátku devadesátých let. Asi nejzdařileji aktualizovaná je Dubska, členka spolku Jihočeské matky. Tato vesnická štěkna v podání Terezy Grygarové drží svého manžela pěkně zkrátka a kompenzuje si na něm své politické ambice, na něž není maskulinní vesnic-

Naši furianti aktuálně. Foto archiv ND Brno

ká společnost zvědavá. Je ovšem také dotěrnou pečující matkou, jež neváhá vodit svého dospělého syna na toaletu, protože se na něj nezdravě upjala po smrti svého staršího syna, který zahynul během vojenské mise v Kosovu. Zaujme ještě Tereza Jany Štvrtecké, jež je při shánění místa četníka pro svého postaršího manžela schopná použít jakýchkoli prostředků od citového vydírání svými sedmi potomky přes urážky až k sexuálním nabídkám. Pro dnes neobvyklý počet jejich dětí se pak nabízí implicitní vysvětlení, že svých ženských zbraní využívá poměrně často a nejen k ovlivňování svého manžela.

Aktualizace na půl plynu

Úprava dala nejvíc vyniknout komediálnímu rázu textu. Někdy sice jednotlivé vtípky působí samoučelně, většinou ovšem podtrhují smysl situace. Například ve scéně, kdy se Habršperk nechává přemlouvat Buškem, aby neudal jeho pytláčení policii, zkouší švec bohatému obecnímu zastupiteli pitomoučké infantilní plyšové papuče v podobě pejsků, čímž velmi nenuceně demonstruje svou momentální převahu. Stejně tak si Drábek utahuje z obecního povědomí o Stroupežnického textu, když se při dohadování sňatku svých dětí s Buškem furianty trumfují v objednávání alkoholu, rozmáchlými gesty a patetickým hlasem poručit pět lahví punče, načež hostinský opáčí, že punč už strašně dlouho nevede, takže se Dubský musí rychle přeorientovat na tequila.

Se zasazením do dnešních dnů se funkčně vypořádala i scéna Martina Černého, veškerý děj se odehrává buď ve čtyřkové hospodě, polepené odshora dolů „hanbatými“ plakáty, mezi kterými se občas objeví Marilyn Monroe nebo růžoví plameňáci, či před ní na fotbalovém hřišti. Méně zdařilé je pak kostýmní řešení Zuzany Štefunkové-Rusínové, které komplikuje charakterové i dobové zařazení postav. Dubský s Buškem mají v prvních scénách černé kalhoty, bílé koši-

le a tmavé vesty, s nimiž by obstáli i v silně tradicionalistické inscenaci, Kristýna má moderní leginy a Bušková je jako vystřižená z módního žurnálu padesátých let. Stejně tak Tereza po vsi chodí v elegantním kostýmku a spíše než jako ordinární matka kupy dětí vypadá jako sekretářka.

Aktualizaci se nepodařilo Drábkovi a dramaturgům Martinovi Kubranovi a Mojmiru Weimannovi „dotáhnout“ ani v tematické rovině. Celou dobu se na horizontu rýsuje velká malovaná šedivá koule jako odkaz na protiraketový radar v Brdech, Bušek Bláhu nazývá cizákem, takže se zdá, že tvůrčí tým chtěl především podpořit xenofobní prvky původního textu. O zřetelném záměru konfrontace světovosti Bláhy a Habršperka s českou vesnicí, která nevidí dál než za humna, svědčí i fakt, že do role Markýtky (u Stroupežnického je to prodávka dřevěného náčiní hovořící chodským nářečím) byla obsazena slovensky mluvící herečka angolského původu Mara Lukama. I z hudební složky inscenace – české lidovky jsou aranžovány za pomoci afrických bubnů a píšťal – jasně vyplývá vztah mezi „tím naším“ a „tamtím venku“. Jaké povahy tento vztah ovšem je, zůstává divákovi utaje- no, protože tento motiv zůstává jen nedomyšleným náznakem. Neodůvodněné výstupy Markýtky, kdy se vždy zpomalí pohyb na scéně a nejen změnou světla je vzbuzován dojem jakési symbolické osudovosti, pak působí zbytečně jako pouhý dekor a pokus o ozvláštňování za každou cenu.

Autorka je studentka divadelní vědy a bohemistiky na FF MU v Brně.

Národní divadlo v Brně – Ladislav Stroupežnický, David Drábek: Furianti 2008.

Režie David Drábek, scéna Martin Černý, kostýmy Zuzana Štefunková-Rusínová, hudba a hudební nastudování Darek Král, dramaturgie Martin Kubran a Mojmir Weimann, pohybová spolupráce Rostislav Novák ml. Premiéra 30. 5. 2008.

Kino Aero, kino Světozor a MIDNIGHT SUN uvádějí:

Šary Vary

Vybrané večerní
projekce:
Finlandia Welcome
drink zdarma!

Oficiální ozvěny 43. MFF Karlovy Vary
Official Echoes of the 43rd Karlovy Vary IFF

12. – 23. 7. 2008

kino Aero a Světozor

Co nestihnete na 43. ročníku MFF v Karlových Varech, můžete dohánět v Praze.

Mediální partneři:

Partner z oblasti světla:

Divadlo je realizováno za podpory Ministerstva kultury ČR.

www.kinaero.cz | www.kinosvetozor.cz | www.midnightsun.cz

Evropské festivaly a české tupé lokty

Malý průvodce pro následující týdny – zahraničí

Spíš než se plížit do domácího lesíčka je lepší vyjet v létě za divadlem do Evropy. Vystupují tam nejen činoherní soubory, které doma hned tak neuvidíme, ale také choreografové zvukných jmen.

JANA BOHUTÍNSKÁ

Kdybych měla letos dva měsíce prázdnin, strávím je na trase Vídeň – Salcburk – Tampere – Edinburgh – Groningen – Berlín. Protože kdy už se vypravit za divadlem a tancem do zahraničí, když ne v létě? Šestice měst, která stojí sama o sobě za návštěvu, hostí navíc od července do srpna festivaly s atraktivním programem.

Co tančí, míří do Vídně a Berlína

Vídeň a Berlín věnují své letní festivaly tanci. Vídeňský mezinárodní taneční festival ImpulsTanz (10. 7. – 10. 8.) letos pozval špičky v oboru. Ve Vídni bych si nenechala ujít choreografii *Bahok*, která vzešla ze spolupráce Akrama Khana a jeho souboru s Čínským národním baletem. Khan přivedl na jeviště tři klasické tanečnice a tanečníky a pět členů své skupiny – a smíchal různé taneční techniky. Ultima Vez a Wim Vandekeybus přivázejí inscenaci *Menske*, Marie Chouinard choreografii *Orfeus a Eurydika*, Jan Fabre sólo pro chorvatskou tanečnici Ivanu Jozić *Another Sleepy, Dusty, Delta Day*, a to v rakouské premiéře, na programu jsou choreografické objekty Williama Forsytha

z Prahy doslova za rohem, česká jména na programech festivalů absentují.

Festivalová L&S Com.

V této souvislosti se mi vybavuje Lhotáková & Soukup Company (viz A2 č. 8 a 49/2007), která se naopak silně orientuje na zahraniční festivaly a rezidence. V létě se tak objeví v chorvatské Poreči na Street Art Festivalu (5.–12. 8.) a snad také na festivalu Noorderzon v holandském Groningenu (21.–31. 8.). Zrovna sem směřoval před dvěma lety projekt *Invaze do Evropy*, v jehož rámci do Groningenu vyvezl tehdejší Divadelní ústav nejen Kristýnu Lhotákovou, ale také Petru Hauerovou a Veroniku Švábovou (viz A2 č. 37/2006). Lhotáková tak vlastně ctí groningenskou tradici. Není se co divit, pro město velikosti naší Plzně člověk lehce získá slabost. Hraje se nejen v kamenných divadlech, ale i na ulici, ve stanech či boudách. Když vás omrzí divadla, můžete ležet v parku (a máte poměrně velkou šanci, že zrovna na vedlejší dece začne někdo brnkat na kytaru), posedávat v kavárnách nebo vyrazit do galerie. Letos má festival zaostřeno na Itálii.

tvorbě, plus zahraniční inscenace a hosté, které předchází výborná pověst. Letošním hlavním tématem je skandinávské divadlo. Z převahy finských jmen se z programu mezinárodních hostů vynořují zástupci z Islandu (Sokkabandid a Městské divadlo z Reykjavíku), Faerských ostrovů (Tvazz), Dánska (Plan-B), Švédska (Riksteatern) nebo Estonska (NO99).

Co doma neuvidíte

S více než šedesátiletou tradicí Mezinárodního festivalu v Edinburghu (8.–31. 8.) se v Česku může poměřovat snad jen Pražské jaro a ze zmíněných festivalů ho předčí jen bezmála devadesátiletý Salzburger Festspiele. Bez týdne na celý srpen je v Edinburghu k vidění opera, tanec, divadlo a muzika. Dramaturgie si neklade žádná omezení, takže se na taneční program dostala jak klasická *Giselle*, tak turečtí derviši nebo současný australský tanec. Z oblasti činohry se nabízí třeba Palestinské národní divadlo anebo současné divadlo z Persie.

Na takové cestě Evropou je fascinující, že návštěvník může na několika málo místech

Inscenace *Orfeus a Eurydika* v choreografii Marie Chouinard bude k vidění ve Vídni. Foto Michael Slobodan

i inscenace, za níž stojí Anne Teresa de Keersmaecker. A to je vlastně jen zlomek toho, co lze ve Vídni vidět. Prostor navíc dostanou nejen mezinárodně známé hvězdy, ale také mladí choreografové.

Na programu Tanz im August v Berlíně (15. – 31. 8.) se sice některá jména z Vídně opakují (Khan, Olivier Dubois), ale minimálně. Takže postupná návštěva obou festivalů znamená udělat si reprezentativní obrázek o tom, co se v mezinárodním světě tance momentálně děje. Ale jedno zarazí – ač jsou Vídeň i Berlín

Ale zpět na trasu. Salcburský festival (Salzburger Festspiele, 26. 7. – 31. 8.) je obecně spojený spíše s hudbou, respektive operou, ale má také svoji činoherní část, na které nechybí projekt věnovaný mladým režisérům. Představí se tu zástupci mladé generace ze Spojených států, Japonska, Norska či Německa.

Mezinárodní divadelní festival ve finském Tampere (4.–12. 8.) se zase orientuje na činohru, tanec, performance i pouliční divadlo. Podle organizátorů se zde ukazuje vždy to nejlepší, co se za rok objevilo v tamější

vidět, co se děje na divadelních prknech napříč euroamerickým světem. A občas odbočit třeba do Asie. Kritičtější, v zahraničí nabroušeným okem pak ale domácí scéna vypadá dost tristně. A nejen letní – doma toho není tolik k vidění snad za celý rok. Méně fascinující je, že Česko (až na drobné výjimky) na letní zahraniční festivalové mapě téměř chybí. Je to jen otázka peněz? Nebo také (ne)sebevědomí a tupých loktů, případně omezeného českého obzoru?

Autorka je divadelní kritička.

Mai 68

Opera věnovaná osudnému roku 1968 v Praze a Paříži se nevyhnula určité schematičnosti.

JOZEF CSERES

Mai 68 je druhou operou Petra Kofroně. Napsal ji společně s libretistou Jiřím Šimáčkem a režisérem Zdenkem Plachým, úderkou Střeženého Parnassu, s nímž již v minulosti spolupracoval na projektech *Magická flétna* a *Fantom*, čili *Krvavá opera*, tentokrát je však autorsky podepsán pod žánrově čistší a homogennější scénické dílo, které si (před orchestrem Janáčkovy opery) i sám oddirigoval.

Dívka s posláním

Ačkoli libretisté rádi fabulují, v novém díle je faktografie více, protože tragický (a zároveň banální) příběh rozehráli na pozadí konfrontační juxtaopozice dvou osudových jar – pařížského a pražského. V prvním dějství se česká studentka Jarmila ocitá ve víru studentských nepokojů v Paříži, kde se mezi ní a studentským vůdcem JPB zrodí vroucí vztah. Jarmilino poslání je ale politické – snaží se zfanatizovaným kolegům osvětlit principy reálného socialismu, před kterým její rodiče utekli na Západ. Poté, co je bratr JPB zastřelen, mění se jeho pohřeb, kterým začíná druhé dějství, v ideovou manifestaci. Vše se odehrává v součinnosti s více či méně aktivními ikonami historických událostí – Jean-Paul Sartre, Jane Fondová, Che Guevara, Mao Ce-tung, rektor UK –, z nichž nejvíc do děje zasahuje existencialistický filosof. Dany, nejradikálnější ze studentů, a Edith, zklamaná přítelkyně JPB, se snaží ze smrti přítele vytlouct politický kapitál, Jarmila s JPG jsou však zásadně proti veškerým lidským obětím. Za této situace odchází Jarmila strávit léto do Prahy, kde ji zastřelí ruský okupant. Po smrti se stává politickým symbolem, hrdinskou obětí. JPG sleduje její pohřeb v televizi, neloučí se však jenom se svou milou, ale i s poraženými ideály obou revolucí.

Přestože si Kofroňova náročná hudba libuje v melodicko-rytmických repeticích, je dost

ilustrativní a stává se kompozičním pilířem celého představení. Scéně Daniela Dvořáka, mimochodem autora původního námětu, by možná prospělo méně brechtovského verismu a snad i postav mohlo být na jevišti méně. Autoři jako by chtěli naplno využít potenciál velké divadelní instituce, což místy vyústilo v nepřiměřenou megalomanií, hraničící s rušivou prvoplánovostí. Příběh díla není tak peripetický, aby vyžadoval komplikovanou ilustraci. Nadsázka, redundantní alegorie a hyperboly, typické pro estetiku parnasistů, se zde minuly účinkem a nenadchla ani zdvojená videoprojekce, i když nápad kolážovat filmové dokumenty z historických archivů nebyl špatný. *Mai 68* má patrné ambice být po všech stránkách zcela současným dílem s postmoderní poetikou, nepřesvědčivěji se to však povedlo skladateli, přestože v hudbě byly místy slyšet glassovsko-nymanovské vlivy.

Jeden z mála příspěvků

Uvedení díla je důležité nejen z hlediska aktuálního námětu, ale i zvolené formy, která se dnes již příliš nenosí. Zdá se, že progresivní hudba to má nejtěžší v opeře, žánru, který je nejvíce odkázán na institucionální rámce kultury, a snad i proto u nás ještě stále vyvolává diskuse, jaké západní svět již dávno neřeší – co ještě je a co již není opera. Slavoj Žižek s Mladenem Dolarrem se nás ve společné knize *Druhá smrt opery* snaží přesvědčit, že opera jako taková je bytostně odsouzena k dobové neaktuálnosti. Operní umění však nikdy nebylo izolované od společenské reality. Do izolace jej občas dostávali jenom ti, kteří nepochopili nadčasovost poselství mytologických témat a nezbytnost vývoje symbolických forem včetně těch uměleckých. Tedy ti, již se doposud snaží udělat z opery konzervativní mocenskou instituci, zneužívající královský žánr pro neumělecké (resp. pseudoumělecké) cíle. Tento problém je ve světě již dávno předmětem seriózní odborné debaty, která zplodila množství podnětných studií s metodologickými východisky, sahajícími od psychoanalytických přes strukturalistické až po poststrukturalistické a feministické. Je sympatické, že do této debaty zasahuje svými scénickými díly i autoři brněnského Střeženého Parnassu.

Z ideového hlediska lze projektu vytknout, že konkrétní historický materiál recykluje v zjednodušeném polarizačním schématu „konzervativní gaullismus – revoluční sartrismus“. Naše postmoderní doba sice takovou recyklaci legitimizuje, ale již dávno to není doba sartrovská! Michel Foucault o ní prozíravě prohlásil, že jednou bude deleuzovská, čímž měl kromě jiného na mysli dobu nehierarchických reprezentací. Škoda, že si autoři *Maie 68* ve svém filosofujícím libreto nevzpomněli také na velkého archeologa vědění. Možná by právě jeho nedemagogický duch pomohl neutralizovat protiklady a kontroverze jinak nesporně zajímavého díla. Zcela jistě lépe než vyprázdněné symboly Che Guevary, Maa anebo Ježíše Krista, truchlící nad rakví s nevinnou Jarmilou.

Autor je estetik umění.

Nová opera hledá svého diváka

MILAN ČERNÝ

Svou premiéru měla nová opera ve druhé půli června v Mahenově divadle v Brně a hned tři dny poté se představila i pražským divákům Stavovského divadla. Vznikla na objednávku Národního divadla v éře ředitele Daniela Dvořáka, který je zároveň autorem námětu a scénografem inscenace. Režisér Zdenek Plachý spolu s autorem libreta Jiřím Šimáčkem (oba jsou nosným pilířem známé brněnské tvůrčí platformy Střežený Parnass) takto spolupracují s Petrem Kofroněm na hudební inscenaci již potřetí. Opera *Mai 68* vznikla v koprodukcí brněnského a pražského Národního divadla.

Libreto, nebo bezduchá slátanina?

Děj opery, která je spíše hudebním divadlem (Musiktheater) se vším všudy, je zasazen do reálií pařížské studentské revolty května 1968. Česká studentka Jarmila (Jana Wallingero-vá) přijíždí do Paříže a seznamuje se s vůdcem revoluce JPB (Zoltán Korda), do kterého se zamiluje. Životní zkušenosti mladé dívky, pocházející ze socialistického Československa, a studentské vize prosocialisticky zaměřených vzbouřenců se střetávají s milostným příběhem hlavních hrdinů a ostatních demonstrantů. Jarmila se po svém návratu

do Prahy stane jednou z obětí demonstrace proti vpádu vojsk Varšavské smlouvy a situace kolem tanky okupované Prahy přivedou k jistým pochybám i pařížské studenty.

Autorům díla jistě nešlo o konkrétní zasazení do politických dějin 20. století, to by v tomto rozsahu ani nebylo možné, ale o využití událostí roku 1968, včetně známých postav (J.-P. Sartre, Kristus, Che Guevara, Mao, Jane Fondová), k vytvoření základny pro chronotop, ve kterém jde především o nadčasová témata lásky, svobody, smyslu ideálů a časové pomíjivosti. Historické postavy vystupují s hesly často vytrženými, bez souvislostí a jejich vzájemná koexistence tvoří zcela nové významy. K podobnému textovému základu dospěl mj. v sedmdesátých letech i skladatel Luigi Nono, jehož „jevištní jednání“ *Al gran sole carico d'amore* Šimáčkovu a Plachého libreto silně připomíná. I text *Mai 68*, spojující několik světových jazyků, je v rámci možností závažného tématu protkán vtipem a nadhledem.

Hudba, která se nedá poslouchat?

Tvůrčí práce na hudební složce údajně trvala dva roky. Svou podobou prozrazuje Kofroňovu oblibu v hudebně minimalistických postupech, ale v daleko komplikovanějších variantách, než jaké již mělo možnost poznat domácí publikum. Problematikou libozvučnosti mnohým standardním operním fanouškům může dostatečně vyvážit brilantně propracovaná koncepce díla. Pro adekvátní požitek z hudby je i v tomto případě zapotřebí otevřeného ucha a chuti k poznávání nových zvukových a harmonických možností. Ty jsou ostatně v dnešní oblasti moderní hudby více než běžné. Kofroňovo hudební divadlo se stalo přímo ukázkovým titulem moderního gesamtkunstwerku. V českém hudebním prostředí jde o velmi závažné a významné dílo, které po mnoha letech vyplňuje trhlinu na poli hudebního experimentu. Odpovídá tomu i práce s rytmikou, členěním a frázováním textu apod. Vybavují se mi známé výroky Pierra Bouleze o potřebě strukturálního sloučení techniky, estetiky a dramaturgie. Pro Bouleze není ideálem „zhudebněná literatura“, ale důraznější vazba s původním textem. Aby opera nevypadala moderně jen vnějškově, musí hledat nové možnosti vyjádření, nové formy a postupy. Kofroňova cesta se snaží tato kritéria naplnit.

Text, hudba a co dál?

Výrazným prvkem Dvořákovy scény – a dnes již většinou i běžným způsobem vizualizace moderního hudebního divadla – se staly dvě projekční plochy s dobovým záznamem historických událostí. Ve scéně budování bariád v pařížských ulicích nechal Dvořák spustit z portálů i dva převrácené osobní automobily. Patrová scéna, vozíky a rekvizity dostatečně korespondovaly s režijní koncepcí Zdenka Plachého. Ten vyžadoval po hercích většinou civilnější projev, který by v komorních scénách hlavních hrdinů kontrastoval s tanečními čísly. Plachého režie byla ukázněnější, než jak jsme u jeho inscenací léty zvyklí. Je to dáno jistě i zcela novými tématy, které se v jeho tvorbě a v této podobě, pokud se nemýlím, objevuje poprvé. Celkové pěvecké a herecké nastudování bylo na dobré úrovni, náročnost zpěvního partu si tu a tam vyžádala malé chyby a nepřesnosti, které lze z pochopitelných důvodů přehlédnout.

Kofroňova hudba setřela rozdíl mezi koncertní a jevištní hudbou současnosti a toto nové hudební dílo si svého posluchače jistě najde i mezi méně ortodoxní skupinou operních diváků, kterou zajímá další vývoj a experimentální hledačství.

Autor je teatrolog.

Národní divadlo Brno – Petr Kofroň, Zdenek

Plachý, Jiří Šimáček: Mai 68. Dirigent Petr Kofroň, režie Zdenek Plachý, scénografie Daniel Dvořák, kostýmy Martina Zwyrtek, sbormistr Pavel Koňárek, pohybová spolupráce Hana Charvátová. Premiéra 20. 6. 2008, pražské uvedení 23. 6. 2008 v Národním divadle.

JPB (Zoltán Korda), Edith (Tereza Merklová) a sbor. Foto Jana Hallová

Pérák se samplerem

Otázky Matthewa Herberta

Po červnovém koncertu amerických Matmos přijíždí do Prahy a Trenčína anglický Matthew Herbert. V krátké době tak máme možnost vidět a slyšet, co právě dělají protagonisté „sampledelické“ scény.

PAVEL KLUSÁK

Herbert i Matmos stavějí hudbu ze zvukových otisků skutečného světa a vytvářejí tak jakousi musique concrète v rámci nekomerčního popu. Na svém albu *Vespertine* jim všem dala prostor Björk.

Hrát na vlastní dům a děti

Album vydané jen pod příjmením Herbert, nazvané *Bodily Functions*, odstartovalo umělcovu širší popularitu: mezi aplikovanými zvuky lidského těla tu vyniká úvodní *You're Unknown To Me*, šanson, jež zpívá matka (Dani Siciliano) svému ještě nenarozenému dítěti. Perkusivní šramot je skutečně zvukem plodu v útrokách. Ale Matthew Herbert má také poměrně dlouhou předchozí nenápadnou historii. Používal řadu heteronym – jako by ještě nevěděl, kým chce být, a dělil svou imaginaci mezi různé fiktivní osoby.

Vyrůstal na venkově v hrabství Kent, naprosťto mimo urbánní a klubovou scénu. Tady se

Herbert, „snímáte vlastně momentku, nabíráte atmosféru, teplotu, vzpomínku a vytváříte fotoalbum. Jsem pro explicitní přístup: chci vědět, odkud ty zvuky jsou, kde byly zachycené, jaké bylo ten den počasí.“ V Praze mi řekl, že je pro něj nepředstavitelné používat zvuky večírku, bouchajícího šampaňského a bezstarostné party – backgroundu, který lze občas slyšet v černém hip hopu. Technicky dokáže natáčet pod vodou i v balónu – ale odmítá propůjčit mikrofon draze importovanému ovoci nebo některým značkám aut.

Jedenáctého září 2001 byl na Manhattanu. Natáčel zvuky celý den. „Mám nahrávku, jak se jedna z věží WTC řítí k zemi,“ řekl ve Wireu Robu Youngovi. „Chtěl jsem ji použít na album, ale jeden přítel vznesl námitku, že je to hrob a nehodí se to. Přitom na fotografie reagují lidé odlišně. Tolikrát jste viděli snímek, jak se k věži blíží letadlo, a v hlavě

na rytmickou extázi, na mejdan pod heslem „zatančíme si na vašich hrobech“.

Herbert si nechává otevřená vrátka k různým projektům: myslí na politický muzikál (s obdivem mluví o klasickém Kabaretu), také by si ovšem rád stříhl šňůru jen s bicím automatem a mikrofonom. Jak vidno, u velké i „chudé“ formy myslí na určitý podvratný efekt, kterého chce docílit – od vlivu na širší publikum po partyzánskou soběstačnost.

Velká žranice

Už na albu *Around The House* zaznamenal zvuk snídané ve dvou. Svědkové jeho raných klubových vystoupení vzpomínají, že ve zdravé exhibicionistické chuti ukázat, že umí v reálném čase nasamplovat cokoli, na scéně vařil a jedl. Vztah k jídlu vyvěřel naplno na albu *Plat du jour* (Nabídka dne). Kdo však čekal umnou zábavu pro sbíhající se sliny, spletl se. Je to kauza z pozdního, unaveného věku jak kulinářství, tak popu. Herbert natáčel zvířata chovaná na maso v ubíjejících podmínkách, hrál na čokolády laciné díky otrocké práci afrických dětí. Pro finále alba nechal rekonstruovat večeri, při níž George W. Bush děkoval Tonyemu Blairovi za podporu v Iráku. Pečenou šunku se smetanovými brambory nechal přejet americkým tankem, jablečný koláč rozstřílel nacistickým revolverem. Obal hraje všemi barvami: jsou to syntetická barviva, konzervanty a „éčka“, jež designér vylišoval z běžných potravin.

Klubové taneční rytmy téměř vždycky slouží k vytěsněníездеjších problémů, jako bezstarostný paralelní svět. Herbert se s každým ze svých novějších programů prosamplovává k jeho protipólu.

Slovo pro rok 2008

Už delší dobu ohlašoval Matthew Herbert úmysl vyhlásit stát, který by byl nezávislý na hranicích. Koneckonců, právě tak nadnárodní jsou skutečné mocnosti dnešního světa, říká. Manifest Country X, který lze najít na internetu, je možná momentem, kde Herbert už překračuje čáru. Je moc seriózní, mnohmluvný, a místo nabídnuté vize sepisuje pravidla pro druhé, což je v rozporu se svobodomyslností lepší části jeho díla.

Uvidíme, jak se mu povede s druhým „big-bandovým“ albem, které vyjde na podzim. Zatím víme, že ve dvou vlnách hledal „vokalisty jakékoli kategorie a původu“, kteří mu do telefonu zazpívají určité slovo: stovky hlasů se mají na albu objevit propletené a slité do sboru. Jaké slovo Herbert do omrzení poslouchal ze záznamníku, médiím zatím neprozradil.

Právě s velkou sestavou The Matthew Herbert Big Band vystupuje na slovenské Pohodě a pak i v Praze. Jeho živá vystoupení pro mě byla poutavá především pohotovým, živým samplováním – u zbytku kapel jsem cítil pachutí najatých muzikantů, kteří nasazením i tempem taktak stačí konceptu kapelníka. Oproti tomu rámec a provedení alb, domyšlených od symboliky počtu nástrojů po design, vydrží pro zkoumání a inspiraci o dost déle. Pokud by aktuální koncert zafungoval jako výjimka, rád od své skepse ustoupím.

Autor je hudební publicista.

The Matthew Herbert Big Band.

Lucerna Music Bar, Praha, 20. 7. 2008.

Matthew Herbert. Foto Eva Vermandel

možná naučil dlouze pozorovat a mít rád obyčejné věci, které hrají takovou roli v jeho tvorbě. Pod jménem Dr Rockit torpédoval mediální zvuk: album *The Music of Sound* (1996) kolázuje proud řeči zprávařů, využívá kratičké jingly, vytváří padělek hudby pro dětský seriál. Jako Wishmountain vydal v roce 1995 čtrnáctiminutový jednostranný singl *Rose*. Je to jakési zvukové místo, kam složil vzpomínky na právě zemřelou matku a místo svého dětství. Psychedelicky hluboký ambient je pro něj „živý nekrolog“, způsob, jak „skrýt hudbu učinit naše milované nesmrtelnými“. Když na místě, odkud už zmizela matka i léta jeho dospívání, náhodou natočil běh malého děvčátka, udělal z jeho zvuku perkusivní stopu – a tak dále. Dotek smrti se stal Wishmountainovi osudným: albem *Wishmountain Is Dead* Herbert toto své alter ego zanedlouho zabil.

Procházet Herbertovými nahrávkami znamená listovat jeho deníky. Na albech znějí útržky z telefonního záznamníku. Hovory natočené v restauracích, zvuk otcova auta (které Herbert později naboural), opilecký zpěv... „Když samplujete,“ říká Matthew

se vám znovu přehrál moment smrti. Proč je to se zvukem jinak?“

Starbucks Voodoo

Typický paradox je, že Herbert si ze svých alb nejvíc cení toho, které rozdával zadarmo. V projektu *The Mechanics of Destruction* (2001) naživo před publikem ničil mcdonaldovské Big Mac Menu, cupoval noviny Sun, šrotoval televizor Philips, trhal trenýrky Gap a „hrál“ na další produkty globálních řetězců – od barelu ropy po adidas. S ekvilibristickou mrštností pak smyčkoval zvuk ničivého obřadu do tanečních tracků.

Možná je to skutečně jeho nejlepší projekt: také proto, že si tu užívá formu pouhého proudu beatů, ve které je víc doma než ve snaze psát chytlavé melodie. Sampler se v jeho rukou jeví jako nová zbraň, Herbert je náhle někdo jako Pérák, jehož skokům protivník nestačí a navíc se cítí situací zesměšněn. Značkové výrobky jsou při jeho výstupu odsouzené do role voodoo, do nichž se pomstychtivě zapichují špendlíky. Úrodným paradoxem je i ekonomická vážnost korporálního světa, kterou Herbert přeměňuje

Politici se strefují do šedesátých let

BENOÎT LECHAT

Pokračování ze s. 1

Jako by nikdy nepřijali skutečnost, že se jejich moc začala hroutit. Je paradoxní, že lidé jako Sarkozy jsou fascinováni květnem 1968 a že jejich chování napodobuje tehdejší styl. Kdykoli vstoupí na jeviště, kdykoli spustí show „rozkoše a orgasmů bez hranic“, činí přesně to, co jsme v Německu před třiceti lety nazývali politikou v první osobě. Jinými slovy, nedělají nic ve jménu revoluce, ale ve jménu vlastního prospěchu. Tenkrát jsme říkali, že všechno je politické, a Sarkozy dokonce označil za politický svůj soukromý život. Jeho trhlina pravděpodobně symbolizuje vůli k modernizaci Francie vyjádřenou seburčením, jež říká: jestliže něco chceš, můžeš to dostat. Jinak řečeno, když chceš víc kupní síly, můžeš ji získat. Problém je, že takhle to nefunguje, a každý to ví. Proto dnes Sarkozy musí říkat, že státní pokladna zeje prázdnotou.

Sarkozy jako dědic května 1968?

Není v tom trochu rozdíl?

Rozdíl mezi Sarkozym a hnutím 1968 spočívá v tom, že seburčení tehdejší generace bylo kolektivní. Antiautoritářské hnutí v Německu nenutilo mladé lidi, aby přijali stejný životní styl jako jejich rodiče. Mládež ve Varšavě nechtěla podřídit vlastní životy komunistickému režimu a hnutí Flower power ve Spojených státech bylo jasným příkladem kolektivního voluntarismu. Nebyla to jediná osoba, která vám dodávala sílu ke zlepšení života. Každý pracoval v zájmu kolektivního jednání, což vám zpětně umožnilo nápravu vlastního žití. Květen 1968 byla vzpoura, nikoli revoluce. S výjimkou sympatizantů Maa a Trockého nebylo naším hlavním cílem uchopit politickou moc, nýbrž získat kontrolu nad vlastními životy. Protestovali jsme před ministerstvy, ale nikdy jsme je nechtěli obsadit. Přirozeně to vedlo k velkým nadějím, jež mohly vyvolat pocit hlubokého zklamání z toho, že se ze dne na den nic nezměnilo. To bylo očividné i ve Francii. Po dohodách z Grenelle někteří mladí dělníci odmítli nastoupit do továren, které přirovnali k vojenským kasárnám. Mysleli si, že generální stávkou všechno změní.

Dalším rysem května 1968 byl jiný koncept politiky...

Náš společný projekt na nápravu vlastních životů, jenž měl vést k dosažení individuální autonomie, šel ruku v ruce s myšlenkou, že všechno je politické a že celá společnost, od škol po továrny, může být organizována jako samosprávný systém. Nacházeli jsme se někde mezi Rousseauem a postmodernou. Individuální autonomie vyžadovala permanentní politickou angažovanost každého jednotlivce. A právě tady se asi stala chyba, když jsme kritizovali tradiční pojetí demokracie. Většina lidí totiž nechce být zatahována do politiky. Chce to jen menšina, zatímco většina deleguje své zástupce. Skutečná modernita hnutí 1968 spočívala v možnosti zasahovat do politiky v kteroukoli dobu.

Ani dnes není tahle skutečnost příliš jasná...

V uplynulých letech jsme zaznamenali trockistickou kritiku, jejímž cílem je vytvořit nový květen 1968, jenž by uspěl. Jinými slovy, vzpouru, která by vedla k převzetí moci

v dnešních podmínkách. Existuje tu i kritika, která májové události dělí na maloburžoazní hesla studentů a na aktivitu tradičního sociálního hnutí, jež aspirovalo na uchopení moci v období silného ekonomického růstu. Máme tendenci zapomínat, že na konci šedesátých let byla francouzská sociální demokracie zaostalá a dělnictvo řídila komunistická strana a její odbory, CGT. Stávkovat však šli mladí dělníci. To oni postupně začlenili do protestního hnutí továrny. Odehrávalo se to přesně v době, kdy se objevila CFDT – Francouzská demokratická konfederace práce – jako alternativa k CGT. Generální stávka následně mobilizovala celou společnost. Hlavním požadavkem mladých pracujících nebylo získat moc, nýbrž rozhodovat o vlastních životech na pracovišti. Vláda zkusila odpovědět na jejich požadavky dohodami z Grenelle, které zaručily vysoký nárůst platů. To však nestačilo. De Gaulle přišel s rafinovaným nápadem uspořádat předčasné volby. Znovu tak získal kontrolu, protože lidé se museli rozhodovat mezi ním a komunisty.

Skutečně tehdy neexistovala politická alternativa k de Gaullovi?

Opravdu ne. Ve stejné době, přesněji v roce 1969, antiautoritářské hnutí ve Spolkové republice Německo dopomohlo k volebnímu vítězství Willymu Brandtovi. Brandt představoval skutečnou alternativu: nebyl komunistou a zároveň věřil tomu, že je třeba prosadit větší míru demokratizace. Situace v západním Německu však byla složitější v tom, že na jedné straně existoval trend směřující ke společenské demokratizaci, ale na druhé straně se zde uplatňovaly pracovní restrikce vůči lidem, kteří projevovali sympatie s levicovým terorismem.

Marxismus rovněž procházel krizí...

Tradiční marxistický výklad kapitalismu tenkrát skutečně začal ztrácet na přesvědčivosti. Trhliny v roce 1968 nezpůsobily vykořisťované skupiny obyvatelstva. Pouze Francie zažila stávky dělníků, ale ve Spojených státech, Spolkové republice Německo či v zemích východního bloku k něčemu podobnému nedošlo. Tehdejší protesty ohlásily nové rozdělení společnosti, jež se začala potýkat s problémem odcizení. Byl to začátek další změny. Hnací silou vedoucí ke zhroucení systému produkce byla společenská nadstavba. Došlo k tomu tedy úplně opačně, než předpokládaly marxistické teorie, podle nichž vztah mezi společenskými třídami vyplývá ze způsobu výroby determinujícího nadstavbu. Marxismus nicméně pravdivě popsal metody vykořisťování a rozdělení třídní společnosti.

Dnes se zdá být celospolečenský kontext ještě o něco komplikovanější. Která trhlina by se podle vás měla otevřít?

Vzpoura v roce 1968 probíhala ve světě bez masové nezaměstnanosti, AIDS či klimatických změn. Tehdejší lidé byli průkopníci, kteří věřili, že všechno je možné. Občas zosobňovali naivitu a někdy i hloupost, když ve jménu svobody obhajovali kulturní revoluci v Číně nebo režimy na Kubě, v Severní Koreji a v Sovětském svazu. To tedy bylo něco! Pak tu byli tradiční libertariáni, kteří snili o dalším Katalánsku z dob španělské války nebo o druhém Maďarsku z roku 1956.

Daniel Cohn-Bendit

Odvolávali se na revoluční myšlenky svobodné samosprávy a odmítali leninismus. Avšak s příchodem krize v sedmdesátých letech se změnila i ekonomické podmínky. Stali jsme se společenstvím horlivých lidí, pro něž strach z toho, že něco nebude fungovat, byl hnacím motorem. Míra dnešního všeobecného úpadku paralyzuje i společnost, jež si je vědoma toho, že neexistuje nějaký alternativní model. Slavná věta z roku 1968 „Jiný svět je možný“ zní dnes velmi abstraktně. Souhlasíme s tím, že nechceme žít ve světě, jaký je dnes, ale je obtížné shodnout se na tom, jak by měla vypadat jeho nová forma. Myslím, že nejsou nutné další trhliny, ale efektivnější návrhy, jak regulovat společenské a ekologické důsledky globalizace. Nejde jen o technická řešení, nýbrž o skutečnou změnu životního stylu. Naše vnímání světa v jeho mnohoznačnosti nás však může čas od času paralyzovat. Jestliže tedy potřebujeme nějakou trhlinu, měla by spočívat v překonání stavu ochromeného myšlení a jednání.

Lze ještě vůbec věřit tomu, že můžeme změnit svět?

Samozřejmě, problém změny světa se ve společnosti pravidelně opakuje. Je to ostatně i motto volební kampaně Baracka Obamy: změna je možná, i když jeho představa je stále dost abstraktní. Hlavní problém Zelených, kteří museli vytvořit reformní program, spočívá v tom, že jsou stále konfrontováni s vizionářskými touhami po hlubší změně. Každý z nás se kupříkladu potýká s nerovností. Je to očividné v jednotlivých zemích i napříč kontinenty. Lidé z předměstí zpravidla žijí uprostřed nerovností a vidí je všude kolem. To s sebou přináší každodenní frustrace a potupu. Chudí jsou zahanbováni bohatstvím ostatních, přičemž tyto pocity zneuznání mohou vést k výtržnostem, nepokojům a ke vzpourám. Ale tento pocit současně nedokáže najít cestu k sebevyjádření, popřípadě zůstává zcela nepochopen. Výzvou pro Zelené je proto dnes znovu nastoupit do ofenzivy a předložit vizi, jak překonat ekologickou devastaci nebo společenské nerovnosti, a to nejen na národní úrovni. Jde o to vystoupit s nadějnou vizí do budoucna a přijmout odpovědnost za vlastní reformy.

Rozhovor s Danielem Cohn-Benditem

Rovněž se zdá, že závody v konkurenceschopnosti čelí čím dál většímu odporu napříč celou Evropou... Neoliberální kapitalismus zašel příliš daleko a dosáhl svého kritického bodu. Neoliberální ideologie je na globální úrovni nepoužitelná. V konkurenčním boji s Čínou nemůžeme obstát, protože ať uděláme cokoli, nikdy nebudeme mít stejnou hodinovou mzdu jako Číňané nebo Indové. Neoliberalismus je však mocná zbraň, jež podněcuje zvyšování produktivity. Pokud to porovnáme s šedesátými lety, ztratili jsme rovnováhu mezi časem na práci a na vlastní život. Spíše než přijmout Sarkozyho „pracuj víc, abys vydělal víc“ se musíme vrátit k debatě o tom, jak „pracovat jinak, abychom žili jinak“. Musíme v tomto ohledu vytvořit konkrétní návrhy a odmítnout zajištění konkurenčního boje, jinak budou naše životy postrádat smysl. Cílem života není jen práce. I v pracovním procesu musí být přítomen život a kromě toho jde o to zapojit se do činností, jež dávají našim životům směr.

Dnes je překvapující pozorovat, jak mezi jednotlivými izolovanými hnutími existuje určitý druh komunikace. Myslíte si, že jde o vědomý proces a že třeba v budoucnu sehraje roli při budování evropského kolektivu?

Pravda je, že květen 1968 spojil různorodé prvky evropské občanské společnosti, jež byly do té doby rozptýlené. Tehdejší generace byla hluboce zasažena vlivem médií. Šíření informací umožnilo komunikaci hnutím z různých zemí. Měli jsme hesla jako: „Paříž, Varšava, Řím, Praha, všude jde o stejný boj.“ To dokládalo, že hnutí přesáhlo hranice národních států. Tento aspekt ukazuje, že květen 1968 představoval důležitý krok k vytvoření evropského veřejného prostoru.

Co podle vás může v lidech znovu probudit kolektivní energii a nadšení pro jejich úkol? Anebo, jinak řečeno, jak se lze znovu stát prométheovským ve světě, kde vládne strach, aniž bychom upadli do osidel totalitarismu? Domnívám se, že bychom se měli navrátit k myšlence „civilizačního úkolu“, kterou rozvinul francouzský sociolog Edgar Morine. A to navzdory tomu, že tato idea byla poněkud znehodnocena manželem italské zpěvačky Carly Bruniové. Být prométheovským dnes znamená věřit v to, že můžeme vytvořit novou společnost. Vyjádřeno slovy Baracka Obamy: „Ano, můžeme.“ Slogan alterglobalizačního hnutí „Jiný svět je možný“ je synonymem pro heslo ekologického hnutí

„Jiná civilizace je možná“. Dnešní civilizace, založená na ropě a finančních spekulacích, se však nachází blízko kolapsu. V důsledku toho je nutné uvažovat o tom, jak „žít v pospolitosti“ a „pracovat méně za účelem kvalitnějšího života“. Jsme svědky počínajícího úpadku konzumní společnosti, což nás přivádí k novému paradigmatu, v němž spontánní společenskost umožní prožívat dobrý život, aniž bychom nepřetržitě pracovali a konzumovali. V éře, jež nastala po roce 1968, musíme znovu oživit kulturní kreativitu a změnit náš postoj k práci a konzumu.

Není nová perspektiva globalizace jednou z podmínek pro pozitivní urychlení dějinného vývoje? Neměli bychom se oprostít od evropského náhledu na globalizaci a zvážit, zda impuls k urychlení nemůže přijít z rozvojových zemí, s nimiž bychom měli posílit dialog? I tyto země dnes čelí globalizační výzvě. Musí se rozhodnout, jestli vybudují bezuhlíkovou společnost, anebo přijmou starý model, jenž povede k devastaci životního prostředí. Například Brazílie se kvůli biopalivům ubírá druhým směrem. Biopaliva nás přitom vtahují do potravinové katastrofy a spolu s geneticky modifikovanými orga-

nismy jsou novým symbolem civilizačního konfliktu. Buď se vydáme směrem k modelu sebezničující produktivity, anebo dosáhneme trvale udržitelného rozvoje, který nám umožní vstoupit do civilizace jiného typu. Vymanit se z evropské perspektivy znamená porozumět tomu, že musíme vybudovat takové podmínky, v nichž si rozvojové země nezvolí starý systém.

Z angličtiny přeložil Jaroslav Fiala.

Rozhovor byl publikován v brožuře Democracy Heinrich Böll Stiftung č. 7/2008 – 1968 revisited, 40 years of protest movements.

Daniel Cohn-Bendit (1945) studoval sociologii na univerzitě v Nanterre a během květnových nepokojů v roce 1968 se stal známým mluvčím studentských protestů. Po nich byl z Francie vypovězen. Žil ve Frankfurtu, kde se zapojil do protestních akcí s Joschkou Fischerem. V roce 1984 se stal členem Zelených. V roce 1994 byl za tuto stranu zvolen do Evropského parlamentu. Od roku 2002 je spolupředsedou politické skupiny Zelení/EFA v EP, členem hospodářského a měnového výboru, výboru pro ústavní záležitosti a náhradníkem v podvýboru pro obranu a bezpečnost.

V červnu 2008 vyšlo 54. číslo revue

ANALOGON

SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY

věnované tématu

Fetišismus

Z obsahu:

W. Pietz: Problém fetiše; **R. Roussel:** Africké dojmy; **H. Böhme:** Marxův koncept fetišismu a jeho kontext; **J. Sádlo:** Nález a hermeneutická interpretace archaického textu ze skalní lokality jihovýchodně od Jindřichova Hradce; **B. Schmitt:** Abstrakce Pozitivního aneb Fetišismus rozumu; **D. Graeber:** Fetišismus jako společenská tvorba: neboli v procesu vytváření jsou fetiše bohy; **L. Antonín:** O černém chlapečkovi a růžové nevěstě. Město jako fetiš; **J. Baudrillard:** Fetišismus a ideologie: sémiologická redukce; **P. Garon:** Cesta do středu rybníka; **Zd. Justoň:** Vůně jako fetiš; **V. Suvorov:** Směrování k poslední republice; **J. Mansour:** Pierre Molinier neboli ten, kdo touží; **P. Molinier:** Magické umění; **A. Breton:** Pierre Molinier; **J.-B. Pontalis:** Vidění mezi; *Fetišista* – kolektivní hra; **G. Dierna:** Fetišismus, fetišisté a jiné používání těla (zvláště ženského); **M. Šebek:** Není fetiš jako fetiš; **I. U. Tarchetti:** Historie jedné nohy; Kam nás nohy donesou (*Kateřina Piňosová, Přemysl Martinec, Jan Kohout, Andrew Lass, Kathleen Fox, Stephen J. Clark, Bill Howe*); **S. Freud:** Listy o fetišismu; **Restif de La Bretonne:** Půvabná nožka; **B. Solařík:** Neviditelná vesta; **B. Brouk:** Lidé a věci I

Vydává: Sdružení Analogonu, Mezivrší 31, 147 00 Praha 4 (tel. 244 460 258), e-mail: dryje@surrealismus.cz

Distribuce: KOSMAS, spol. s r. o., Lublaňská 34, 120 00 Praha 2 (tel. 222 510 749; www.kosmas.cz);

předplatné: Eva Dryjová, tel. 607 548 259, e-mail: evadryj@hotmail.com

Nadace VIA s podporou Nadace České spořitelny vyhláší 6. ročník programu

Pomáháme lidem zlepšovat místo, kde žijí

zaměřeného na obnovu a výstavbu veřejných prostranství se zapojením veřejnosti

Uzávěrka přihlášek do programu: 8. září 2008 (datum poštovního razítka)

Cílem programu „Pomáháme lidem zlepšovat místo, kde žijí“ je podpořit obnovu nebo výstavbu veřejných prostranství s aktivní účastí veřejnosti při plánování projektu i jeho samotné realizaci. Veřejným prostranstvím může být park, náves, náměstí, dvůr činžovního domu, obytná ulice, opuštěná a nepoužívaná plocha nebo jiná veřejná plocha v obci či městě. Projekty rekonstrukce a výstavby dětských hřišť mohou být přihlášeny pouze v případě, že jsou součástí většího řešení celku. Program klade důraz v první řadě na zapojení místních obyvatel do projektu. Veřejnost tedy musí mít během plánovacího procesu možnost ovlivnit budoucí podobu prostranství a zároveň přispět dobrovolnou prací k jeho výstavbě.

Předpokladem účasti v programu je prokazatelná spolupráce s veřejnou správou, s místními neziskovými organizacemi a s místními podnikateli v podobě organizační a/nebo finanční podpory.

Pět vybraných organizací obdrží nadační příspěvek ve výši 210 000 Kč, komplexní poradenství od odborného konzultanta a zúčastní se 3 seminářů na téma „plánování s veřejností“, „fundraising“ a „plánování výstavby za účasti dobrovolníků“.

Podrobné informace, formulář přihlášky a instrukce pro její podání jsou k dispozici na www.nadacevia.cz nebo přímo v Nadaci VIA.

Nadace VIA, Jelení 195/9, 118 00 Praha 1, tel: 233 113 370
kontakt: Kateřina Bláhová, katerina.blahova@nadacevia.cz

S Liviem v posteli

Prezident Václav Klaus několikrát varoval svět před nebezpečím tzv. NGOismu, nadměrného vlivu nevládních organizací (nongovernmental organization – NGO). Jejich politická agenda je prý nelegitimní, neboť k ní není voličský mandát. Čímž ohrožují zastupitelskou demokracii. Tato výtka není bezpředmětná. Nejsou však „postdemokratické“ aktivity občanské společnosti spíš reakcí na selhávání demokracie než jeho příčinou?

KAREL DOLEJŠÍ

Pojmy s předponou „post-“ jsou přiváděny na svět truchlením či bezradností. Truchlení žaluje, že současnost není, co bývala; bezradnost konstatuje změny, ale nenachází smysl. Kdybychom měli dost odvahy, jasnozřivosti, inspirace, štěstí či smůly vidět přesně, byli bychom schopni dát současnosti správné jméno: zkušenost však zrušil spektakl. Mnozí z prázdnoty zkušenostního účtu čtou bankrot Apokalypsy. Proti nim jsou všechny „post-ismy“ výrazem zdrženlivosti – v tom, ale jen v tom, spočívá i morálka „postdemokracie“.

Formální demokracie

„Livioy Ab Urbe condita libri,“ pravila filoložka s pohledem upřeným hluboko do očí, „jsou tím vůbec nejnudnějším dílem antické literatury.“ A měla pravdu. Pokus římského historika restituovat legitimizační sílu tradice v době neschopné snášet své chyby i léky proti nim postrádá zábavnost. O nápravě doby řeční dnes už jen Hamleti a odnese to Polonius, který si všiml, že ač mluví z cesty, přece je v tom systém. Vše marno: napříště platí, co funguje. Performativita – hodnocení z hlediska poměru vstup/výstup – spořádala jak legalitu, tak legitimitu. Úsilí věnované legitimitě bez ohledu na účinnost způsobí, že skončíte v posteli s prvními deseti knihami Tita Livia.

Dosud ještě chodíme plakat na hroby. Třeba na hrob „silného“ rozlišení mezi legalitou a legitimitou, které působilo v novověké politické teorii jako dynamit. V této verzi však nebylo soběstačné: ke svému účinku potřebovalo odkazovat na silný rozdíl mezi pozitivním a přirozeným právem, státem a občanskou společností, existencí a normou, na kategorii filosofie dějin – a naposledy na antropologickou konstantu. Jakmile však opustíme metafyzické zdvojování skutečnosti, můžeme legalitu od legitimacy rozlišit už jen na základě perspektivy – systémová integrace versus sociální integrace. Proroci proměny liberalismu v tradici doufají, že obě uvedou v soulad balzamováním druhé, my je však na této cestě následovat nemůžeme. Legalitu tedy připíšeme akci, která vyhoví předepsané sociální konvenci v podobě ústavy, zákona, vyhlášky či jiného systémového předpisu, kdežto legitimitu akci veřejností uznané nebo nacházející se v procesu uznávání. Co je nadto, je buď tradicí nebo soukromým přesvědčením, které nemá se zakotvením ve struktuře současného sociálního systému ani s teoretickou zdůvodněností co dělat.

Jásat nad popsaným stavem by ovšem bylo stejně nemístné, jako je nepoctivé zapírat, že – řečeno s Toynbeem – většina občanstva dnes tvoří vnitřní proletariát. Formální zastupitelská demokracie je totiž tradiční, zděděnou politickou formou současné rizikové společnosti. Demokratická ideologie rousseauovského stříhu, jež se odvolává na vůli lidu, tvoří další vrstvu a politické formě odpovídá jen coby zažité vyprávění o původu. Formální zastupitelská demokracie, v níž strukturálně depolitizovaná veřejnost jednou za čtyři roky vystaví elitě bíanco šek k politickému handlování, nemá sama o sobě s obecnou vůlí občanstva mnoho společného.

V českém prostředí to byl v Miroslav Jodl, kdo již v šedesátých letech upozornil, že západní politické teorie spíše než „obecnou vůli“ zdůrazňují pojem právní ochrany, zavedený italským politologem Gaetanem Moscou. Právní ochrana znamená, že tvorba a výkon moci jsou ve společnosti regulovány zákony a závaznými morálními zvyklostmi. Jenom za těchto podmínek je jednotlivý občan chráněn před zvlášť držitelů moci a moc sama zůstává pod společenskou kontrolou. Podmínkou právní ochrany je ovšem rovnováha sociálních sil, argumentoval Mosca ve stopách Aristotela a Montesquieua. Kde totiž sílu nadržuje na uzdě jiná síla, vzniká riziko mocenského monopolu a zatlačová-

chybní první ropná krize a jakmile „détente“ posvětila faktickou, byť navenek stále „nepřátelskou“ spolupráci obou vojenskopolitických bloků, kapitál tento rámec přestal respektovat. Bědování českého prezidenta a jeho intelektuálních satelitů, že demokracii ohrožují nevládní organizace, tedy vyrůstá v lepším případě z pokrytectví, v horším z naprosté ignorance. Nebyl to přece „NGOismus“, kdo zrušil poválečnou bilanci sociálních sil; pokud vůbec existuje cosi jako „NGOismus“, jde nanejvýš o reakci na situaci, kdy vliv běžného občana na věci veřejné dlouhodobě klesá.

Stát, který řídí proces svého rozkladu, přitom situaci jen zhoršuje. Ve sporech s tradičním byznysem, ale i s rozvíjejícím se „ekobyznysem“ nevládní organizace vždy tahají za kratší konec. Jenomže čas od času přece jen reprezentují vůli občanů mnohem lépe než její „legitimní“ zástupci a vykonavatelé, což je vnímáno jako ohrožení vyprázdněného sociálního pořádku. No řekněte – kam bychom přišli, kdyby si voliči zvykli, že jejich názory mají významný vliv i mimo rytmus volebního cyklu?

Po druhé světové válce se na Západě minimální stát změnil ve stát sociální, který navíc převzal četné ekonomické funkce. Tradiční morální diskurs liberálně demokratické politiky nabobtnalou agendu už nevstřebal a političtí analytici začali mluvit o hrozcí tyranii expertů. V odbornickém žargonu nezbyvá místo pro příběhy o legitimitě, politik již sám není s to říci, co je z hlediska růstu svobody „dobré“ a co „špatné“. Snaží se tedy naslouchat těm expertům, jejichž rady podle jeho názoru po aplikaci fungují. Tak začalo pohlcování legitimacy performativitou – zbytek historie si lze přechíst u J. F. Lyotarda. Opětovný ústup státu a jeho privatizace od konce sedmdesátých let nepřinesly už návrat přehlednosti, které se těšily předválečné liberální demokracie. Stát se nakonec zachytil v oblasti tvorby příznivého investičního prostředí („vzdělanostní společnost“, snižování daní pro korporace, daňové úlevy...) a v oblasti bezpečnosti (vnitřní i vnější, včetně ekologické a energetické). Otázka po smyslu změn, tedy po jejich legitimitě, míří do prázdna: adaptujeme se, abychom se adaptovali.

Most mezi veřejností a vrchností

Koncept rizikové společnosti Ulricha Becka zpochybnil systémové teorie společnosti především ve vztahu k jejich nárokům na funkčnost, nikoliv normativně. Vyjdeme-li odsud, nemusíme již podnikat taková kouzla, jako ještě v devedesátých letech Stanislav Hubík. Ten totiž neziskovým organizacím „věnoval“ sféru hodnotové racionality, aby odsud korigovaly účelovou racionalitu systému. Potíž je ale přece v tom, že účelová racionalita systému přestává fungovat – a cílem kritiky není odsouzení této skutečnosti, nýbrž náprava.

Kromě tržních fundamentalistů v zásadě každý připustí, že existují oblasti, o něž se „trh bez přívlastků“ dobře nepostará. Přinejmenším ve sféře charity s tímto pohledem na věc nemá problém takřka nikdo. Ekologické, lidskoprávní a jiné nevládní organizace prostě jen vyplňují další mezery v údajně dokonale fungujícím sociálním systému. Do některých záležitostí systém nepříznivě zasahuje silou nezamýšlených důsledků

Otázku legitimacy nevládních organizací není třeba nijak zvlášť řešit. Poněkud složitější je to s věrohodností prostředků, které při dosahování svých cílů používají. Kresba Jiří Petrbok

Stát expertů

Ohrožení principu demokratické legitimacy nespadlo z nebe. Ve výloze s nápisem „Boj proti komunismu“ prodělala demokracie nevratné změny, ale před pádem berlínského zdi se tomu věnovali pouze nemnozí. Již půl století je demokratická legitimita především ornici, z níž čerpají živiny „demokratické elity“ a nátlakové skupiny – bez ohledu na rozvoj občanských práv a demokratizaci vzdělání.

ni až likvidace sil opozičních. Přibližná rovnováha sociálních sil na Západě existovala zhruba mezi lety 1945 a 1975, od té doby se však postupně rozpadá – a s ní se rozpadají i šance samotné právní ochrany.

Někdejší dynamická rovnováha mezi prací a kapitálem bývala garantována státem – v podmínkách poválečného ekonomického boomu a tváří v tvář konfrontaci s komunismem. Jakmile však vyhlídky na neproblematické pokračování ekonomického růstu zpo-

Postdemokratická legitimita a nevládní organizace

svých „přísně účelných“ aktivit; často jde zároveň o ty oblasti, které z hlediska ziskové či byrokratické efektivity neumožňují, aby se jim systém obvyklým způsobem věnoval. Nevládní organizace se snaží sociální systém zbavit sklerózy, zvýšit jeho kapacitu učení; pokud se jim to nedaří, usilují o rozsáhlejší reformy. V principiální rovině tedy není třeba otázku legitimacy nevládních organizací nijak zvlášť řešit, a v zemích s poněkud méně hysterickou politickou pravicí, než má Česká republika, po tom také nikdo nevolá.

Poněkud složitější je to s věrohodností prostředků, které nevládní organizace při dosahování svých cílů používají. Zde je nejvíce napadán lobbying a nejsilnější protiargument zní, že taková praxe podkopává demokracii. Kdyby volební programy stran skýtaly jednoznačné vodítko pro rozhodnutí v každé konkrétní situaci, kdyby navíc tyto programy v praxi skutečně zavazovaly, kdyby politik s průměrným rozhledem byl něčím víc než korkovou zátkou, s níž si pohrávají vlny aparátu a poradců, a konečně kdyby byznys neměl přesně vyčísleno, o kolik jsou investice do lobbyingu výnosnější než téměř všechny ostatní – pak by měla taková námitka smysl. Tvrdit však, že je nepřipustné, aby nevládní organizace lobbily, aniž se zároveň navrhnou způsob, jak účinně zabránit lobbování ze strany byznysu, je ukázkovým příkladem jednostranné a účelové kritiky.

Jediný způsob, jak lobbyingu systémově bránit, by spočíval v předání všech důležitých rozhodnutí k všelidovému hlasování. Můžeme se však spolehnout, že jakmile přijde řeč na referendum, naši „obhájci demokracie“ se otočí na pětníku a začnou vysvětlovat, proč se něco takového vůbec, ale vůbec nehodí.

No dobře, krčí rameny jiní – ale smějí nevládní organizace dělat marketingové a mediální kampaně? Odpověď zní: Nic jiného jim přece nezbyvá! Ti, kdo brojí proti „NGOismu“, by ovšem byli velmi rádi, kdyby se nevládní sektor spokojil s metodami z dob národního obrození a „odvážně buditeloval“ ve stylu Františka Jaromíra Rubése. Žádné metody komunikace s veřejností nejsou pochopitelně vyloučeny, ačkoliv styl „osvětové činnosti zapadlého vlastence“ se spíše nedoporučuje. Média a marketing by rozhodně neměly tvořit jediný nástroj kontaktu s veřejností. Ale úplně je ignorovat? Problém je přece jinde: je třeba posilovat schopnost občanů pracovat s informacemi a tvořit si autonomně názory. To ovšem není úkol, který by měl kdokoli právo přehazovat na „NGOisty“; primárním adresátem takového požadavku je vzdělávací systém. A ten, jak bylo nedávno zveřejněno, má u nás brzy srážet s byznysem. Nevšiml jsem si, že by „znepokojení demokraté“ tento plán nějak komentovali.

Nevládní organizace se ovšem musejí vyvarovat prosazování nějaké „skryté agendy“ kombinované s PR navenek. Věrohodnost si mohou zachovat jediné za podmínky maximální transparentnosti nejen v účetnictví, ale i ve sféře cílů a záměrů. Rovněž pokušení vystupovat jako autorizovaný zástupce „veřejnosti vůbec“ je velkým rizikem. V současné komplexní společnosti v naprosté většině případů existuje taková pestrost názorů, že možnost reprezentativní artikulace názorů veřejnosti jedním, dvěma či třemi subjekty je třeba považovat za něco zcela výjimečného. Fingování konsensu tam, kde neexistuje, je jen laciným trikem, který se záhy vymstí.

V situaci, kdy názory občanů rozhodovací sféru obecně příliš nezajímají, je nevládní organizace ohniskem artikulace alespoň části z nich – ničím více, ničím méně. Staví most mezi izolovanou vrchností a depolitizovanou veřejností – je to však jen úzká lávka, žádné spojení rozdělených kontinentů.

Takové normální Česko

Složitá historie českého nevládního sektoru vedla ke vzniku specifických problémů, které jako celek ještě zcela nepřekonal. České „nevládky“ až na několik výjimek v devadesátých letech nevznikaly autochtonně, ale čerpal z bohatých zdrojů starších západních sester a z finančního pramene v podobě japonských, evropských, zejména však amerických grantů. S nadsázkou je možno říci, že v této zlaté éře

NGO dnes najdeme prostředí nepříliš vzdálené běžnému byznysu.

Snad je na místě lehká pochybnost, zda vlastní étos nevládní organizace v několika příštích letech obstojí, pokud by opravdu všechny kulturní bariéry padly. Ale tak jako v jiných oblastech, ani zde nemá smysl nic jiného než hledání nových forem. Tradice devadesátých let by mohla pokračovat jen za cenu naprostého ustrnutí a izolace.

Sociologové tvrdí, že západní společnosti se jakožto společnosti rozpadají, netvrdí, že se tak děje v důsledku nějakého „NGOismu“. Na vině je spíše občanský privatismus, který byl často podporován z ekonomických důvodů, a stále větší nároky zaměstnání. S obojím má každý, kdo zažil proměnu normalizačního Československa v „takovou nor-

kratického občanství. Takovým komplikacím se ovšem v České republice snadno vyhneme. Vrchnostenskému komandování atomizovaného stáda poddaných překáží snad už jen pár spolků a občanských sdružení. Nuže, hrr na ně!

Po ropném zlomu

Hlavním „hříchem“ ekologických nevládních organizací není vlastně nedostatečná legitimita jejich cílů, ale kacířství ve vztahu k náhradnímu náboženství ekonomického rozvoje, jež dosud vládne napříč politickým spektrem. Paušální odmítnutí zeleného „NGOismu“ si však může dovolit jen ten, kdo důsledně tvrdí, že žádné ničení planety nevidí a nikdy neviděl. Nic ve zlém, ale tahle pštroší politika poněkud připomíná poslední žlučovitě výlevy komunistické propagandy.

Vznikající problémy v dopravě a energetice plynoucí z nedostatku zdrojů totiž žádná ideologická cenzura ani štvance na „NGOisty“ neodstraní. Už příští generace se bude muset obejít bez asijského zboží, jehož doprava se nevyplatí, a vystačit s třetinou současné energetické spotřeby. Kdo tvrdí něco jiného, měl by laskavě vysvětlit, jakým drastickým opatřením – tedy na čí úkor – toho při rostoucí světové poptávce a stoupajících cenách hodlá dosáhnout. Rádobyodvážné řečnění za peníze ropné lobby nic neřeší.

Je načase zahájit debatu o funkci státu v období po ropném zlomu, nikoli křičet, že nevládní organizace ohrožují demokracii. Úkolů je nepřehledné množství: snižování energetické náročnosti dopravní soustavy a závislosti na dovážených surovinách; decentralizace energetické soustavy; pomoc byznysu tlacenému cenovým vývojem na trhu s ropou ke zkracování přepravních vzdáleností a tím k výměně obchodních partnerů; forma podpory nezbytné renesance zemědělství; nový mix centralizace a subsidiarity ve státní správě atd. Nic z toho nevládní organizace neřeší ani řešit nemohou. Jsou schopny připravit některé expertizy, ale samotnou volbu je třeba provést teprve po důkladné celospolečenské debatě. Nutnost provést zásadní a bolestné změny je ale zároveň příležitostí, jak překonat depolitizaci veřejnosti a zapojit ji do rozhodování o opatřeních, která se jí významně dotknou.

Právě v tom snad můžeme vidět jedinou pozitivní stránku věci. Podmínkou strukturální depolitizace veřejnosti v pozdním kapitalismu byl přece příslib konzumního ráje, k němuž se prý blížíme mílovými kroky. Jakmile si s konečnou platností připustíme, že tento příslib je falešný, delegitimizovány nebudou NGO, ale formálně demokraticky či globálně ekonomicky ustavené elity. Bude to znamenat vědomí, že systém, který odboural každou jinou legitimizaci než performativitu, neumí dostát svým vlastním kritériím.

Machiavelli si při četbě Livia zapsal: „Lidské touhy jsou nenasytné a život z nich splní jen nepatrnou část. Tak se v myslích a srdcích rodí nespokojenost s tím, co je. Proto se člověk utíká k oslavě minulosti a k neoprávněné víře v budoucnost, ač k tomu nemá žádný rozumný důvod.“

Co napadlo vás?

Autor je filosof a sociolog. Pracoval pro několik neziskových organizací.

Generace „Husákových dětí“, k níž patřím i já, vyrostla pod vlivem všeobecného přesvědčení, že osud národního společenství byl fatálně zkurven a usilovat o nápravu, která je přece nemožná, může jen naprostý blb. Kresba Jiří Petrbok

stačilo vědět, jak správně napsat projekt – vše ostatní již mohlo běžet amatérsky. Protože chyběla vazba k veřejnosti, kterou pro existenci své organizace nepotřebovali, někteří si zvykli „lidi z ulice“ takřka nebrat na vědomí. Nové a nevyzkoušené aktivity vedly občas k přeceňování improvizace a k dojmu, že racionální dělba práce je zbytečným výmyslem ze světa byznysu (zatímco každý přece zvládne dělat úplně vše, když chce). Zpočátku takřka úplná absence informací o některých tématech nahrávala dokonce tendenci chápat roli NGO jako apoštolát. Zbytky tohoto mindsetu ovšem tají jako sníh v létě a ve většině českých

máliní zemi“ všech těch Kožených, Krejčířů, Šloufů a Dalíků, zkušeností víc než dost.

Nejpozději po roce 1969 přece každý obyvatel české kotliny pochopil, že snaha nasazovat krk a existenci za jakousi fantazii „veřejného zájmu“ je čirým donkichotstvím. Generace „Husákových dětí“, k níž patřím i já, vyrostla pod vlivem všeobecně rozšířeného přesvědčení, že osud národního společenství byl fatálně zkurven a usilovat o nápravu, která je přece nemožná, může jen naprostý blb.

Na západ od nás musí katabolické procesy vytlačovat pozůstatky poválečného demo-

Monstrkabaret vládního Rádía Česko

Jeden den na veřejnoprávní vlně

Hovoří-li se o míře nezávislosti nebo tendenčnosti nějakého média, kritika je leckdy odmítána i požadavkem po takzvaných tvrdých důkazech. Autor za pomoci podrobné sondy hodnotí nestrannost a názorovou pluralitu veřejnoprávního Rádía Česko v době, kdy došlo k největším odborářským stávkám od roku 1989.

PETR ŠAFAŘÍK

Pluralita a nestrannost se v rozhlasové novině projevují kromě jiného tím, koho žurnalisté nechají promlouvat do éteru a jak se k němu přitom chovají. A také tím, koho redaktoři citují a parafrázuji. Zde záleží i na tom, jakým způsobem či v jakém kontextu tak činí – jestli neutrálně, kladně nebo s despektem, popřípadě s ironií.

Jak to vypadalo na Rádiu Česko (dále RČ) 24. června, nejdříve zjistíme výčtem rozhovorů z tohoto dne. Do přehledu vybírám i z publicistických příspěvků, v nichž redaktoři hojně používají interview s politiky, odborníky atd.

– čas 8.09, dvojrozhovor se senátorem Milanem Štěchem (předseda ČMKOS, člen ČSSD) a ministrem Petrem Nečasem (ODS) o odborářské stávce. Délka 11,2 minut.

– čas 8.39, rozhovor moderátora Martina Křížka s ministrem Ivanem Langerem (ODS). Témata: přeběhlictví poslance ČSSD Petra Wolfa, nulová tolerance vyhlášená sociálními demokraciemi. Délka 6,3 minut.

– čas 9.09, příspěvek Nadi Bělovské o zdravotní reformě. Slovo v něm dostali: koordinátor vládního projektu Kulatý stůl Ondřej Mátl, ministr Tomáš Julínek (ODS), náměstek ministra Julínka Marek Šnajdr (ODS), znovu T. Julínek (ODS), Soňa Marková (poslankyně KSČM). Délka 6,3 minut.

Ve všech třech pořadech redaktoři RČ v kladném smyslu citovali nebo parafrázovali premiéra Mirka Topolánka (ODS). Relace

byly opakovány v odpoledním programu stanice. Vybrané výroky ministrů Nečase, Langer a Julínka z těchto příspěvků byly navíc několikrát přehrány ve zprávách RČ, které stanice vysílá každou čtvrt hodinu.

Z uvedeného je jasné, že ve dvou významných žánrech vysílání Rádía Česko dostala ve sledovaný den u nejdůležitějších domácích témat prostor téměř pouze ODS, nejsilnější vládní strana. Podtrhuji, že ani ve zprávách to nebylo jiné. Názory sociálních demokratů byly s výjimkou jediného živého vstupu jen několikrát velmi stručně reprodukovány redaktoři. Chybějící autentický hlas KDU-ČSL a Strany tyrkysových je také chyba, ovšem o něco méně závažná než v případě ČSSD, protože dvě menší vládní strany se v uvedených tématech ztotožňují s ODS.

Předpojatě a neomylně?

Všechny tři relace z úvodního výčtu jsou ve zvukové podobě k dispozici na webu ČRo v sekci Rádio na přání. Oprávněnost kritiky tedy může každý sám lehce posoudit. Příspěvek Nadi Bělovské moderátor Martin Křížek uvedl matoucí informaci o tom, že do vládního projektu tzv. Kulatého stolu o zdravotní reformě jsou zapojeni „nezávislí analytici i odborníci politických stran“. Ani redaktořka Bělovská neuvedla, že se onoho projektu neúčastní ČSSD. Oba novináři tak „opomenutím“ postoje nejsilnější opoziční strany vytvářeli falešný dojem, že první výstup onoho Kulatého stolu představuje tvrdá fakta a základní shodu všech relevantních politických stran.

V rozhovoru moderátorky M. Maškové s M. Štěchem a P. Nečasem je dobře patrné, že novinářka k oběma politikům přistupuje odlišně – Štěchovi klade kritické a někdy vyložené sugestivní otázky a tvrdě se mu snaží vstoupit do řeči. K Nečasovi se chová výrazně vstřícněji. Příznačný je i Maškové omyl: chybná citace statistik, převzatá z výroků M. Topolánka a popletená. I když moderátorka byla Štěchem implicitně a Nečasem výslovně opravena, neobtěžovala se s omluvou.

Ivan Langer arbitrem mravnosti

Z archivu ČRo nejvíce doporučuji přehrát si interview moderátora Martina Křížka s ministrem vnitra Ivanem Langerem. Je až monstrózní: politik, na jehož mafiánsky zlověstné výhrůžky během prezidentské volby i další závažné etické a profesní prohřešky zřejmě zapomínají i veřejnoprávní novináři, tu promlouvá jako velký arbitř ve věcech morálky. Redaktor mu k drzým licoměrnostem hezky přihrával, rozhovor by ani PR oddělení ODS svému místopředsdovi nepřipravilo lépe. Křížek v rozhovoru nepokrytě šířil takové zdůvodnění přeběhlictví Petra Wolfa, které jasně patří k rétorice vládních stran známé již z případů tří předchozích přeběhlíků z ČSSD a s nímž i mnozí jinak nesolidní žurnalisté domácího mainstreamu zacházejí raději s odstupem: „Za odchodem Petra Wolfa z klubu ČSSD by mohly být anonymní výhrůžky, které už několik týdnů dostává prostřednictvím sms, osobní vyhrožování či výhrůžná korespondence.“ Novinář je buď tak omezený nebo tolik občanskodemokratický, že ve své spekulaci ani nepoužil výrazů „prý“ či „údajně“, které jsou při hovoru o sms a další osobní komunikaci velmi potřebné. Zvláště při řeči o poslanci, jakým je Wolf. V rozhovoru nechyběla ani další pevná položka z komunikační strategie ODS a novinářů s ní sympatizujících: svádění všeho zlého na Jiřího Paroubka a Davida Ratha.

Pravou cestou

Rádio Česko umožnilo ve všech svých zprávách 24. června autentická vyjádření výhradně vládním politikům a zástupcům zaměstnavatelů: ve 13 hodin to byl mluvčí českých drah Ondřej Kubala, který mluvil – klasicky – o „braní cestujících jako rukojmí“. Místopředseda vlády Martin Bursík v téže relaci kritizoval údajnou „politizaci odborů“, opakováno to bylo ve zprávách v 15 hodin.

Zprávy ve 14 hodin opakovaly některé výroky Julínkova náměstka Tomáše Cikrta z rozhovoru vysílaného Radiožurnálem v poledních Ozvěnách dne. Moderátor ČRo 1 Jan Bumba v nich Cikrtovi dovolil urážet dva lékařské odboráře vystoupivší v témže pořadu, aniž jim dal možnost se hájit. RČ ve zprávách přehrávalo ty Cikrtovy výroky, které byly jen a pouze demagogické („odboráři ani nevědí, kolik jich stávkuje... bojí se přiznat neúspěch“). Z názorů dvou zmíněných stávkujících lékařů, které byly na rozdíl od těch náměstkových věcně formulovány, RČ nepřevzalo v celém svém vysílání ani hlásku. Ve zprávách ve 14 hodin o stávce znovu přezíravě hovořil Nečas a nekorektně zpochybňoval její rozsah. K tématu nulové tolerance zazněly opět pouze výroky misnistra Langer a. To je příklad vleklého nešvaru RČ: stanice se v průběhu dne většinou nesnaží získat názor další významné strany probíraného tématu či sporu a zařadit ho do pozdějšího vysílání.

Vládní Rádio Česko?

V některých zprávách RČ byl moderátory krátce parafrázován i Milan Štěch; jednou a kratičce také někdejší předseda ČMKOS Richard Falbr, europoslanec ČSSD. Z rozhovoru s analytikem ČSOB Tomášem Sedláčkem, převzatého od Radiožurnálu, RČ střihem zdůraznilo tu část, v níž ekonom připustil, že stávka může přinést problémy

společnostem vyrábějícím akutní zakázku (just in time). Hlavní a rezolutní Sedláčkovostanovisko z onoho interview se přitom shodovalo s tvrzením předsedy odborářů Štěcha, že hodinová stávka žádné výraznější hospodářské problémy nezpůsobí.

V posledních zprávách RČ 24. června zazněla k tématu odborářské stávky informace o počtu stávkujících a telefonát s mluvčím Škody Auto, tedy přímý projev dalšího významného zaměstnavatele. Na autentický hlas sociálních demokratů opět nezbylo místo. Ještě se o nich sice mluvilo – o jimi vyhlášené nulové toleranci (opět bez zmínění příčin tohoto kroku) – znovu ale z perspektivy velmi blízké vládě a zase s použitím parafrází i úryvku pokryteckých výroků Ivana Langer a...

Rádio Česko přineslo 24. června i další doklady o tom, že redakce k tématu odborářských stávek a souvisejícím otázkám přistoupila velmi předpojatě a že velice nekorrektně upřednostňovala názor vlády, potažmo zaměstnavatelů a pravice obecně. Tento postoj se projevil i tím, že řada témat, která se nabízel – charakter a proměny sociálního státu, situace v ostatních evropských zemích atp. – vůbec nebyla v RČ nastolena. Ne že by nebyl čas: vysílání se ten den dlouze věnovalo například tomu, že v Česku přibývalo takzvaných dolarových milionářů. Rozhovor o nich trval téměř deset minut, výše zmíněný jednostranný příspěvek RČ o zdravotní reformě necelých sedm. Pořad Studio Česko, který nabízí exkluzivní – půlhodinovou – dobu k probrání závažných témat, byl v ono stávkové úterý věnován rozhovoru s jednou mladou pianistkou. Při veškerém respektu k ní i kultuře obecně: RČ se múzám běžně tolik nevěnuje, takže takto pojaté Studio Česko v den největších polistopadových odborářských stávek mělo silnou pachut' neumětelství. Možná dokonce škodolibého gesta vůči všem, kteří od RČ čekali zprostředkování hlubšího vhledu do nejdůležitější aktuální události.

Osobně si nepřeji podporovat svým koncesionářským poplatkem Rádio Česko jako veřejnoprávní stanici změněnou v hláskou troubu české vlády. Proto podám stížnost Radě Českého rozhlasu.

Autor je vysokoškolský pedagog a publicista.

přešlap

Výživně z Karlových Varů

Festivalový deník, který na filmovém festivalu v Karlových Varech připravuje deník Právo s redakcí, sestavenou většinou z redaktorů týdeníku Reflex (šéfredaktorkou je Veronika Bednářová), se snaží usnadnit účastníkům akce orientaci v široké nabídce promítaných snímků. Kromě textů v češtině tu najdeme i sekci v angličtině, určenou zahraničním hostům. I letos se tu na nás vyhrne pořádná porce profilů, rozhovorů a informací o vybraných filmech, i letos však chybí kritičtější přístup, a tak se čtenář prokousává kupou textů v PR stylu. Změnou měla možná být rubrika Glosky, která každý den přináší několik krátkých textů o filmech, jež viděli jednotliví redaktoři. Bohužel se však příliš nepovedla. Recenze jsou z větší části převyprávěním děje – což by nemuselo být na škodu, kdyby nebyl děj ve stručnosti popsán na třech stranách programového průvodce. Ani výběr mi nepřipadá jasný. Většinou jde o snímky, které se promítají následující den (ostatně tak je koncipován i programový průvodce, který se zaměřuje na diváka vybírajícího si filmy na příští den), občas sem však zabloudí i film, který se bude promítat až za několik dní. Vatu, která má deník nafouknout do patřičných rozměrů, pak připomíná rubrika Seznamka.KV Kateřiny Rathouské. Ta sezev dohromady dvě osobnosti, které si mají povídat, ona pak rozhovor zaznamena a vybere to nejlepší. Tak třeba, když se potká herečka Zuzana Stivínová s režisérem Ivanem Passerem, dozvíme se o jejích dětech, že: „Jsou to draci. Jednomu je pět a půl a druhému dva a půl. Teď jsou asi nejvýživnější, co je znám. Jsem rychlá, ale oni jsou rychlejší. Včera mi volala maminka a říkala – to máš každý den? Tak si užijej ve Varech.“ Bez některých rychlých a výživných informací by se čtenáři Festivalového deníku asi docela klidně obešli.

Jiří G. Růžička

Nepohodlný svědek

Jak se půjčují ukrajinští zaměstnanci?

Nestává se, aby cizinec, který pobývá v České republice načerno, podal trestní oznámení na svého „klienta“ neboli zprostředkovatele práce, který ho vykořisťuje. Stát údajně na takové podněty čeká; když se ale svědek naskytne, není mu dost dobrý. Příběh Antoniny Vynokurovové to ukazuje jasně. A není jediný.

JITKA POLANSKÁ
MARKÉTA KADLECOVÁ

Padesátiletá Ukrajinka Toňa Vynokurovová načerno pekla několik let koblihy v pekárně města Ostrov na Karlovarsku. Teď bojuje ze všech sil proti vyhoštění a několikaletemu zákazu návratu do České republiky. Zákaz si vysloužila, když se loni přihlásila, že chce svědčit proti pracovní agentuře, jež ji zaměstnávala za hodně drsných podmínek. „To jste si taky mohla vycucat z prstu!“ obořil se na ni úředník azylového střediska ve Vyšních Lhotách.

Přebornice

Toňa pracovala podle svých slov běžně dvanáct hodin denně (tedy spíš v noci) ve firmě CORNIA za čtyřicet pět korun na hodinu. Díky tomu byly pak její koblihy v Intersparu za babku a prodávaly se po tisících. Toňa na sebe byla pyšná, a když odešla kolegyně, se kterou dělaly ve dvojici, vzala i práci za ni. „Celá výroba od přípravy těsta po smažení ležela na mně a nemohla se přerušit. Já jsem si mohla nanejvýš rychle odskočit na záchod, neměla jsem ani přestávku na oběd, jen jsem ukusovala chleba při práci. Lena mi slíbila příplatek 10 korun na hodinu, ale ty peníze jsem od ní nikdy nedostala,“ vzpomíná Toňa.

Toňa Vynokurovová je jednou z mála cizinců, kteří zažalovali své zaměstnavatele. Foto Markéta Kadlecová

Příimou zaměstnavatelkou Toni byla Lena neboli Olena Rešetarová, respektive její agentura Rodstav. Lena Toňu do pekárny „půjčovala“. Podle Toni neměly žádnou písemnou smlouvu, jen ústní dohodu, a Toňa byla vedena jako uklízečka. U káfička s koblihou Toňa Leně vyprávěla, jak utekla z Ukrajiny před násilnickým partnerem, když ji místní policie odmítla ochránit, jak požádala v České republice o azyl a čeká na rozhodnutí. Zpátky se za žádnou cenu nechce vrátit.

Krok vedle

Na konci roku 2003 stát Toninu žádost o azyl nevyslyšel. Podala si odvolání a dostala prodloužení pobytu do dubna. Když se lhůta chýlila ke konci a Toňu předvolali do azylového střediska, řešily s Lenou, kdo ji těch pár dnů, kdy bude pryč, zastoupí. „Nemohly jsme na nikoho přijít, a tak mi Lena navrhla, ať nikam nejezdím, že mi „papíry“ vyřídí sama,“ popisuje Toňa moment, kdy udělala špatné rozhodnutí.

Lena na dva měsíce zmizela, a když se vrátila, povolení k pobytu s sebou nepřivezla. Z Toni se tím pádem stala stoprocentní „nelegálka“:

nejenže pracovala načerno, ale teď už neměla ani oprávnění k pobytu na českém území. Před státem se již musela skrývat.

Další tři roky pekla dál koblihy v Ostrově, a kdyby nakonec pekárna nezkrachovala a Toně se neudělal ošklivý bércový vřed, asi by je tam pekla dodnes. Pekárna ale platila čím dál hůř, k dluhu nevyplaceného doplatku deseti korun za hodinu po dobu několika let se přidalo několikaměsíční zpoždování výplat, lidé začali odcházet, práce ubývalo, napětí rostlo. A Toňa se odhodlala rozejít se svou „klientkou“.

Celý národ to ví

Ostrovská pekárna působí nuzně nejen zvenčí, ale i uvnitř. Ve dvě hodiny odpoledne je tu ticho jak v hrobě. Vejdeme a čekáme na někoho, kdo by nás seznámil s vedoucím pekárny Jaroslavem Linhartem, jenž tu pracoval za Toni a pracuje tu i dnes, když už pekárna patří jiné firmě. Kolem projde drobná paní s cizím přízvukem. Čekáme u popelníku, než nám někoho přivede, a zatím si povídáme s Andrejem z Bulharska, který se vynořil z útrob provozu a přišel si dát cigaretu. Když se ptáme, kdo ho zaměstnává, mlčí a jen se usmívá.

ním oznámení. Byl to „dobrovolně uzavřený vztah“, říká Procházka ve svém vyrozumění. Dále cituje Olenu Rešetarovou, která mu řekla, že písemné smlouvy mezi ní a Toňou existují a jsou všechny v pořádku. „Dokumentace by se měla nacházet v sídle společnosti v Praze,“ prohlašuje Procházka. Převádí tedy šetření do Prahy, kde se nyní bude zkoumat, zda klientka nepodvedla stát na daních a pojistném. Co se ale týče zacházení se zaměstnanci, jejich případného útisku či nezákonného obhacování se na jejich účet, tak to poručík Procházka prošetřovat nebude.

Po stopách klientky

Kdyby se poručík Procházka zajel podívat na pražskou periferii na sídlo firmy Rodstav, patřící Oleně Rešetarové, možná by svůj předpoklad o tom, že by se tu měla nacházet potřebná dokumentace, poopravil. Firma „sídlí“ v přízemním zchátralém domku u silnice. Dveře jsou dokořán, nalevo od nich na venkovní stěně visí obrovská poštovní schránka a nad ní deska s desítkami plechových cedulek se jmény firem; mnohá znějí ukrajinsky. Uvnitř jsou dvě maličké místnosti, v levé jsou jen poštovní přihrádky, v pravé sedí jeden pán a před ním na stole leží velký sešit. Pán nás srdečně zdraví. O stěnu za sebou si opřel své berle a dlouhou chvíli tráví karetní hrou v počítači a poslechem melodii ruskojazyčného rádia. Ochotně nám vydá mobil na Sergeje, který sem údajně chodí za firmu Rodstav a právě pro ni vyřizuje nájemní smlouvu. Vskutku, ve velkém sešitě je v průhledné složce určené firmě Rodstav prázdko.

Voláme tedy Sergejovi, říkáme mu, že pro něj máme zajímavé informace o zaměstnávání cizinců. Po chvíli váhání několikrát řekne, že s firmou Rodstav nemá nic společného, a pak chvatně a bez rozloučení zavěsí.

Česko – ráj klientů

V podobné situaci jako Toňa se ocitla loni jiná Ukrajinka, Inna. I ona ve stresu oznámila svou zaměstnavatelku-klientku na policii. Ochránci zákona přišli, zkontrolovali klientce doklady – ty měla v pořádku, jak by také ne! – a tak ji pustili. Zato Ukrajinku, která ji udala, zavřeli do detence, vězení pro cizince-„nelegály“. Povinnosti bylo učiněno zadost. Inna později skončila na psychiatrii. Toňa k tomu také nemá daleko. O její svědectví, které, jak doufala, ji mělo společensky rehabilitovat, nikdo nestojí. Byla by ochotná státu posloužit při odhalování těchto a dalších podobných trestných činů, stát po ní ale nic nechce, jen aby zmizela. „Mně se zdá vytěžená dost,“ vysvětluje úřednice odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra, jež si nepřeje prozradit jméno a případ zná, protože ministerstvo zvažovalo zařazení Toni do programů obětí obchodování s lidmi.

Jiná zástupkyně ministerstva, která si také přeje zůstat v anonymitě, z odboru prevence kriminality, neohrabanost policie při vyšetřování podobných případů připouští. Podle jejích slov je jich zatím tak málo, že stát nebyl s to si vytvořit náležitou expertizu. Právě v těchto dnech ale prý zasedla meziresortní pracovní skupina, která se zapeklitým problémem, jak postihnout nekalou činnost pracovních zprostředkovatelů pro cizince, bude konečně zabývat.

Autorky působí ve společnosti Člověk v tísni.

Reportáž vznikla v rámci projektu „Czech made“ Multikulturního centra Praha za podpory Evropské komise.

34. Letní filmová škola Uherské Hradiště

25.7.-3.8.2008

www.lfs.cz

tričk **A2**

dámské provedení
v oranžové a černé
ve velikostech: S, M, L

250 Kč

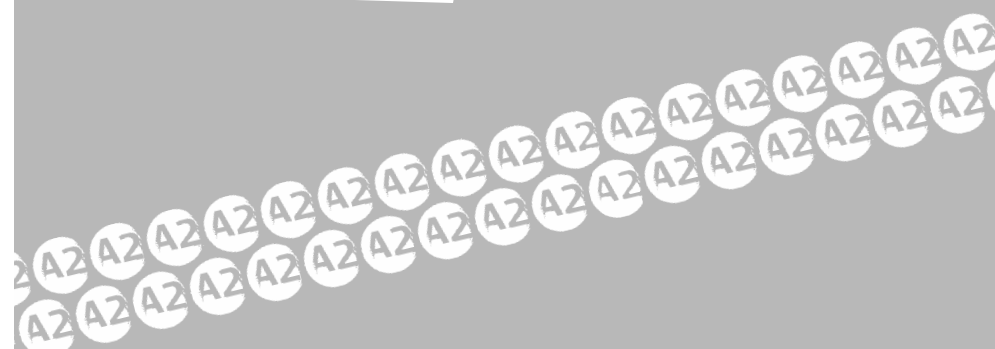

250 Kč

pánské provedení
v oranžové a černé
ve velikostech: S, M, L, XL

250 Kč

objednávky: distribuce@tydenikA2.cz, na tel. 222 510 227 nebo v redakci

MĚSTO UHERSKÉ HRADIŠTĚ

asociace
českých
filmových
klubů

APEX

Radiožurnál
ČESKÝ ROZHLAS

DNES

RESPEKT

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

**chèque
déjeuner**

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

**Šek
dovolená**

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

CADHOC

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Le Chèque Déjeuner, s. r. o. | Kotorská 16 | 140 00 Praha 4

telefon **261 210 367-9** | fax **261 210 366** | e-mail **klientskeodd@seky.cz** | web **www.seky.cz**

Budeme lepší, než jste byli vy

Rozhovor s Georgesem Minkem

Polsko-francouzský sociolog a politolog hovoří o roce 1968, o oidipovské revoltě, skutečném odboji a cestě pouští.

MATĚJ KOTALÍK

Přijel jste na Letní akademii Evropa 1968–2008 s panelovým vystoupením na téma Šedesátá léta: Evropa v pohybu – za mír, svobodu a spravedlnost. Jaký byl rok 1968 pro vás osobně?

Bylo mi dvaadvacet, byl jsem v té době v Paříži a osmašedesátý jsem prožil jako mladistvé dobrodružství. Podílel jsem se na tom hnutí. Pobýval jsem ve Francii už dva roky, takže jsem dost dobře vnímal, co je v sázce, a považoval to za zcela legitimní. Vzhledem k mým předchozím polským zkušenostem bylo vše samozřejmě ještě více strhující. Zároveň jsem však, hlavně díky častým návštěvám v Československu a kontaktům s aktivisty pražského jara, nabyl dojmu, že všechny ty zápasy, cíle a mobilizace v Československu, Polsku, Francii či jinde se kdesi sbíhají. Dnes vím, že homogenita byla spíš iluzorní.

se neschopným držet krok s modernizací. To byl případ Československa, ale stejně tak svým způsobem i případ Francie či jiných zemí. Vývojový model byl v krizi, to znamená, že strnulá, zkostnatělá a rigidní stránka tohoto modelu zabraňovala lidem v rozvoji a znemožňovala v zemích, jež prožívaly „třicet slavných let“ (poválečného hospodářského růstu – pozn. M. K.), sklízet plody tohoto rozmachu. Jednu z překážek tvořila tedy zkostnatělost institucionálních struktur.

Druhým společným bodem, který s tím však souvisí, je příchod nové generace, která právě vstupovala do univerzitního věku, a její roztržka s životní zkušeností rodičů. Tato mladá generace se stavěla buď proti tomu, co dělali její rodiče během výstavby takzvaného socialismu na Východě, anebo proti omezenosti a anachronismům na Západě. Pokud jde o stimuly tohoto hnutí, ať už vzbouře-

Je to moje osobní a trochu složitá historie. Do Francie mne vyslal můj tehdejší profesor z varšavské univerzity Zygmunt Bauman, měl jsem studovat strukturalismus u Lévi-Strausse. Studoval jsem tedy v Lévi-Straussově semináři, a jakkoli to bylo nesmírně zajímavé, postupně jsem dospěl k názoru, že mám chuť věnovat se spíše tématům s vazbou na francouzskou politickou realitu, nebo řekněme na okolní politický svět. A tak jsem postupně měnil obor studia. Vystudoval jsem Sciences-Po (Institut politických studií v Paříži – pozn. M. K.) a pak jsem se začal specializovat na střední Evropu, protože zde jsem mohl propojit svůj aktivismus se znalostí věci a vědeckou analýzou. V té době jsem už ale byl zcela prost levičáckých iluzí a byl jsem antikomunistou, nikoliv proti ideji samotné, která existuje beztak jen na papíře, ale proti komunistickým režimům.

Georges Mink. Foto Matěj Kotalík

V jakém smyslu?

Tato hnutí se někdy mohla vzájemně podobat formou, ale obsahově si byla zásadně nepodobná. A tento paradox tkví ve skutečnosti, že na Západě bylo cílem změnit systém a fakticky došlo jen k modifikaci pravidel téhož systému. Zatímco na Východě se v záměru pouhé modifikace systému skrývala jeho hlubší změna, jakkoli k ní nedošlo hned. Jedním z indikátorů odlišnosti byly i velmi rozdílné reakce jednotlivých států. Ve Francii následovala represe, byla to však jen represe chvilková. Držitelé moci pochopili velmi záhy, že je třeba přistoupit k reformám, a následovali tak obecnou tendenci sociálního hnutí. V Československu, jak víme, přišla intervence a po ní dvacetiletá cesta pouští. Stejně tak v Polsku došlo k velmi násilnému potlačení a následovala cesta pouští až do celkové změny systému.

Je možné přesto rekonstruovat jakousi společnou, obecnější základnu, jež v roce 1968 propojovala racionální a emocionální stránku hnutí a stejně tak i Východ se Západem?

Jsou zde podobnosti v některých strukturálních příčinách. Domnívám se, že sovětský model vývoje vstoupil do velké krize, stal

neckých skupinek ve Francii nebo budoucích disidentů v Polsku a v Československu, tu šlo navíc ještě o další věc, totiž o jakousi oidipovskou revoltu vůči rodičům, snahu říci jim: „budeme lepší, než jste byli vy“. Což ve Francii znamenalo: „obnovíme francouzské odbojové hnutí, skutečné odbojové hnutí“ – s odkazem na to, že Francie byla za války nejen zemí odboje, ale také zemí kolaborace. Na Východě se zase potomci bývalých či stávajících komunistů netajili jinými ambicemi: „my vybudujeme skutečný socialismus, vy jste jen zradili jeho ideály“.

Dalším společným bodem byla necitlivost těchto skupinek vůči blízcímu se nebezpečí. Byli natolik propojení se stávajícími režimy – pokud šlo o postavení a zásluhy jejich rodičů –, že se v boji odvážili jít velice daleko. Další společný generační fenomén představuje vznik silné poptávky po vzdělání, již se musely přizpůsobit dříve vybudované struktury. A pravda je, že zejména v případě západních zemí vedly tehdejší události k zásadní přestavbě vzdělávacích struktur. Méně už to platí pro Východ, kde se před podobným vývojem zkrátka zavřely dveře.

Co vás vlastně přivedlo k sociologickému zkoumání střední a východní Evropy?

Cestoval jste do Československa také v období normalizace?

Přestal jsem do Československa jezdit v dubnu 1969, ve chvíli, kdy poslali Dubčeka jako velvyslance do Turecka. Učinil jsem tak zkrátka a dobře proto, že mne od toho kamarádi odrazovali, že se zostřovaly kontroly na hranicích, a navíc jsem měl tehdy ještě polský pas a nechtěl jsem, aby mne poslali zpět do Varšavy. A tak jsem toho nechal. Mimo jiné i kvůli tomu, že jsem byl sledován českou státní policií. Poprvé jsem se vrátil do Československa až v Gorbačovově éře, v roce 1987, s pověřením od francouzské vlády, které mi mělo zajistit ochranu před obtěžováním Státní bezpečností.

Nakonec mne StB obtěžovala tak jako tak, když jsem šel navštívit Petra Uhla, přítele právě z šedesátých let. Přesto jsem si udržel mnoho vazeb na disidenty, ale centrum mých kontaktů, řekněme moje skutečná síť, bylo spíše v Polsku a v Maďarsku. Jen málo v Sovětském svazu a v Československu. Po celou dobu jsem spolupracoval například s Pavlem Tigridem. Podnikli jsme spolu několik akcí, zejména na podporu hnutí Solidarita a KOR – polského Výboru na obranu dělníků. Čas od času jsem vídal i české přátele, kteří byli v situaci jakýchsi polodisidentů. Nepřímo jsem velmi pomohl Chartě 77 tím, že jsem vydával texty, analyzoval je, popřípadě plnil úlohu odborníka, když se o věc zajímali francouzští diplomaté.

Georges Mink (1946), sociolog a politolog, je vedoucím výzkumu v Institutu sociálních a politických věd při CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique – Národní centrum vědeckého výzkumu), vyučuje na Sciences Po (Institutu politických studií) v Paříži a na Collège d'Europe v Natolinu. Specializuje se na sociální a politické systémy zemí střední a východní Evropy. Je autorem či spoluautorem řady publikací, například Síla či rozum (La force ou la raison, 1989), Život a smrt sovětského bloku (Vie et mort du bloc soviétique, 1997), Velký obrat (La grande conversion, s Jean-Charlesem Szurkem, 1999), Evropa a její bolestivá minulost (L'Europe et ses passés douloureux, 2007). V letech 2001–03 byl ředitelem CEFRES (Centre Français de Recherche en Sciences Sociales – Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách) v Praze. Je nositelem čestné oborové medaile Františka Palackého AV ČR za zásluhy ve společenských vědách.

Správná věc pod koly tanků

Rozhovor se Stefanem Wollem

Německý historik hovoří o osmašedesátém v NDR, o diktatuře lásky a Starcích na chmelu.

MATĚJ KOTALÍK

Pocházíte z východního Německa. Jak jste tam prožil rok 1968 a tehdejší touhu po revoltě?

Bylo mi tehdy osmnáct let, chodil jsem ještě do posledního ročníku střední školy a zpráva, kterou jsem vyslechl 21. srpna 1968 časně ráno, znamenala naprostý zlom v mém vývoji. Předtím jsem byl relativně apolitický, možná i trochu naivní a hlavou se mi honilo to, co každému vrstevníkovi. Ale hrozně mě pobouřilo, že se v mých očích rozumná a správná věc drtí pod koly tanků. Pobouřilo mě, co si to dovolují, vpadnout do suverénní země, zatknout vládu a vnutit tam lidem systém, se kterým očividně většina národa nesouhlasí. A tato trhlina se po dalších jedenadvacet let jen stále více rozšiřovala. A aby toho nebylo málo, dvě dívky z naší třídy, které měly tu smůlu, že jim bylo zrovna osmnáct, a dosáhly tedy plnoletosti,

Stefan Wolle. Foto Matěj Kotalík

chytila v noci z 22. na 23. srpna Stasi, protože malovaly fixem letáky „Svobodu Praze!“, „Rusové pryč z Prahy!“ a házely je do schránek. Byly tehdy odsouzeny a uvězněny, zrovna ve dnech, kdy jsme se my vraceli po prázdninách do školy. Prvního září začal školní rok a ve škole z toho bylo ohromné pozdvižení, protože to byly dcery prominentních východoněmeckých intelektuálů. Hlásili to i v rádiu a pak ještě v televizi. Pak přišel jeden funkcionář z vedení školy a naléhal na nás, že se musíme distancovat.

A jak jste na to reagovali?

Dohodli jsme se předtím, že odpovíme mlčením. Funkcionář se pořád ptal: „Co na to říkáte?“, ale my jsme mlčeli jako zařezaní, všechny vyšší třídy jako jeden muž. Také jsem se udržel. Rodiče si potom zvali do školy, kladli jim na srdce, ať mi domluví.

Přišly nějaké plošnější represe?

Pak se to postupně během října a listopadu uklidnilo. Na nejvyšších místech SED (Socialistische Einheitspartei Deutschlands, vládnoucí strana NDR – pozn. M. K.) padlo rozhodnutí nevytvářet nové mučedníky. V tom

si počínalo Ulbrichtovo vedení šikovněji než zdejší vedení Gustava Husáka.

Několik let nato jste byl vyhozen z univerzity a začal jste pracovat v továrně. Jak k tomu došlo?

Žil jsem s otázkou: Jak žít v drzosti propagandistických lží, které nesnesete a musíte se nad nimi každý den rozčilovat? To je těžké, i citově. Vždycky jsem se držel slavné písničky od Wolfa Biermanna: „Du, lass dich nicht verbittern in dieser bitteren Zeit – V této hořké době nesmíš zahořknout“. Říkal jsem si, že si musím uchovat radost a dobrou náladu, častěji jsem si pomáhal ironií a dvojsmyslnostmi. A to se mi pak na univerzitě stalo osudným. Trochu jsem mezi řečí zavtipkoval, v soukromí, mezi spolužáky, a někdo z nich mne udal. Oznámil na stranické organizaci, že student Wolle má ironické poznámky o Straně, o Sovětském svazu, o marx-leninské ideologii. Zanesli to do protokolu, po převratu jsem ho v archivu našel. Následovalo obrovské inkviziční divadlo ve svazácké režii. Byl jsem obžalován z ideologického pochybení, ale nabídl mi kompromis: mohu se dobrovolně zavázat k práci ve výrobě a mezi dělníky získám zpět ztracené třídní vědomí, na prsou dělnické třídy nasaji socialistickou ideologii a překonám svoji kolísavost. Určitě za to vděčím také tomu, že otec byl redaktorem v Neues Deutschland. Roli zde hrála i moje matka. Patřila k někdejší protifašistickým bojovníkům. To byl v NDR takřka šlechtický titul, který vyzařoval i na děti a vnoučata a nesl s sebou v každodenním životě celou řadu privilegií.

Jak se chovali dělníci k vyloučenému univerzitnímu studentovi?

Ti moje „protistátní a protistranické smýšlení“ vůbec nepochopili. Také jsem s nimi nijak zvlášť nediskutoval. Byl to pro ně úplně cizí svět. Mistr byl se mnou spokojen, plnil jsem normu a jinak se o mne nikdo nezajímal. Každé ráno jsem musel být v továrně v pět třicet a práce byla těžká. Ale dost jsem vydělával, lépe než dlouho potom. Říkal jsem si zkrátka: musíš vydržet, jestli chceš žít v NDR. Pak jsem rádně vystudoval a dospěl ke kompromisu, že se budu zabývat středověkem. Bylo to apolitické, člověk si mohl dělat, co chtěl. Můj návrat na univerzitu opět připomínal divadlo. Dostal jsem velice dobrý posudek od mistra z podniku, „kolega Wolle pracoval skvěle, vždycky plnil normu“.

Po roce 1989 jste se začal zabývat archivy východoněmecké Státní bezpečnosti. Jak k tomu došlo?

Připojil jsem se ke skupině, která rozpouštěla východoněmeckou Státní bezpečnost. Zajišťovali jsme archivy v Berlíně. Opoziční skupiny obsadily 15. ledna 1990 centrálu Stasi v Berlíně-Lichtenbergu. Podnikali jsme první výzkumy a také jsme zkraje roku 1990 vydali první edici „Ich liebe Euch doch alle! / I love you all!“ (Miluji vás všechny – pozn. M. K.). To byl výrok posledního ministra Státní bezpečnosti v NDR Ericha Mielkeho před východoněmeckým pseudo-parlamentem, poté, co se mu poslanci parlamentu poprvé postavili. Mielke tehdy oslovil poslance v parlamentu jako soudruhy a z nekomunistických stran Národní fronty zahučelo: „Nejsme všichni soudruzi!“ Jemu takhle čtyřicet let nikdo neodporoval,

úplně ho to vyvedlo z konceptu a začal blekotat: „Ale já vás miluji všechny, miluji vás všechny, miluji všechny lidi!“ A tak se z onoho výroku „miluji vás všechny“ stala okřídlená věta.

Považujete „diktaturu lásky“ s osmnáctiletým odstupem stále za životaschopný historický koncept?

„Diktatura lásky“ znamená, že si stát osoboval právo jednat s občany jako přísný, avšak milující otec. Občan jakožto dítě je buď odměněn nebo potrestán, ale je to jen pro jeho dobro. To je ten arogantní gestus diktatury, která miluje své děti. Není to žádná skutečná teorie, spíše metafora.

V diskusi na Letní akademii

Evropa 1968–2008 jste se zmiňoval o tehdejší obrovském nadšení v NDR pro české filmy, gramodesky atd. Jaký konkrétní kulturní produkt ztělesňuje pro vás nostalgii po československých šedesátých letech nejvíce?

Na jaře 1968, možná na začátku léta učitel oznámil, že odpoledne odpadá škola a půjdeme na film. Přišli jsme na ministerstvo kultury, kde měli promítací sál, a učitel povídá: „Milí žáci, promítneme si jeden film a pak o něm budeme diskutovat.“ A promítli nám český film Starci na chmelu. Říkali jsme, „jo, bezva film, líbil se nám moc, ta muzika, tanec...“ Všichni jsme se politicky vyjádřili a nahráli jsme to na pásek. Na Stasi jsem tenkrát nemyslel. Proč by se měla Stasi zajímat o náš názor? Chtěli získat argumenty, že je nebezpečné pouštět v našich kinech české filmy. A následující den vpadl do třídy ředitel, nepřítelný vzteky: „To je strašné, dívat se na kontrarevoluční film, citující prefašistického filosofa Nietzscheho!“ (Vladimír Pucholt ve filmu cituje ve skutečnosti Seneku – pozn. V. B.) Musím přiznat, že jméno Nietzsche jsem zaslechl vůbec poprvé. Ve filmu cituje hlavní postava Nietzscheho a kolektiv ustupuje do pozadí ve prospěch individuality. To bylo jádro filmu – kolektiv je pranýřován, tím, že se pořád pohybuje tak rytmičky, jako v baletu. A jedince, který se od kolektivu oddělí, představuje film jako kladného hrdinu. To byla tehdy velká věc! Pak byla ještě řada českých filmů, ty běžely vesměs jen na jednom zvláštním filmovém festivalu – opět se spoustou potíží – a v českém kulturním centru. Ale nejvíc mi utkvěli v paměti právě Starci na chmelu.

Stefan Wolle (1950) byl roku 1972 z politických důvodů vyloučen ze studia historie. V letech 1976–1989 byl pracovníkem Akademie věd NDR. Po pádu berlínské zdi se podílel na rozpuštění východoněmecké Státní bezpečnosti (Stasi), v letech 1991–96 působil jako odborný asistent na Humboldtově univerzitě. V letech 2005–06 byl ředitelem Muzea NDR v Berlíně. Od roku 2002 je spolupracovníkem Sdružení pro výzkum východoněmeckého státu na berlínské Svobodné univerzitě. Publikoval řadu studií a pramenných edic, mj. „Miluji vás všechny!“ („Ich liebe Euch doch alle!“, s Arminem Mitterem, 1990), Spanilý svět diktatury (Die heile Welt der Diktatur, 1998), Průlom do stagnace (Aufbruch in die Stagnation, 2005) a nejnověji Sen o revoltě (Der Traum von der Revolte, 2008).

Izraelským kladivem na Írán

Dá se očekávat útok na perská jaderná zařízení?

Testy íránské raketové techniky i silná prohlášení politických špiček mají s radarem v Česku méně společného; více naopak s vnitřním vývojem v Izraeli.

FILIP MORAVEC

Diplomacie židovského státu je v posledních týdnech na roztrhání. Ministerstvo zahraničí v čele s Cipi Livniovou vede mírová jednání se Sýrií, zkrachovala naposledy v roce 2000. Ta nyní vstupují za tureckého prostřednictvím již do třetího kola. Po delší době se podařilo také navázat kontakt s palestinským Hamásem a vyjednat příměří v pásmu Gazy, na stole je i dohoda o výměně zajatců s libanonským Hizballáhem.

Až potud se jedná o vstřícné pokusy. Nejčilejší ruch ale panuje v těch kruzích izraelské politiky, jež rozhodují, zda zaútočit na jaderná zařízení v Íránu. Otázka se stala opět aktuální poté, co Spojené státy oznámily, že se tato země po vyškrtnutí Severní Koreje stane posledním členem „osy zla“, Novou sérii vzájemných diplomaticko-vojenských přestřelek spustila informace o izraelském leteckém cvičení nad Středozemním mořem, simulujícím nálet na íránské reaktory. Írán ihned schválil rozhodnutí vykopat desítky tisíc hrobů pro nepřátelské vojáky, vhodně načasoval i odsouzení údajného agenta, jenž údajně dodával informace o jaderném programu izraelskému

Mossadu. Jako nádavkem pak přidal prezident Mahmúd Ahmadínežád podezření, že se jej při nedávné konferenci OSN v Římě američtí agenti pokusili zabít radioaktivním zářením.

Bushův strach

Hrozba napadení Íránu je aktuálnější než kdy jindy a dohady dokonce vyhnaly k rekordním výšinám ceny arabské ropy. Nejde už jen o Ahmadínežádova rétorická cvičení o vymazání Izraele z mapy, možnost konfrontace připouštějí obě strany. Zaútočí tedy USA či Izrael a naplní se tak více než dva roky staré předpovědi? Odpověď je důležitá už jen proto, že by se tak vedle Iráku, Afghánistánu a Palestiny objevilo na světě další temné sklo, skrze něž by se muslimové dívali na západní svět.

Právě zhoršení špatné pověsti ve světě se ale Spojené státy bojí nejvíce. Bushova vláda se do jisté míry poučila z iráckého vývoje a zejména v druhém volebním období se snaží postupovat v souladu s ostatními partnery. Příkladem může být právě severokorejská iniciativa či jednání blízkoovýchodního kvartetu. Pravděpodobně se nenaplní ani často opakovaná teorie, podle níž se americký prezident k útoku odhodlá, protože již nemá co ztratit. Bushovým největším přáním bude vyjít jako vítěz z iráckého tažení a poslední měsíce ve funkci této touze podřídí. Z pohledu izraelské bezpečnosti, která je íránskými jadernými hrátkami

mi ohrožena nejvíce, navíc nehraje roli, kdo je či bude šéfem Bílého domu. Za stejně důležitou ji pravděpodobně budou považovat Bush, John McCain i Barack Obama.

Na druhé straně se Američané nechtějí spoléhat jen na diplomatická jednání, vždyť mezinárodní sankce nepřinutily Írán k ústupu ani o krok. Na jednu z možných cest upozornil respektovaný novinář Seymour Hersh. Podle jeho informací vláda USA požádala o uvolnění 400 milionů dolarů na podporu íránské opozice, disentu a pro zpravodajské operace přímo v zemi. To vše s jediným účelem – podkopat současný režim.

Kdo se odhodlá

Americká vize zhruba říká: se změnou vlády by byla záminka pro další izolaci země zničena, náboženské vedení by bylo postupně nahrazeno prozápadní demokratickou opozicí a exilem. Írán, tedy alespoň jeho politické elity, by se tak stal důležitým spojencem v boji proti terorismu. Zda jsou tyto představy jen pokračující iluzí neokonzervatismu nebo je bude sdílet i nový prezident, ukážou až první měsíce jeho administrativy.

Mezitím je tu ovšem otázka možného izraelského útoku na jaderné cíle. Ten by byl spojen s několika komplikacemi. Pro letadla by někdo musel otevřít vzdušný prostor. Vzhledem k místním poměrům se jako izraelský spojenc nabízí zejména Turecko. Jednorázové bombardování by navíc nej-

spíše vyžadovalo doplnění paliva ve vzduchu za americké asistence z některých místních základů, problémem je také umístění některých zařízení v podzemí pod silnou vrstvou betonu.

Přesto pro jeho realizaci mluví více názorů. Tím nejjednodušším je fakt, že Izrael považuje Írán za „existenční hrozbu“, což je samo o sobě důvodem k preventivnímu zásahu. Židovský stát se bojí i íránského příkladu pro další muslimské země, třeba Egypt, Saúdskou Arábii či Turecko. Křehkost tamních režimů, sílící islámský radikalismus a jaderný arzenál by mohly jednou vytvořit pro Izrael smrtící kombinaci.

Pro napadení hovoří úspěšná zkušenost z roku 1981, kdy Izrael bombardoval irácký reaktor v Osiraku. Preventivní Beginova doktrína, nazvaná podle legendárního premiéra, slavila úspěch i loni v září. Tehdy izraelská letadla zničila část budovaného syrského reaktoru. Sýrie se tehdy nezmohla na vojenskou reakci a popírá, že šlo o jaderné zařízení.

Přes to všechno ale i v Izraeli panují otázky a pochyby. Mezi hlavní patří odhodlání politiků poslat letadla do vzduchu ve chvíli, kdy může každým dnem dojít k pádu vlády premiéra Ehuda Olmerta a k předčasným volbám. Respekt budí i případné reakce šíitského Hizballáhu, známého íránského spojence, jehož síla se ukázala již v letní válce v roce 2006.

Autor působí v Asociaci pro mezinárodní otázky.

par avion

Z AMERICKÉHO TISKU
VYBÍRAL FILIP POSPÍŠIL

The New York Times

List The New York Times přinesl 10. července článek Erika Lichtblaua, který rozebírá poslední rozhodnutí Senátu, jenž schválil rozšíření pravomocí Bushovy vlády při nařizování a používání odposlechů. Nový zákon mimo jiné umožňuje Národní bezpečnostní agentuře, aby požádala soud o povolení k odposlechům na široce definované skupiny zahraničních cílů. Dále stanovuje sedmidenní lhůtu, během níž mohou být cizinci odposloucháváni bez povolení soudu, pokud hrozí ztráta důležitých informací pro národní bezpečnost. Ze tří na sedm dnů se také prodlužuje lhůta, během níž mohou být odposloucháváni bez povolení soudu i Američané. Stačí, aby státní zástupce potvrdil, že existuje pravděpodobnost, že může být osoba spojena s terorismem. Podle autorů se jedná o největší změny federálních zákonů v oblasti odposlechů za posledních třicet let. Odposlechy se staly předmětem velkých sporů mezi demokraty a republikány zvláště poté, co v prosinci roku 2005 vyšlo najevo, že prezident Bush po útoku z 11. září povolil Národní bezpečnostní agentuře, aby odposlouchávala bez soudních příkazů mezinárodní komunikaci Američanů podezíraných ze spojení na al-Káidu. Ten-

to program byl ukončen v roce 2007, kdy Bílý dům souhlasil s tím, že bude na podobné případy dohlížet zvláštní soudní tribunál pro tajné služby. Na telefonické operátory, kteří odposlechy umožnili, však bylo mezitím podáno více než čtyřicet žalob pro porušování ochrany soukromí. Až 20. června tohoto roku Sněmovna reprezentantů schválila řešení, podle něhož se má prošetřit, zda firmy dostaly od úřadů k odposlechům formální nařízení. Pokud ano (a vláda již existenci takových nařízeních přiznala), mají být žaloby proti společnostem odmítnuty. V posledních letech pak byla uplatňována dočasná pravidla pro odposlechy, jejichž platnost vypršela v únoru. Rovněž byla v platnosti norma, která umožňovala tajné nařízení odposlechu, ale ta měla vypršet v srpnu. Proti jednání telefonních operátorů i nelegálnímu odposlouchávání v minulosti vystupoval i senátor Barack Obama. Nyní však hlasoval pro nový zákon, čímž si vysloužil tvrdou kritiku organizací na ochranu občanských práv. Naopak Hillary Clintonová zákon nepodpořila.

The Washington Post

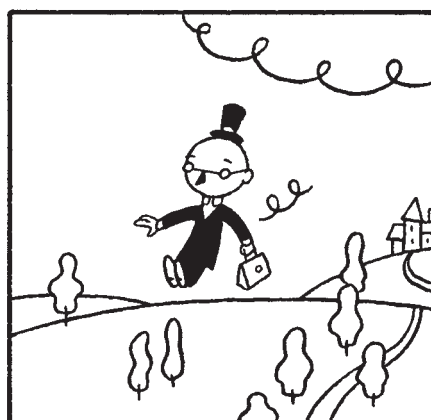
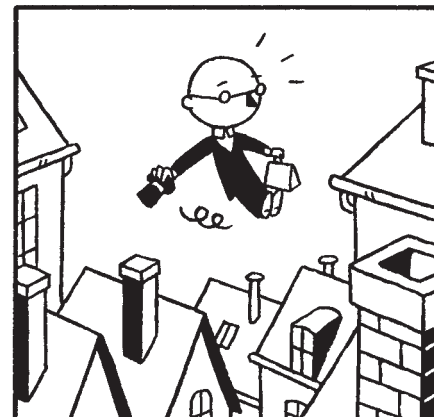
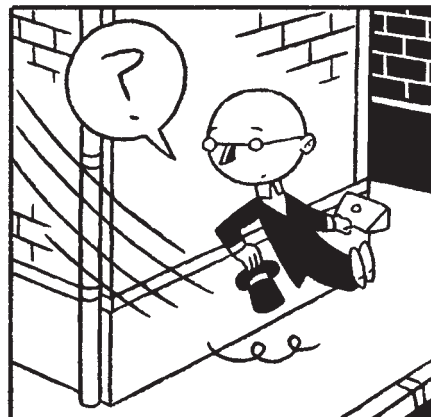
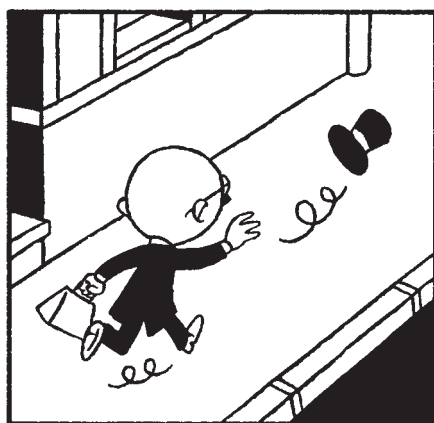
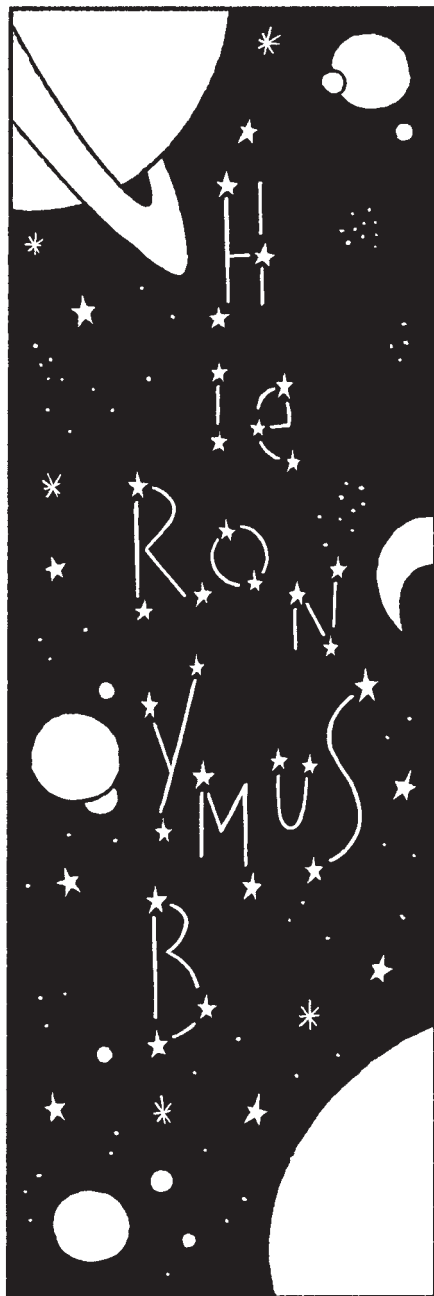
Deníky ve Spojených státech se pochopitelně věnovaly i podpisu smlouvy o radarové základně v České republice, i když se tato událost nezařadila mezi nejvýznamnější zprávy týdne. List Washington Post přinesl 9. července informaci o tom, že Condoleezza Riceová podepsala v Praze úvodní smlouvu, která povoluje výstavbu radarové stanice, jež má být součástí obranného systému proti balistickým střelám ve východní Evropě. V článku nazvaném „Češi podepsali dohodu o raketovém štítu“ však John Ward

Anderson hned zdůrazňuje, že obranný systém v hodnotě 3,5 miliard dolarů, který by americká strana ráda začala stavět již v příštím roce a dokončila v roce 2012, čelí značným potížím. K nim patří nejen odpor Ruska, ale i tři čtvrtin české veřejnosti a části koaličních poslanců ze strany zelených. Polsko navíc zatím odmítá schválit základnu pro deset protiraket s tím, že požaduje bezpečnostní záruky ve výši mnoha milionů dolarů na vylepšení své protiletecké obrany. Obává se totiž, že vybudování základny by zvýšilo bezpečnostní rizika plynoucí z reakce Ruska. Autor cituje Riceovou, která odmítla ruské námitky s tím, že „všichni čelíme hrozbám ze států, jako je Írán, které pokračují ve vývoji raket stále delšího doletu, a my musíme být v situaci, abychom na to odpověděli“.

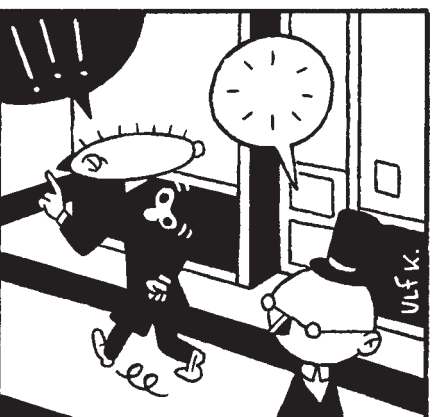
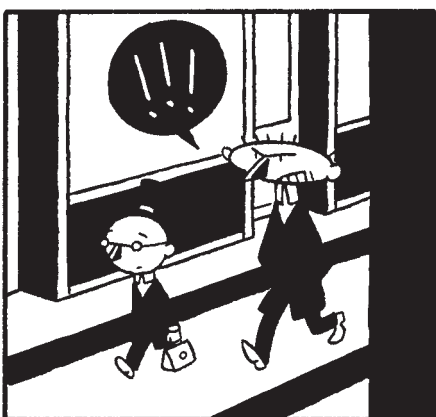
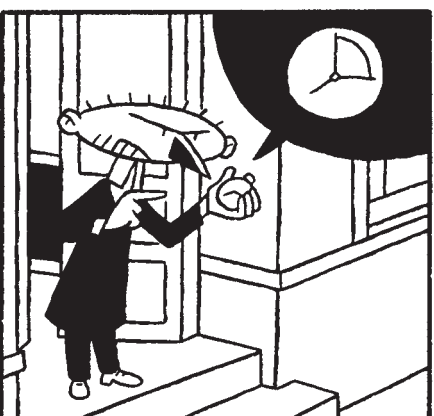
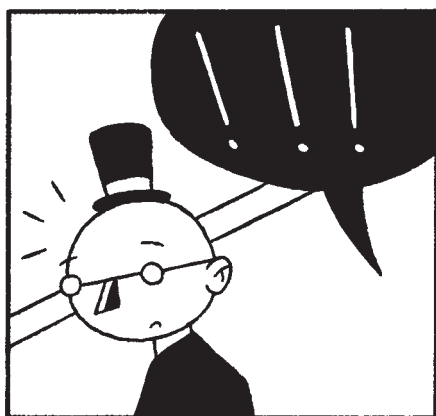
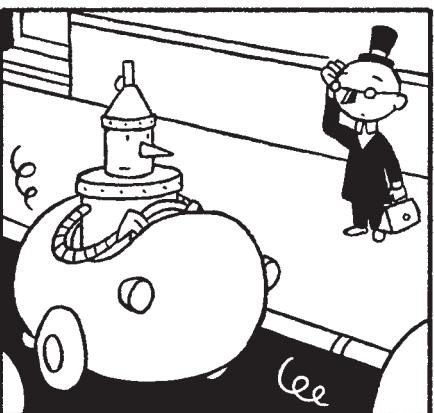
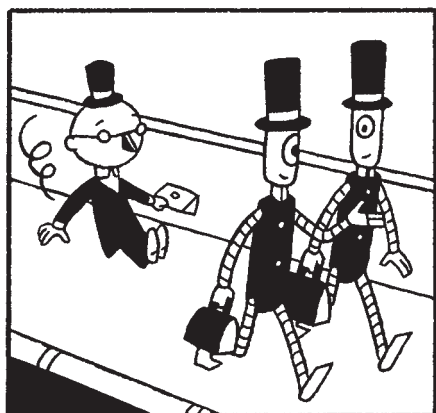
THE NEW YORKER

O angažmá Spojených států vůči Íránu se 7. července v rozsáhlém investigativním článku v listu The New Yorker rozepsal Seymour M. Hersh. Zaměřil se především na rozkrytí podvrtných akcí amerických tajných služeb proti íránskému režimu. Prezident Bush na konci loňského roku požádal Kongres, aby mu na tyto operace schválil rozpočet ve výši čtyř set milionů dolarů. Tyto peníze měly jít nejen na sběr informací o íránském raketovém a nukleárním programu, ale především na podporu opozičních a menšinových skupin. S povahou tajných operací mají být v takzvaném prezidentském Zjištění podle zákona seznámení vůdci demokratů a republikánů ve Sněmovně a v Senátu a šéfové jejich komisí pro bezpečnostní složky – takzvaný

Gang osmi. Autor však v článku poukazuje na limity tohoto kontrolního procesu. Za prvé si Bushova vláda vykládá zákon tak, že v tomto Zjištění nemusí být popisovány tajné vojenské akce, jen akce CIA. Navíc pak Gang osmi fakticky prováděná či navrhovaná opatření neschvaluje, pouze je dostává pro informaci. Rozhodovat může jen o přidělování celkových částek na operace. Americká podpora směřuje podle zjištění novináře k opozičním íránským skupinám, jako například skupinám Balúčů na východě země či arabských Ahwaziů. Zprávy o teroristických akcích posledně jmenovaných vůči oficiálním Revolučním gardám či úřadům se v poslední době množí. O spolupráci s Balúci se velmi kriticky vyjádřil někdejší důstojník CIA Robert Baer, který působil na Blízkém východě a v Jižní Asii po dvě desetiletí. „Balúčové jsou sunnitští fundamentalisté, kteří nenávidí režim v Teheránu, ale můžete je také popsat jako al-Káidu. Jsou to hoši, kteří řežou hlavy bezvěrcům – v tomto případě šiitským Íráncům. Ironií ale je, že zase spolupracujeme se sunnitskými fundamentalisty, jako jsme to v osmdesátých letech dělali v Afghánistánu.“ Autor dále připomíná jména dvou údajných útočníků proti mrakodrapům World Trade Center, kteří byli také Balúčové. Podle novinářových zdrojů je dále americkými penězi podporována salafistická organizace Jundallah, jejíž souvěrci navštěvovali stejné náboženské školy jako Talibánci a pákistánští extremisté. Další z údajně podporovaných organizací, M.E.K., je více než deset let na seznamu teroristických skupin vydávaném americkým ministerstvem zahraničních věcí. Finanční prostředky rovněž získává kurdská strana PJAK, která proti Íránu operuje ze svých základů v severním Iráku.

Copyright © Ulf K.

Ulf K.

Ulf K. (celým jménem Ulf Keyenburg) je nepřehlédnutelnou osobností německé komiksové scény. Narodil se roku 1969 v Oberhausenu v průmyslovém Porúří; dnes žije s rodinou v Düsseldorfu. Vystudoval komunikační design na univerzitě v Essenu a v různých odstínech se svému oboru věnuje dodnes.

Vedle vlastní komiksové tvorby ilustruje knihy pro děti (spolupracuje se spisovatelem Martinem Baltscheitem), navrhuje plakáty a přebaly CD, ilustruje články v novinách a propagační tiskoviny. V roce 2004 získal na komiksovém bienále v Erlangenu cenu Maxe a Moritze pro nejlepšího výtvarníka z německy mluvících zemí. V Německu jeho knihy vydávají nakladatelství Reprodukt a Edition 52, v zahraničí pak belgické Bries, portugalské Polvo nebo americký Top Shelf. Ulf K. přispívá do komiksových magazínů (švýcarský Strapazin a francouzský Lapin).

Je pokračovatelem Hergého (Tintin) „ligne claire“, čisté linky, která nepracuje s objemy, stínováním nebo šrafovou, ale zjednodušuje se na čisté tvary a monochromatické plochy. Odvolává se i na Alaina Saint-Ogana, autora mj. legendárního stripu Zig et Puce z první poloviny 20. století, ze současnějších autorů připomíná jeho pevně usazená kresba preciznost Chrise Warea. Po vzoru kubistů jako by dekonstruoval realitu na elementární tvary – koule, kvádry, diagonály; ani zdánlivě přísná geometričnost ovšem neztrácí na hravosti. Naopak, s fantazií, jakou dokáže dětská představivost vtělit do stavby z dřevěných kostek, nachází Ulf K. za obrazy a linkami nové světy. Je srozumitelný dětem a současně si dokáže hrát s notně morbidní nadsázkou (viz třeba jeho kniha Tango se smrtí). V příbězích používá minima slov nebo text eliminuje zcela. Výtvarník tak musí ovládat schopnost precizně vyjádřit všechny časové posuny, pohyby a hnutí, emoce a nálady výhradně pomocí obrazu. Samozřejmě tento přístup stimuluje čtenářovu imaginaci a o to silnější je pak „vhled“ do světa komiksu. Aktuální hrdina Ulfa K. – pro jeho tvorbu symptomatický – Hieronymus B. je plachý úředník, jehož proudy imaginace jsou podstatně širší než koryto každodennosti okolo něho.

mondgucker.blogspot.com
ulf-k.blogspot.com

Seriál pro A2 připravuje KomiksFEST!
 3. ročník komiksového festivalu 1.–8. 11. 2008

www.komiksfest.cz

Výtah. Ticho. Obezita

Japonskému prozaikovi Haruki Murakami-mu (nar. 1949), jehož jsme podrobně představili v A2 č. 20/2006, bývá občas přidělována nálepka odrodilce až outsidera japonské moderní literatury, romanopisce zaměřeného na Západ. Výtky z přílišného ovlivnění západní estetikou nejsou nic nového, kdysi mířily například na světově proslulého japonského režiséra Akiru Kurosawu nebo, později, na tureckého spisovatele Orhana Pamuka, nositele Nobelovy ceny. Murakami mimochodem bývá poslední tři roky uváděn jako jeden z velice nadějných kandidátů Nobelovy ceny. Česky od něj vyšlo: *Na jih od hranic, na západ od slunce* (Kokkjo no minami, tajjó no niši, 1992, česky 2004), *Norské dřevo* (Noruwei no mori, 1987, česky 2005), *Kafka na pobřeží* (Umibe no Kafuka, 2002, česky 2006) a *Afterdark* (Afutádáku, 2004, česky 2007), vše v nakladatelství Odeon a v překladu Tomáše Jurkoviče. Letos vyjde román *Hard-Boiled Wonderland a Konec světa* (Sekai no owari to hādoboirudo wandārando, 1985), z něhož přinášíme ukázkou.

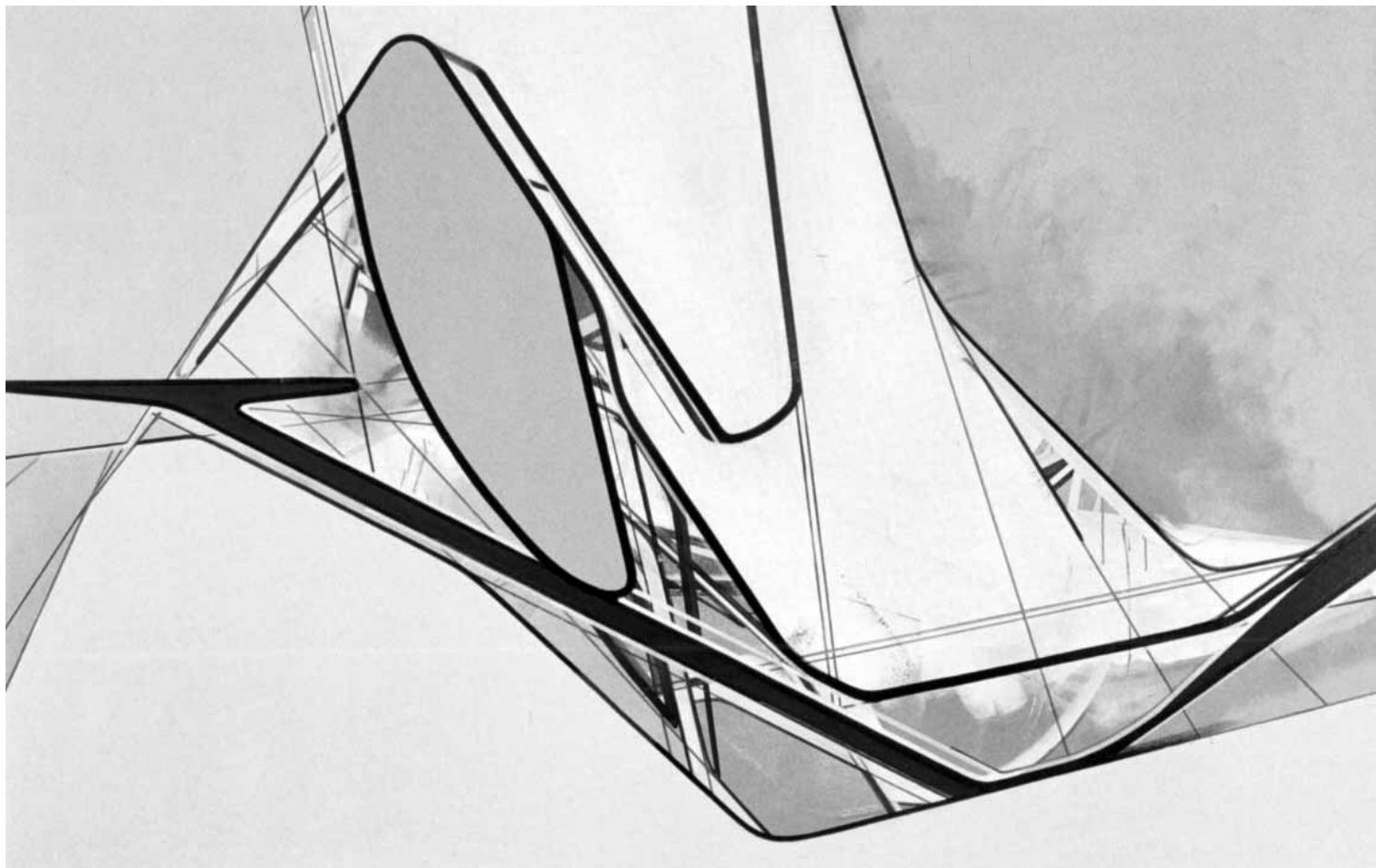
*Why does the Sun go on shining
Why do the birds go on singing
Don't they know it's the end of the world?
„The End of the World“*

Momentálně jsem měl právě po kapsách tři pětisetjeny a osmnáct stojenů, padesátijenů bylo sedm a desetijenů šestnáct. Celková suma dělala 3810 jenů. Výpočet nedal skoro žádnou práci. Při takhle malém množství to šlo snáz než napočítat na prstech. Spokojeně jsem se opřel o nerezovou stěnu a zadíval se na dveře před sebou. Neotvíraly se.

Nemohl jsem pochopit, proč jim to tak dlouho trvá. Po chvíli přemýšlení jsem však dospěl k závěru, že hypotézu o poruše na zařízení nebo o tom, že mě ve výtahu nechali trčet z nepozornosti, můžu s klidným srdcem zavrhnout. Něco takového nepřicházelo reálně v úvahu. Tím netvrdím, že se výtahy nemůžou porouchat nebo obsluha být nepozorná. Je mi naopak docela jasné, že podobné nehody nastávají v reálném světě v jednom kuse. Chci jen říct, že v jistých zvláštních druzích reality – ano, mám na mysli tuhle pitomou nablýskanou zdviž – je naopak v rámci zjednodušení paradoxně třeba vyloučit jako neobvyklé všechny obvyklé situace. Když už si někdo dá práci a dokáže vyrobit *takhle* šílený výtah, bude pak zanedbávat jeho údržbu a bude v něm z nepozornosti připomínat návštěvníky?

Do téhle chvíle jsem vždycky jednali až úzkostlivě pozorně a metodicky. Věnovali takovou pozornost každému sebemenšímu detailu, že to vypadalo, že si snad každý svůj krok odměřují pravítkem. Ve vchodu do budovy mě zastavili dva vrátní, zeptali se, za kým jdu, ověřili si mě v seznamu návštěvníků, musel jsem ukázat řidičský průkaz, našli si mě v centrálním počítači, prohledali mě detektorem kovů a nakonec mě šoupli do tohohle výtahu. Takhle se nelustuje, ani když jdete na exkurzi do tiskárny cenin. A že by po tom všem, v tomhle stadiu, najednou něco zanedbali, je prostě vyloučené.

Zbývalo proto už jen jediné vysvětlení: že mě do téhle situace postavili vědomě. Nejspíš nechtějí, abych poznal, kam výtah jede. Takže ho nechávají jet tak pomalu, aby nebylo

Frank Nitsche: DOC – 18 – 2003, 2003

možné uhodnout, jestli jede nahoru nebo dolů. Nejspíš tu někde mají i skrytou kameru. V místnosti ostrahy u vchodu byly televizních obrazovek celé řady a není nic divného na tom, když jedna z nich bude vysílat dění z výtahové kabiny.

Z nudy mě napadlo poohlédnout se po objektivu, ale když jsem se nad tím zamyslel, napadlo mě, že bych tím nic nezískal, i kdyby se mi nakrásně povedlo ho objevit. Jen bych tím vzbudil jejich pozornost a není vyloučené, že mít nějaké podezření, nechají výtah jet ještě pomaleji. A o to jsem opravdu nestál. Ještě bych přišel pozdě na smlouvenou schůzku.

Takže jsem se nakonec rozhodl neudělat nic a jen v klidu a pohodě vyčkávat, co přijde. Koneckonců jsem tu jen proto, abych vykonal legální svěřenou pracovní povinnost. Není důvod bát se a zbytečně se stresovat.

Opřel jsem se o zeď, vrazil ruce do kapes a začal znovu počítat drobné. 3750 jenů. Naprosto bez námahy. Než bys řekl švec.

3750 jenů?

Výpočet neodpovídal.

Musel jsem někde udělat chybu.

Cítil jsem, jak se mi potí dlaně. Při počítání drobných po kapsách jsem se za poslední tři roky ani jednou nespletl. Ani jednou jedinokrát. Tohle bylo bez debaty špatné znamení. A bylo třeba, abych si bezpodmínečně znovu získal pevnou půdu pod nohama, než se z toho znamení stane skutečná katastrofa.

Zavřel jsem oči a úplně vyprázdnil pravou i levou hemisféru, jako když se čistí čočky brýlí. Pak jsem vytáhl ruce z kapes, rozevřel dlaně a osušil pot. Vykonal jsem tyhle prajednoduché přípravy s elegancí Henryho Fondy, když se ve Warlocku chystá na přestřelku. Film Warlock totiž miluju.

Když jsem se ujistil, že už mám dlaně úplně suché, strčil jsem znovu ruce do kapes a pustil se do třetího kola přepočtů. Pokud

bude třetí výsledek odpovídat kterémukoliv z předchozích, mám po problému. Chyby dělá každý. Jednak tu bezpochyby hrají roli zvláštní podmínky, ve kterých jsem se ocitl, jednak si musím přiznat i to, že jsem zřejmě trochu sám sebe přecenil. Což byla možná moje první chyba. Teď je každopádně třeba ověřit přesnou cifru. To dozajista pomůže. Než jsem se k téhle pomoci ale mohl dopracovat, dveře výtahu se otevřely. Bez jakéhokoli varování, bez jakéhokoli zvuku se hladce rozjely do stran.

Jelikož jsem v tu chvíli byl plně soustředěný na drobné v kapsách, zprvu jsem si to ani pořádně neuvědomil. Nebo, když to řeknu o něco přesněji, i když jsem otevřené dveře viděl na vlastní oči, nedokázal jsem si chvíli pořádně uvědomit smysl toho, co vidím. Otevřené dveře samozřejmě znamenaly, že se propojily dva prostory, o jejichž souvislost mě ty dveře ještě před chvílí připravovaly. A současně to také znamenalo, že výtah, kterým jedu, dojel do místa určení.

Přestal jsem hýbat rukama v kapsách a vyhlédl z otevřených dveří ven. Byla za nimi chodba a na chodbě stála žena. Tlustá mladá dívka v růžovém kostýmku, s růžovými lodičkami na nohou. Šaty byly perfektně ušité, z hladké látky a dívčina tvář si s jejich hladkostí ani trochu nezačala. Dívka si mě okamžik prohlížela, jako když se potřebuje ujistit, pak mi pokynula hlavou. Docela jako by to byl signál: *Pojď se mnou*. Nechal jsem počítání počítáním, vytáhl ruce z kapes a vyšel z výtahu. Jen jsem to udělal, dveře za mnou se zavřely, jako by na to celou dobu čekaly.

Stál jsem v chodbě a snažil se porozhlédnout kolem sebe, nezahlédl jsem však nic, co by mi v mé situaci poskytl jakoukoli stopu. Věděl jsem jen, že budu v nějaké chodbě uvnitř budovy, ale to by pochopil i každý školák z první třídy.

Vnitřek budovy byl divně bezvýrazný. Stejně jako ve výtahu, kterým jsem přijel, byl interiér z prvotřídních materiálů, ale nebylo možné se tu ničeho zachytit. Podlaha byla z nablýskaného mramoru, zdi byly, stejně jako muffin, který každé ráno snídám, bílé s nádechem žlutí. Po obou stranách chodby se táhly řady masivních dřevěných dveří, na všech kovové tabulky s číslem místnosti, ve kterých však nebyl ani náznak systému. „936“ sousedilo s „1213“, to zase s „26“. Takhle bez ladu a skladu se místnosti neřadí nikde. Něco tady nehrálo.

Dívka téměř nepromluvila. Řekla mi sice: „Tudy prosím“, jenže to řekly pouze její rty a nezazněla přitom ani hláška. Než jsem vzal tuhle práci, chodil jsem dva měsíce na kurs odezírání ze rtů, takže jsem jakžtakž porozuměl, co mi dívka říká. V první chvíli mě dokonce napadlo, jestli nemám něco s ušima. Po jízdě odhlučným výtahem, kde si člověk nezakašle ani nezapíská, jsem, pokud jde o zvuky, pomalu ztrácel sebedůvěru.

Zakašlal jsem. Znělo to pořád dost tiše, ale na rozdíl od kašlání ve výtahu byl tohle zvuk, jak má být. Takže jsem si oddechl a znovu nabyl důvěru ve vlastní uši. Je to v pořádku, s ušima naštěstí opravdu nic nemám. Fun-gují, jak mají, a problém má naopak tahle dívka s mluvením.

Šel jsem za ní. Prázdná chodba cvakala jehlami jejích podpatků jako kamenolom po poledni. Lýtka v punčochách se odrážela v mramorové podlaze.

Dívka byla vyloženě baculatá. Byla mladá, byla hezká, ale byla doopravdy tlustá. Právě pro její mládí a krásu působila její obezita trochu zvláštně. Jak jsem tak šel za ní, viděl jsem celou dobu její krk, ruce i nohy. Byla obalená masem, jako když přes noc všechno tichounce zapadá extrémním množstvím sněhu.

Haruki Murakami

Pohromadě s mladými, krásnými a tlustými dívkami se vždycky cítím nesvůj. Sám pořádně nevím proč. Možná proto, že si přitom pokaždé automaticky představím, jak asi vypadá stravování takové osoby. Když se zadívám na tlustou ženskou, vidím v duchu, jak s plnou pusou dojíždá z talířů poslední lístky řech z přílohy a jak z nich jako o život vytírá chlebem poslední kapky smetanové omáčky. Vybaví se mi to úplně samo od sebe, nemůžu si pomoci. A pak, dočista jako když kyselina naleptává kov, mám náraz plnou hlavu scén jejího debužirování, čímž mi úplně přestávají fungovat nejrůznější jiné funkce.

S obyčejnou tlustou ženskou nemám problém. Obyčejná tlustá ženská je jako mrak na obloze. Jednoduše si plyne kolem a mě se to nijak netýká. Když je ale mladá a pěkná, je to něco jiného. K takové prostě musím zaujmout nějaké stanovisko. Totiž, že se s ní možná budu chtít vyspat. A právě proto mám pak z ní v hlavě takový zmatek. Vyspat se s někým, když vám hlava momentálně nepracuje, jak byste chtěli, totiž není vůbec jednoduché.

Tím nechci říct, že bych snad měl něco proti tlustým ženským jako takovým. Cítit se nesvůj není vůbec to samé co nemít rád. Měl jsem už několik tlustých krásných dívek a viděno z odstupu to vůbec nebyla špatná zkušenost. Pokud své pocity nejistoty zvládnete vést správným směrem, čeká vás skvělá odměna, ke které byste se jinak vůbec nedostali. Samozřejmě že to někdy nevyjde. Lidský sex je vážně vysoce delikátní záležitost. Opravdu to není jako jít si v neděli koupit do obchodního domu termosku. I jiné mladé a krásné dívky mají na sobě často nadbytečné maso, rozložené rozličnými způsoby, z nichž některé mě opravdu dokážou zavést správným směrem, jiné naopak naprosto rozhodit.

Mít tlustou je pro mě proto opravdová výzva. Lidská obezita má totiž tisíce tváří. Podobně jako lidská smrt.

Na takové věci jsem tedy zhruba myslel, když jsem tu tak kráčel chodbou za mladou a krásnou obézní dívkou. Kolem límce svého kostýmku v *chic* růžovém odstínu měla přehozený bílý šátek. V uších, buclatých *správným způsobem*, jí visely zlaté obdélníkové náušnice, které se v rytmu jejího kroku blýskaly jako dvě signální lampy. Na to, jak byla celkově při těle, se pohybovala opravdu zlehka. Mohlo to být samozřejmě i proto, že si pomohla nějakým přiléhavým prádlem, aby měla pevnější postavu a vypadala líp, ale i když člověk vzal v úvahu tohle, pořád ještě se jí muselo nechat, že se v bocích pohybuje opravdu pevně a ladně. Byla mi proto sympatická. Její tloušťka byla přesně toho typu, co mám rád.

„To je ale dlouhá chodba,“ oslovil jsem ji v naději, že se rozproudí konverzace. V chůzi se na mě zadívala. Nějakých dvacet nebo jedenadvacet, odhadl jsem ji. Rysy výrazné, čelo široké, pleť krásná.

Nespustila ze mě oči a pravila: *Prúst*. Tedy, ona to přímo neřekla, jen jsem měl dojem, že se jí v takovém tvaru pohnuly rty. Zvuk opět nevydala veškerý žádný. Dokonce ani nebylo slyšet její dech. Úplně jako by na mě mluvila zpoza tlustého skla.

Prúst?

„Marcel Proust?“ otázal jsem se.

Udiveně se na mě zadívala. A pak zopakovala: *Prúst*. Nechal jsem toho, vrátil se na místo a kráčel zase za ní, přičemž jsem si usilovně vybavoval, která slova se dají odezřít stejně jako Prúst. Brus? Plus? Plast? Přeríkával jsem si ty nesmysly tiše jeden za druhým, ale žádný z nich úplně neodpovídal. Měl jsem dojem, že opravdu řekla „Proust“. Nedocházelo mi ale, co má chodba dlouhá jako tahle společného s takovým Marcelem Proustem.

Třeba Prousta zmínila v souvislosti s dlouhatánskou chodbou jako přirovnání. Jenže i kdyby to tak nakrásně bylo, připadala by mi taková asociace stejně trochu náhlá a použitý výraz poměrně křečovitý. Dokázal bych ještě pochopit, kdyby někdo nadhodil dlouhou chodbu jako metaforu Proustových spisů, ale v obráceném sledu se mi to zdá dost zvláštní.

Chodba dlouhá jako Marcel Proust...?

Na každý pád jsem tou chodbou kráčel v dívčíných stopách dál a dál. Byla doopravdy hodně dlouhá. Několikrát jsme zahýbali za roh a vystupovali a sestupovali krátkým schodištěm o pěti šesti schodech. Ušli jsme toho tak asi za pět nebo šest běžných kancelářských budov. Také jsme ale mohli chodit dokola v prostorech, jaké bývají na Escherových grafikách se zrakovými klamy. Okolní scenerie se každopádně neměnila, ať jsme pochodovali sebevíc. Mramorová podlaha, zdi v barvě vaječné skořápky, prapodivné číslování místností a řady dřevěných dveří s klikami

z nerez oceli. Okno ani jedno jediné. Dívčiny vysoké podpatky zněly dál a dál v neměnném, pravidelném rytmu chodbou a za ní jsem ťapať já ve svých joggingových botách, které vydávaly zvuk, jako když se taví guma. Znělo to doopravdy tak podezřele měkce, že jsem se skoro začal obávat, jestli se mi podrážky vážně nerozpouštějí. Nedokázal jsem posoudit, jestli takhle znějí normálně nebo ne, bylo to totiž úplně poprvé, co jsem šel v běžec-kých botách po mramoru. Napadlo mě proto, že nejspíš znějí napůl normálně a napůl doopravdy podivně – v docela stejném poměru, jako byl vedený zbytek celé téhle prostoty.

Když se konečně zastavila, byl jsem tak soustředěný na zvuk svých běžeckých bot, že jsem si toho nevšiml a zezadu do ní vrazil. Zádla měla příjemně měkká jako nadýchaný sněhový mrak a krk jí voněl po té melounové kolínské. Nárazem přepadla dopředu a já ji vzal oběma rukama za ramena, aby-ch ji zastavil.

„Pardon,“ omlouval jsem se. „Jenom jsem se trochu zamyslel.“

Tlustá dívka se trochu začervenala a podívala se na mě. Nedalo se to tvrdit na sto procent, ale zdálo se, že se na mě nezlobí. *Tacusel*, řekla a docela maličko se usmála. Pak pokrčila rameny a dodala: *Sela*. Doopravdy to samozřejmě neřekla, jen, jako už po tolikáté, pohnula v takovém tvaru pusou.

„Tacusel?“ řekl jsem si, spíš sám pro sebe. „Sela?“

Sela, zopakovala s jistotou ona.

Znělo mi to tak trochu jako turečtina – což ovšem trochu komplikuje fakt, že jsem zatím turečtinu v životě neslyšel. Takže to nejspíš turečtina ani nebyla. Byl jsem čím dál zmatenější, a tak jsem se rozhodl, že se s ní už ani nebudu dál bavit. V odezírání ze rtů jsem byl stejně jen naprostý začátečník. Odezírání je delikátní činnost, na kterou vám slabé dva měsíce v kursu pro veřejnost budou stačit jen sotva.

Vytáhla z kapsy u saka malý oválný elektronický klíč a přitiskla jej na zámek dveří s tabulkou čísla 728. Klaplo to a bylo ode-mčeno. Opravdu dosti kvalitní zařízení.

Otevřela. A pak se ve veřejích otočila ke mně, přidržela mi dveře a pravila: *Somuto, sela*.

Samozřejmě, že jsem ji poslechl a vešel.

Z japonštiny přeložil Tomáš Jurkovič.

Redakčně kráceno.

galerie

Frank Nitsche (nar. 1964 ve Zhořelci – Gөр-litz) patří mezi výrazné současné umělce tzv. Drážďanské školy, která se proslavila za hranicemi Německa, především pak v USA. Žije a pracuje v Berlíně. Jeho abstraktní obrazy jsou konstrukcemi aranžovaných ploch, forem a linií. Přesně vykroužené oblouky a oblíny postavené proti ostrým úhlům, překrývání plánů, výrazně barevných i lomenějších, plochá, dokonale kolorovaná pole, někde zvýrazněná obrysem, přesné, různé silné, zpravidla však subtilní linie. Formální jazyk odkazující na grafiku a design padesátých a počátku šedesátých let 20. století. Syntetizující forma propůjčuje autorově malbě chladný „inženýrský“ či „optický“ charakter, což stvrzují mimo jiné „exaktní“ názvy děl, omezující se na pouhou šifrovanou zkratku-kód (např. GOF – 08 – 2004). Jsou to stylistické metamorfózy, zkomolené architektonické plány, deformované konstruktivní osnovy, znovuobráběná plochá geometrie, tavená a opět manipulovaná do poloh monumentálních znaků, složených ze subtilních komponentů a specificky tlumené „východoněmecké“ barevnosti. Důležité jsou vzájemné prostupy a kombinace těchto znaků a plánů, při nichž vzniká iluze jakéhosi nekonečného umělého prostoru. Jsou to technicistní, ale zároveň vysoce estetické variabilní fikce. Roli tu hraje drobná chyba či náhle životné gesto (nedotažená plocha, stékající barva, lazura, nelogický stín). Anatomie samotných malířských výrazových prostředků ukazuje rozsah a rozmanitost vlastních svébytných iluzivních funkcí. Krásná, živá, nijak dogmatická, a proto velmi současná abstrakce, která jako by koketovala, pouze však v určité rovině, s organickým tvaroslovím.

Petr Vaňous

Frank Nitsche APG – 14 – 2005, 2005

Paul Perret
Živé obrazy
Přeložil Karel Jaroš
Dybbuk 2008, 143 s.

Erotická novelka Paula Perreta z první poloviny 19. století je dalším znovuvydáním soukromým tiskem ze třicátých let, tentokrát z bibliofilské edice Kulturně historické a literární kuriozity sběratele K. J. Obrátla. Příběh má poměrně konvenční příběhovou dispozici: rámcový příběh ohraničuje jednotlivé erotické příhody, jejichž vyprávěním se hlavní hrdina snaží zapálit chtíč své urozené milenky. Po milé ouvertuře nazvané Žalud čili Pramátí Eva, v níž je v příběhu o prvotním hříchu zaměněno jablko hříchu za špičku ďáblova údu, se postupně setkáváme se všemi představitelnými situacemi: soulož s nevinnou dívkou a „pohřbení v oceáně houbovitého masa“ její ctihodné matky, rafinované svádění kyprých manželek i divokých chlupatých hetér, lesbické orgie v klášteře nebo i soulož s chlapcem. Velkou předností knihy je jazyk. Vypravěč ztotožněn s hlavním hrdinou na počátku tvrdí, že je básníkem, a u některých metafor či přirovnání tento sebevědomý výrok není přehnaný; obrazy jsou opravdu živé a místy i vtipné (jakkoliv někdy i nezáměrně: „Donaha! Úplně donaha,“ volala Blanka. „Ah, konečně tě mám, markýzko!“ Jmenuj mne kurvou!“ zvolala vznešená dáma.“), což je také způsobeno slušným překladem. Jak dopadl rámcový příběh, si můžeme domyslet podle vévodkyniny reakce na hrdinovo vypravěčské umění: „Tvé historky vznikly ve mně plamennou vášní. Neřeknu ti teď, co si o nich myslím. Hořím, pojď!“

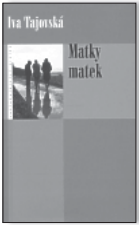
Karel Kouba

Pedro Calderón de la Barca
Život je sen. Lékař své cti
Přeložil Vladimír Mikeš
Artur 2008, 232 s.

Edice D pražského nakladatelství Artur již po několika let přináší na knižní pulty v jednotné grafické úpravě divadelní hry, které lze bez nadsázky označit jako pilíře dramatického umění – od české klasiky až po základní kameny světové dramatiky. Také významný španělský dramatik Calderón de la Barca (1600–1681), vrcholný představitel závěrečného barokního období tzv. zlatého věku, se v této řadě již objevil. Druhý svazek Calderónových her přináší snad nejslavnější autorovo drama Život je sen z roku 1635 a tragédii Lékař své cti z roku 1629. Zejména první z jmenovaných se u nás dočkala značné pozornosti (v překladu J. J. Stankovského a pod názvem Život pouhý sen vyšel tento text v češtině poprvé již v roce 1870, jako další se ujal překladu Jaroslav Vrchlický). Ovšem pozornost to byla zasloužená. Monolog hlavního hrdiny Segismunda může dnes stejně jako tehdy zaútočit v plné síle: „Co je život? – Přelud. Klam./ Co je život? Závan vánku,/ stín světýlka na kahaníku./ Vše velké je malé jen./ Dnes už vím: život je sen,/ sen je i vír vidin v spánku.“ V druhém z dramat jde zejména o pochybnosti a: „žárlivost mi se svým děsem/ je vždy v patách, nikde nejsem/ sám, jde se mnou, ohlédnou se/ a je tu a hledí na mě“. Nic z toho, zdá se, nezestárlo. Člověka od nepaměti trápí pochybnosti a spaluje žárlivost. Věděl to Calderón de la Barca a psal o tom své hry. To ostatní už je jenom na nás.

Magdalena Wagnerová

Iva Tajovská
Matky matek
Eroika 2007, 196 s.

„Cítí lítost. Obrovskou lítost.“ Tento pocit na čtenáře číhá téměř na každé stránce díla. Tragikomický román vypráví o čtyřech generacích ženské linie jedné rodiny. Prababička, babička, matka a dcera – každá je jiná, žádná z nich to nemá v životě jednoduché – a to je spojuje možná více než společný rodinný klan. Postupně nám hlavní aktérky sdělují své životní příběhy, do nichž zasahují ostatní členky a členové rodiny. Postavy-vypravěčky se střídají s autorským, neosobním subjektem. Promlouvají i jiné postavy, kterých se příběhy přímo týkají. Více pohledů nám podává ucelený obrázek o jednotlivých hrdinkách, na jejichž rozdílných charakterech je celá kniha vystavěna. Jazyková jednoduchost všech vypravěčů ubírá na důvěře, že příběh líčí více postav. Avšak jistou odstíněnost jazyka nalezneme. Postavy ani prostory nemají konkrétní podobu. V tomto díle však není fyzická ani prostorová konkrétnost nutná. Naopak. Abstraktnost je silným prvkem díla, jež umožňuje čtenářům vztáhnout příběhy a vztahy hrdinek k sobě samým. Charaktery, osudy, mezilidské vztahy v rodině a neustále se nabízející otázka, zda má člověk jednat podle svých citů, nebo tak, jak se od něho očekává, s tím vším se denně setkáváme. Citlivý příběh o ženách, který osloví hlavně ženy.

Andrea Fiřtíková

Miroslav Verner
Objevování starého Egypta
Paseka 2008, 408 s.

K 650 letům Univerzity Karlovy Český egyptologický ústav před deseti lety připravil obsáhlou encyklopedii, k padesáti letům ústavu samotného vyšla popularizační kniha předního českého egyptologa a dlouhodobého vedoucího ústavu Miroslava Verner. Česká egyptologie si ve světě získala značné renomé spoluprací na dokumentaci památek, které později zmizely pod hladinou Asuánské přehrady. Díky tomu ústav získal koncesi na nekropoli v Abúsíru, v současné době se čeští egyptologové zabývají i výzkumy v oázách Západní pouště, jejich památky nyní jako by vyšly ze zapomnění. Verner čtivě popisuje příběhy objevů a archeologických prací na proslulých stavbách, jako je Ptaššepesova mastaba a Raneferefova Nedokončená pyramida, pyramida královny Chentkaus či pohřebiště rodiny faraona Džedkarea. Jedna kapitola patří objevu nevyloupené šachtové hrobky kněze Iufaa. Laikovi kniha poskytne spoustu informací o archeologické praxi, bezpečnostních rizicích při práci v několika tisíci let starých podzemních prostorách, diplomacii potřebné při jednání s egyptologickou konkurencí z jiných zemí a nejružnějšími úřady, osobnostech v pozadí objevů a v neposlední řadě stovky ilustrací. O značnou část z nich se postaral dvorní fotograf české egyptologie Milan Zemina. Vynikající kniha pro milovníky starého Egypta a jeho objevovatele i dobrý úvod pro dosud „nepolíbené“.

Petr Ferenc

Jeffrey Moussaieff Masson
Útok na pravdu
Přeložil Daniel Micka
Mladá fronta 2007, 256 s.

Tématem výtečné Massonovy knihy je zejména kolosálně naduté blbství vědců, kteří v předminulém století ustanovili a přijali tezi, že sexuální zneužívání dětí je převážně výplodem jejich fantazie („dítě si libuje ve lhaní a... ví, jak lhaní obratně využívat v zájmu svých zlých instinktů a svých špatných vášní“). Autor popisuje nešťastnou úlohu Freuda, který zprvu ve svádění pod vlivem francouzských lékařů uvěřil, ale později je zavrhl a všechny raporty o sexuálních agresích v dětství automaticky řadil do rubriky „nevědomé fantazie“. Masson podrobně zkoumá tohoto psychoanalytického kostlivce ve skříni zvláště v relaci s případem Emy Ecksteinové, kterou spolu s Freudem léčil jeho přítel Fliess. Ten odhalil úzkou souvislost mezi nosem a genitáliemi, a neurozu se tedy pokoušel uzdravit operací nosní přepážky. Když Ema dlouho po operaci nepřestávala krváčet, Freud a Fliess to diagnostikovali jako projev úporné hysterie. Pravda byla poněkud jiná – Fliess v ráně zapomněl půl metru gázy. Masson (autor knih o emocionálním světě zvířat, známých i u nás – např. Když sloni pláčou) dokazuje, že figurka natvrdlého psychiatra není jen šarží z laciných komedií, ale nebezpečnou realitou: čestnou výjimku v psychoanalytickém hnutí představoval pouze následný štvanec Ferenczi, který se dokázal kolektivnímu dogmatismu postavit – Freud ho proto příznačně označil za paranoika.

Jiří Zizler

Andrej Kalaš
Raný pyrrhonismus neboli Blažený život bez hodnot?
Přeložil Josef Petrželka
Oikoymenh 2007, 143 s.

Historicko-filosofická studie rekonstruuje osobnost rané hellénistické skepse, filosofa Pyrrhóna z Élidy. Více než Pyrrhónův život je však předmětem interpretačních pokusů jeho myšlenkový odkaz, který se písemně zachoval u pohanských i křesťanských svědků tohoto raného skeptika. Autor nastiňuje Pyrrhónův filosofický životopis, sestavuje jeho filosofický rodokmen, interpretuje tezi ou mallon (spíše ne), analyzuje metafyzickou, epistemologickou, etickou a fenomenalistickou interpretaci jeho díla a nakonec se zabývá (ne)slučitelností hodnotové indifferencie s Pyrrhónovým eudaimonismem (způsobem blaženého života). Z hlediska historie hellénistické filosofie, respektive její skepticistické (a skeptické) větve, jde o solidní a na některých místech i komparativní uvedení do tohoto tématu. Slabinou knihy je nedostatečně doložené tvrzení o protikladu Pyrrhónovy filosofie k teleologickému charakteru řecké filosofie vůbec. Pouze jednou pasáží z Aristotelovy Etiky Nikomachovy nelze doložit ani tvrzení o teleologické povaze řecké filosofie, ani o tom, že v tomto ohledu stojí Pyrrhónovo myšlení v tak příkrém protikladu. Málo prostoru je rovněž věnováno otázce Pyrrhónova sókratismu, nikoli ve smyslu, nakolik jeho filosofie mohla souviset s megarskou školou, ale nakolik byl Pyrrhón srovnatelný se Sókratem tím, že příkladem svého života uvedl do života celou jednu velkou filosofickou tradici.

Michal Janata

Jiří S. Kupka
Krvavé jahody – Krutý osud Češky, která zažila osmnáct let ponižení v ruských gulazích
Mladá fronta 2008, 208 s.

Autor poutavě vypráví o osudu ruské matky a jejích dvou dcer. Všechny tři byly po druhé světové válce prohlášeny za zrádkyně vlasti a odvlčeny do Sovětského svazu na nucené práce. Matka v táboře zahynula, obě dcery, které přežily útrapy nad představivost člověka, se po dvaceti letech vrátily domů a jedna o svém životě začala vyprávět. Celý tento příběh je osobní zpověď Věry Sosnarové, jejíž zážitky Jiří S. Kupka umělecky ztvárnil do podoby románu. Neuvěřitelné ponižování, utrpení, hladovění a každodenní strach o život po dobu dvaceti let má tedy své jméno, svou skutečnou tvář. I když rozsáhlé svědectví o životě v gulagu na Sibiři podal mimo jiné Solženicyn ve svém Souostroví Gulag, bestialita a absence soucitu v pracovních táborech v Rusku nepřestává vyrážet dech. Kupka napsal ten typ příběhu, u kterého si čtenář lapený událostmi v textu nakonec stejně přeje, aby to celé bylo jen dobře napsanou fikcí, jež se v reálném životě nikdy nemohla a nemůže odehrát. Ale bohužel...

Zuzana Malá

Bruno Halioua
Židovské matky osobností 20. století
Přeložila Anna Hánová
Garamond 2008, 237 s.

V knize Milenky zkoumal Pavel Eisner postavu české ženy v prózách německých (často židovských) spisovatelů; hlavními rolemi, v jakých ženy v jejich životech vystupovaly, byla chůva a milenka. V nedávno vydané knize francouzského lékaře a spisovatele jménem Halioua jde o pátrání po roli, kterou hrály v životech slavných židovských osobností 19. a 20. století jejich matky. Kniha je ovšem mnohem pestřejší: jsou v ní zastoupeny i osobnosti ženského světa (S. Bernhardtová, A. Franková) a vedle spisovatelů (Proust) v ní najdeme herce (bratři Marxové), malíře i slavné myslitele a vědce (K. Marx, S. Freud). Ti všichni měli podle autora společné to, že jejich vztahy s vlastní matkou byly rozhodující pro jejich budoucí kariéru. Některým z nich dodávaly odvahu, aby šli za svou vášní stůj co stůj (Chagall, Modigliani), jiné zase dovedly ke vzpouře, což může být také silný popud k tvorbě (W. Allen). K žádným dalším zobecněním autor nedochází, což asi ani nebylo možné (na rozdíl třeba od situace, kdy by pojednával o konfliktních vztazích F. Kafky, F. Werfela nebo Freuda k jejich otcům). Nejde tedy o sociologickou sondu, autor se spíše snaží s velkým vcítěním vyprávět jedinečné příběhy lásky, ale i využívání a nepochopení, které jsou podloženy tím, že i on sám se stal lékařem podle „nejvroucnějšího přání“ vlastní matky, jak přiznává.

Jan Lukavec

Jaroslav Velinský
Posel neštěstí
Primus, Kapitán Kid 2008, 247 s.

Když se mluví o naší detektivkářské tradici, severočeský solitér bývá zmiňován zřídka: měl to do pražských redakcí daleko, dlouho i kádrový škraloup, a renesanční škálu jiných aktivit. Porevolučnímu propadu trhu čelil založením živnosti "spisovatelství a výroba knih", zasílaných na objednávku věrným čtenářům. Podserie, v níž už je hrdina počátkem 90. let v důchodu soukromým očkem, se nakonec dočkala nového vydání v kamenném nakladatelství a distribuci (bohužel i s chybami a nehezku domorobo obálkou); tohle je čtvrtý díl. Obálka cituje Františka Jungwirtha, že Ota Fink je český Phil Marlowe. To spíš Archie Goodwin, přece jen je příliš dobromyslný – ovšem jeho wisecracky, a dialogy vůbec, jsou opravdu světové třídy. Pohroužit se do četby je čirá rozkoš: záhadná kráska v nesnázích; vražda a pokus hodit ji na hrdinu; houstnoucí intriky, útok ze tmy, akční finále... všechno jsme mnohokrát četli, i u Velinského, ovšem on je vypravěč i kombinátor par excellence, zkušený jazzman s chutí variující tradiční standardy. Pravda, má i své stereotypy (hrdinova přitažlivost pro ženy všeho věku), zobrazení umělecko-zbohatlických kruhů je čímsi až prvorepublikové a účinky maličké bomby předimenzované; ale co na tom sejde? Měl bych také něco na obálku dalších dílů: Velinský je nejlépe ukrývané tajemství české krimi. Nechodte do knihkupectví, utíkejte tam.

Jan Vaněk jr.

Paul Stewart
Dávné proroctví
Přeložily Jarka a Anna Vrbová
Mladá fronta 2008, 300 s.

Skrznaskrz letní počtení pro děti nabízí další přírůstek k edici Hodiny duchů. Dobrodružství sourozenců Joea a Kerry se započne, když na prázdniny musí odjet z Londýna za pratetou na venkov. Vidina nudy se rozplyne záhy poté, co se děti dostanou do vesnice ze 16. století ukryté pod hladinou jezera. Prokletí obyvatel můžou (kupodivu) zlomit právě a jen Joe a Kerry. Paul Stewart píše očividně spíše pro tu skupinu, která mnoho zkušeností s podobnými příběhy nemá, nesnaží se tedy o nečekané zvraty, originálnější překážky. Může za to ale i fakt, že se autorovi více líbí popisovat konfrontaci moderní a staré civilizace (co je to televize? co je to auto?...), takže na pořádné záhady či souboj dobra a zla nezbude mnoho místa. Ne zrovna šťastná je výstavba prvních a závěrečných kapitol, rozvláčných a nadbytečně popisných. Autor k mladým čtenářům promlouvá čtivým, bohužel až příliš zjednodušeným jazykem, moc na obrazotvornost čtenářů nespolehá, předloží jim vše „po lopatě“ a do hledání složitějších psychologických pochodů a motivací se už raději vůbec nepouští. Jeho Dávné proroctví je zkrátka takovou letní jednohubkou, kterou lze snadno pozřít, ale chuť se okamžitě rozplyne. Zmizí navždy.

Lukáš Gregor

Weles 32–33

Přiletěl Havran... držte si klobouky, jedeme z kopce!, z nadoblačných temnot slétl překlad legendární básnické skladby Edgara Allana Poea, zprostředkovaný Ivanem Petlanem. Překlad Havrana patří k mistrovským kusům: v každém jazyce jich existuje řada, v češtině bylo překládáno „nevermore!“ (opomeneme-li tentokrát význam zvolání užaslého patafyzika při spatření hládky mořské) obvykle „nikdy víc“ či „víckrát ne!“. Ivan Petlan však místo překladu otrockého zvolil několik variací dle kontextů „nevermore“s“, jak se každou další slokou významově odstiňují; tolik o novém překladu Havrana, Události Věčné Saisons Poesie, která vždycky stojí za přečtení. „Kdo jsme, odkud přicházíme a kam nás vlečou?“ ptá se gauguinovskou parafrází Petr Hruška v poetických poznámkách i o malířství. Ve fotografické příloze přináší básník Petr Hrbáč „portréty“ rostlin, které zasluhují samostatnou publikaci, a cestopis z Posázaví s ilustrativní říční krajinkou. Zájemci o nordistiku a jazykovědná studia zajásají nad zrcadlovým norským tiskem básní Jana Erika Volda a polsko-českým básně Piosenka bohaterów VI od Rafała Wojaczeka. Rozsáhlý oddíl kritiky a recenzí, ilustrace-manga Michala Machata, příspěvky neznámých i známých autorů, venkoncem excelentní počtení na dovolenou. Literární revue Weles aspiruje, a také inspiruje!

Vít Kremlička

Německo
Literaturen 6/2008, Volltext 6/2008

Třetího července uplynulo 125 let od narození Franze Kafky, a tak není divu, že se autor stal ústředním tématem červnového vydání časopisu Literaturen. Kafka, ač vedl na první pohled nenápadný život, zaměstnává řadu životopisců, glosuje Sigrid Löfflerová. Reinhard Stach, který vydal knihu Kafka – roky poznání, vidí jeho asketický způsob života jako nutný a podstatný pro jeho psaní. „Kafkovým životem byla jeho literární tvorba,“ říká. Téma doplňuje esej Louise Bergera. Červnové vydání časopisu Volltext věnuje polovinu prostoru autorům, kteří se zúčastnili literárního klání o Cenu Ingeborg Bachmannové. Soutěž, která je pro vítěze spojena se s 25 000 eury a nárůstem popularity, je otevřena účastníkům z Německa, Rakouska a Švýcarska. Pověštinou se jedná o začínající autory, pro něž eventuální neúspěch přenášený živě televizí a po internetu není ještě takovou katastrofou. Letos zvítězil Tilman Rammstedt z Berlína, jinak také jeden ze čtyř členů kapely zpívajících literátů Fön. Najdeme tu také rozhovor s Albertem Ostermaierem, jenž se dosud věnoval hlavně poezii a divadelním textům. Na otázku, jak postupuje při rešerši pro své knihy, říká mimo jiné, že nenávidí zápisníky, které mnozí autoři – například Peter Handke – používají. „Podle mne není nic horšího a trapnějšího než autoři, kteří na veřejnosti stále vytahují zápisníky a dělají si poznámky.“ Věřu, jaká hrůza!

Eva Vondálová

odjinud

Pečlivě vydaný soubor dopisů dramatika **Hermann Bahra** a režiséra **Jaroslava Kvapila**, taktéž dramatika – *Briefe, Texte, Dokumente* (ed. Kurt Ifkovits, Bern, Peter Lang 2007) – ocenil v Dějinách a současnosti č. 7/2008 Vratislav Doubek.

Dnes už prakticky neznámého dramatika **Maxe Zweiga** (1892–1992), prostějovského rodáka, jenž část svého stoletého života prožil v Olomouci – dvě z jeho dvaadvaceti her přeložil pro olomoucké divadlo **Otto František Babler** – přiblížil v stati Německé literární hlasy ze Slezska a Moravy František Všeticka (Proglas č. 3/2008).

Na monografii o překladatelce **Zoře Jesenské** (1909–1972), v jejímž překladu se nám poprvé dostal do rukou úplný Pasternakův Doktor Živago (Tatran, Bratislava 1969), upozornil Ivo Pospíšil v Týdeníku Rozhlas č. 28/2008. Monografii napsala Eva Maliti-Fraňová a dala jí název *Tabuizovaná prekladatelka Zora Jesenská* (Veda, Bratislava 2007).

Po důkladném rozboru 1. dílu *Korespondence Jiřího Voskovce a Jana Wericha* v Divadelní revui č. 2/2007 rozebral Vladimír Just v DR č. 2/2008 ještě důkladněji druhý díl (Akropolis – Nadace Jana a Medy Mládkových 2007): opakovaně vyzdvihl svědomitou práci editora Ladislava Matějky a odsoudil lajdáctví „faktografické revize“, pod níž se podepsal Josef Herman.

Příznivcům **Josefa Floriana**, **Jiřího Němce** a **Andreje Stankoviče** nesmí uniknout Babylon č. 10 z 16. 6. 2008. Pod titulkem *K příběhu Stankovičovy monografie o Josefu Florianovi* tam najdou část původně polsky publikované studie Jiřího Němce O „outsiderech“ v české literatuře (vyšlo v květnu 1959 v krakovské revui Znak pod výmluvným pseudonymem Jerzy Niewiadomski) a dva dosud

nepublikované Němcovy texty: deníkový zápis z 21. 8. 1963 a přednášku Religiozita v umění a ideologie pronesenou v rámci cyklu „nedělních večerů pražské skupiny Nové hudby“ v Redutě 4. 12. 1966.

S průběžně doplňovaným *Slovníkem českých nakladatelství 1849–1949*, v němž **Aleš Zach** na adrese www.slovník-nakladatelství.cz představuje nakladatele, jejichž „hesla neprošla přísně stanovenými kritérii *Lexikonu české literatury*“, seznámili Jan Děkanovský v Dějinách a současnosti č. 6/2008, Michal Jareš v Tvaru č. 11/2008 a naposled – nejpodrobněji – Jiří Mika ve Čtenáři č. 6/2008.

Román **Marka Slouky** o atentátu na Heydricha *Viditelný svět*, vydaný v Horáckové Pasce – z amerického originálu *The Visible World* jej přeložil **Rudolf Pellar**, ve Velké Británii se román dostal mezi „best fiction books 2007“ – recenzoval v Respektu č. 26/2008 Jaroslav Formánek, v Lidových novinách 5. 6. 2008 Ondřej Horák.

V měsíčníku Plav č. 5/2008 s tematickým titulem *Smysl nesmyslu* se Daniel Dolenský zabýval limericky Edwarda Leara v přebásnění **Antonína Přídala**.

František Knopp

soutěž

Václav Tille
Kouzelná moc divadla

O které české spisovatelce napsal Václav Tille monografii a ve kterém roce vyšla? Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá autorovu knihu Kouzelná moc divadla. Uzávěrka soutěže je 23. 7. 2008. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

NEW

EIRINI LOUISA MYRIANTHI a CULTURE FOR LIFE uvádí pohodový festival dostupný pro každého.

HAPPY DAYS

ROCK & POP

COCA-COLA

ROCKOVÝ MAGAZÍN

SPARK

open air fest

11 DENNÍ FESTIVAL HUDBY DIVADLA A ZÁBAVY

NEJVĚTŠÍ PRÁZDNINOVÁ PÁRTY V ĚECHÁCH V HISTORII !!!

17-27.7.08 festival park areál letiště **Hradec Králové**

FUN LOVIN' CRIMINALS(USA)

FUN-DA-MENTAL(UK)

LYDIA LUNCH(USA)

PAIGE(UK) / GREEN FROG FEET(DE) / LOOSAVANNA(DE)

JILL & STEVE WALSH(UK) / DAN BARTA & ILLUSTRATOSPHERE

HELLER(IT) / FIGHTS AND FIRES(UK) / LENKA DUSILOVÁ

UNITED FLAVOUR / IVAN MLÁDEK & BANJO BAND

CARRIE ANNE DE / EXILIA(IT) / MEDVĚD 009 / PLEXIS / INARCADIA(A) / BIRD(PORTUGÁLSKO)

SPIRAL DIVE(UK) / APPLE JUICE / THE ACCELERATORS(IT) / 423MIN

A MINOHO MNOHO DALŠÍCH...

libím se li.cz

červenec 777,-

Komu je letos 18, má vstup zdarma !!!

Pej j' te slavit na Happy Days !!!

na místě 888,-

NA MÍSTĚ BEZ POPLATKŮ !!!

MUSIC HAPPINESS AND LOVE FOR ALL !!!

www.happydays.cz

Studenti na celý festival jen 399 Kč + poplatky. Manželé páry na celý festival jen 499 Kč na osobu + poplatky. Nabízíme také slevy pro skupinky. Prodloužené víkendy na čtvrtek až neděle jen za 444 Kč + poplatky.

rock/crossover/punk/alternative/reggae/ska/dance/music/pop/electronic/emo/ethno/experimental/world/music/folk/funk/grunge/hardcore/heavy/indie/jazz/progressive/no-metal/rock'n'roll/psychodelic/fab/soul...

Předprodej v síti **TICKETSTREAM**

ATELIÉR
JOSEFA
SUDKA

PPF

JOSEF SUDEK

Privatissima – Nocturno
20. —→ 70. léta 20. st.

02. 07. 08 —→ 21. 09. 08

Ateliér Josefa Sudka

Újezd 30, Praha 1, www.sudek-atelier.cz
Otevřeno denně kromě pondělí 12–18 hodin
Zřizovatelem a provozovatelem je PPF

Mladá fronta

ve spolupráci
s Hlavním městem Prahou

vyhlašují

21. ročník

Ceny

Jiřího

Ortena

ŠANCE PRO MLADÉ AUTORY

podmínky a informace na **www.mf.cz**

Uzávěrka soutěže 31. srpna 2008

A2

kulturní týdeník

BOOKcafe.cz

Rambo – Do pekla a zpět
RamboRežie Sylvester Stallone, 2008, 93 min.
MagicBox 2008

Málokdo asi od čtvrtého pokračování série čekal něco jiného než akci, přesto si myslím, že jde zároveň o jeden z výrazně protibushovských hollywoodských filmů z poslední doby. Stallone zasadil jeho děj do Barmy, kde vojenská junta už mnoho let terorizuje obyvatelstvo. Koho to ale v USA zajímá? Podle filmu maximálně pár bojechtivých veteránů, kteří si nechají za své služby zaplatit. Na rozdíl od jiných akčních snímků můžeme Ramba navíc označit za film až existencialistický: John Rambo je postavou, která už od života nic nečeká, a zatímco ostatní akční superhrdinové cítí, že musí ostatním pomáhat, aby byl svět lepší, Rambo dávno pochopil, že sám nezmůže nic. Když ho pak jakási křesťanská skupina poprosí, zda by jí pomohl dovést místním obyvatelům léky, jen se pousměje a prohlásí, že bez zbraní je jakákoliv pomoc zbytečná. V dalších záběrech pak je vesnice, v níž se humanitární pracovníci usadí, rozmetána na kusy ozbrojenci, kteří vyvražďování berou jako zábavnou hru. Ve čtvrtém díle Stallone často využívá ruční kameru, která obrazu dodává na autentičnosti, a dynamický střih chvílemi připomíná třeba Bourneovo ultimátum. Kritici filmu vyčítají, že je příliš krvavý, v tomto případě však účel světlí prostředky. Jak jinak ukázat zoufalou situaci na druhém konci světa? Rambo 4 není jen primitivní akční film, ale snímek, který se nebojí poukázat na to, že netrpí jen lidé v zemích ropou oplývajících.

Jiří G. Růžička

The Bad Luck Charms
The Bad Luck Charms
I Screams Record 2008

Kerry Martinez je známý především jako kytarista US Bombs, ti však jsou momentálně nefunkční. Martinez se tak může věnovat hraní s Back Luck Charms, kteří hrají punk'n'roll. Spojují punkovou energii s odkazem přímočarého rocku šedesátých let, vycházejícího z rock'n'rollu, i s protopunkem Stooges. Podobné spojení není ničím novým, Bad Luck Charms ani neskrývají své vzory, mezi nimiž jsou Rolling Stones i Ramones – ve One Track Mind dokonce zazní ramoneovské zvolání Hey Ho. Kapela ale podává výslednou výbušnou vysokooktanovou směs s patřičným nasazením a tahem, jaký tento druh hudby potřebuje, takže absence výraznější stylové originality ani nevadí. A Klerry Martinezes může ukázat, že umí nejen zahrát pistolovský punk rock, ale také pub rock i s nezbytnými kratičkými sóly a vyhrávkami, které do klasického punku nepatří. V duchu pojetí převažují rychlé, přímočaré skladby, tempo ale přece jen nedosahuje punkových obrátek a zařazena je i uvolněnější Superstition a docela pomalá I Dind't Mean To Kill You, byť i v ní zůstává Martinezova kytara patřičně nabroušená a stylový je i jeho uječený vokál. Po pětadvaceti minutách až zamrzí, že punk'n'rollová jízda, začínající vypalovačkou Break My Heart, skončila, ale je to lepší, než kdyby deska byla uměle natahovaná. Douška pro návštěvníky strahovského koncertu: nahrávka působí rozhodně přesvědčivěji než živé vystoupení. Má drive a nenudí.

Alex Švambersk

Březový háj
BrzezinaRežie Andrzej Wajda, 1970, 92 min.
Levné knihy 2008

Ve vydavatelském víru tzv. artových titulů se pod značkou LK objevilo poprvé i jméno Andrzeje Wajdy. Jednu z vůdčích osobností Kína morálního neklidu představují Levné knihy jeho méně „anarchistickým“ přístupem ke světu, o to více zkoumajícím utrápenou lidskou duši. Na venkově, v blízkosti rozsáhlého březového háje se Stanislaw rozhodl zemřít. Zatímco v něm neutuchá entuziasmus a neskonalá touha žít, v jeho bratrovi po smrti manželky dávno vše zahynulo. Od samého začátku je zřejmé, že právě smrt nemocného Stanislawu vzkřísí život v posmutnělém Boleslawově domě. Wajdovo plynutí času kopíruje snící les, jehož pomalý dech občas a jen nakrátko zrychlí nakumulované emoce (radost, vztek, vášně). Postavy toho ale ve výsledku mnoho nenamluví, obklopují je zámky. Především však za ně hovoří hudba – propůjčené piano, za které oba bratři usedají. Film vznikl pro televizi, čemuž odpovídá i obrazová střídmost. Herectví a líčení působí zase příliš divadelně, na což je třeba si od počátku navyknout. DVD s průměrnou obrazovou kvalitou neobsahuje žádný bonusový materiál.

Lukáš Gregor

Haino Keiji and Yoshida Tatsuya
Uhrfasudhasdd
Tzadik/RÉR CZ 2008

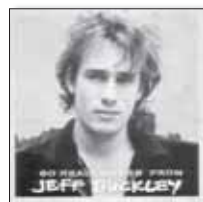
Třetí společná deska průkopníka japonské improvizované hudby, multiinstrumentalisty Keiji Haina a bubeníka s rozpětím od art rocku k hardcore Tatsuyi Yoshidy znamená od předchozí nahrávky New Rap (A2 č. 49/2006) příjemný úkok směrem k volnější formě, temnějšímu vyznění a divočejšímu, proměnlivějšímu hudebnímu projevu. To je dáno především tím, že už tolik nedominuje excesivní, avšak poněkud jednotvárný styl společné improvizace a tvůrčí přínos je vyrovnaně rozprostřen mezi oba hudebníky. Autorský rukopis jednotlivých pasáží je přitom dobře čitelný: Yoshida více využívá schopnosti hrát zároveň s bicími na baskytaru či klávesy a ještě k tomu zpívat svým charakteristickým zaumnným jazykem; Haino tyto hektické pasáže spíše zklidňuje nervózní, primitivisticky vybrnkávanou akustickou kytarou nebo je rozvolňuje dlouhými kytarovými kily. Samozřejmě nechybí ani jeho vzteklý zalýkavý jekot či tiché pohroužené odříkávání a nadto zde hraje také na flétnu, s níž nejvíce překvapí ve freejazzové pasáži skladby Eeyddllvioss. Pestrost nahrávky je zapříčiněna také využitím elektroniky, prostřednictvím níž jsou tvořeny podkladové smyčky, ohraničující ucelenější části skladeb. Kombinací dvou jedinečných přístupů vzniklo paradoxně původnější a především zábavnější dílo než na předchozí spolupráci obou hudebníků, která byla definována spíše jejich konfrontací a snahou navzájem si porozumět.

Karel Kouba

Příběh Marie a Juliena
Histoire de Marie et JulienRežie Jacques Rivette, 2003, 150 min.
Zóna a Aerofilms 2008

I z klubových představení známý Rivettův snímek z roku 2003 je příběhem vcelku všedního osamělého muže, hodináře, do jehož života vstupují dvě záhadné ženy: tajemná madam X a posléze Marie, která se Julienovi projektuje ve dvou odlišných podobách – vášnivě a lásce oddané partnerky nebo chladné a odtažitě bytosti stojící mimo reálný čas. A právě čas je tou veličinou, která je sice až v druhém plánu díla, ale hraje zásadní roli. Je více než symbolické, že právě Rivette natočil film o čase a že jeho hrdinou učinil hodináře. Autorovy filmy jsou proslulé svou často extrémní délkou, která je dána využíváním času jako svěbytné estetické hodnoty. V Příběhu Marie a Juliena se ale objevují i hitchcockovské inspirace nebo duchařské motivy, a nabourávají tak určitou vžitou představu o tvorbě tohoto režiséra. Obraz je příjemný a přirozený, čistý, zachovává si charakter obrazu z filmového pásu, není dodatečně prosvětlován. Barevnost se nese v tlumených odstínech. Disk vyšel pouze jako bonus (zdarma) k prvním 333 prodaným DVD s Krásnou hašteřičkou a do volného prodeje se po vyprodání tohoto limitovaného nákladu již nikdy nedostane.

Petr Gajdošík

Jeff Buckley
So Real – Songs from Jeff Buckley
Sony/ BMG 2007

Zbytečný výběr plní svůj účel: seznamuje novou posluchačskou generaci s výjimečnou osobností písničkáře, jehož tvorbou prorůstaly výhonky mnoha hudebních světů, a který i deset let po svém tragickém úmrtí zůstává inspirací. Buckleyho debut Grace zařadila Sony do edice Legacy, určené zásadním nahrávkám (nejen) rockové historie. Grace skutečně patří k tomu nejdůležitějšímu, co v devadesátých letech vzniklo. Různé podoby rocku s blues, odkazem písničkářů i folkových solitérů, i s ozvěnami psychedelie šedesátých let křížil kdekd, jen málokdo se však dařilo s takovou lehkostí a přesvědčivostí jako Buckleymu. Grace naneštěstí zůstalo i jeho řadovým albem jediným. Po zpěvákově úmrtí vyšlo vynikající 2 CD Sketches for My Sweetheart the Drunk (pracovní nahrávky pro nedokončené druhé album), několik živých záznamů a několik, s prominutím, výskrabů. A to So Real jistě není poslední! Vábníčky, kterými album láká, jsou živá – akustická – verze titulní skladby a ve studiu živě nahaná předělávka I know It's Over od The Smiths. Věrní fanoušci obě dávno mají, a tak přínosem výběru je, že tiskem proběhne několik článků, které předčasně zesnulého génia vzpomenou. A pokud se na jejich základech nadechnete ke koupi, jistě uděláte lépe, když si za stejné peníze pořídíte obě zmiňovaná alba – Grace i Sketches – namísto tohoto chudokrevného výběru.

Petr Frinta

Polemika s Májem?

Čanovy básně

V bohatě editorsky vybaveném svazku vydává nakladatelství Triáda první díl ze zamýšlených tří, které by měly shrnout veškeré dílo básníka vystupujícího pod dávnou studentskou přezdívkou Čan.

JAN ŠTOLBA

Přepečlivě připravený je první svazek Čanových (1946–1997) básní, nazvaný: *Básně*. Víc než třetinu svazku tvoří doslov, ediční poznámky, různočtení, dodatky. Péči nelze než ocenit, přece však váhám, zda tolik důrazu na to, kde jaký počítačový soubor přináší kolikátou verzi které sbírky, Čanově poezii paradoxně spíš neuškodí. Chudák Čan! „Všechny publikace bez životopisnejch dat. Čan. Nic víc. (...) Můj osobní život je můj osobní život – do toho nikomu nic není. On se jeden vydává víc než na pospas tím, že píše básně,“ praví Čan v dopise příteli, jež cituje doslov knihy. Editoři svazku tento testament vzápětí „zradí“, s kamarádkou omluvou zemřelému básníkovi. Nic proti tomu, zdá se mi to rozumné. Za Čanovými slovy se však skrývají všelijaké paradoxy. Můžeme tu zavnímat skepsi k současné – nejen české – literatuře (tu Čan explicitně zmiňuje i jinde) a jejímu provozu, touhu promlouvat z okraje a zůstat literárním „soukromníkem“. Takto laděné tvorbě by víc slušela komorní, ne opulentní prezentace: aby básníkovy vylehčené verše, obtěžkané balvanem poznámek, nebyly považovány za něco jiného, než čím jsou. Paradox další: Čanovo tvrzení o osobním soukromí zní, pomyslíme-li třeba na Máchu, jehož deníky jsou dnes propírány víc než sama tvorba, úsměvně. Nedá se nic dělat: zajímá-li nás dílo, bude nás táhnout i básníkův život. Právě ten totiž autor dává svým psaním, třeba nepřímo, v plen. Para-

nice, často jen letmo nahozené. Asi nejdůsažnější *Červen* vyšel s propagačním dovětkem „polemika s Máchovým Májem“. I v dopise příteli Čan označuje sbírku za „něco jako nový Máj“. Bereme podobná tvrzení cum grano salis, jako zhuštění, nadsázku. Jisté však je, že *Máj* byl Čanovou životní četbou a *Červen* je na máchovských ohlasech významně postaven.

Výmluvná je už básníkova proklamace z kraje sbírky: „Můj milý čtenáři/ konečně nadešel čas/ zhasnout onu oslnivou lampu/ moderny/ (...) / rozžehnem romantiky voskovou svíčku/ tady se bude plakat/ do batistových kapesníků...“ A dál, poněkud měšťansky: „Tak vzhůru na koně již svítá/ u sedla mošnička rýmů/ od Karla Hynka/ každý jak stříbrný dukát/ nám okouzleně cinká“. Je otázka, o jaký odvrát od současnosti, jakou romantiku (či batistovou ironii) se vlastně jedná. Zda ze všeho nejvíc nejde o hru, nostalgicko-parodický – přece jen – biedermeier, čili vysněný odstín romantismu postmoderně obrácený naruby. A zda můžeme mluvit o máchovské polemice i jen v náznaku. Čanovy ohlasy *Máje* zpravidla rychle vyústí v persifláž, někdy ne moc jasnou, jindy překvapivě přímočarou: „Hrdličky.../ ...cvrčely/ z televizní obrazovky/ je lásky čas je lásky čas“. V *Baladě o návratu pekelného psíčka* se zas persifláž rozutíká do rozjařeného veršování nejen o Vilémovi a Jarmile, ale kdoví proč i o Kafkovi a Rilkem. „Pan Kafka/ je tu s knihovnickou štaflí/ na kterou pan Rilke

v nedělitelných vlnách; přesto cítíme, že kde si v hloubi je prvotní určitý pocit, stav ducha, celistvý existenciální vjem, jenž chce být vyříkán. I přes archaičnost veršů stále živě vnímáme sytou smyslovost, skrz morytát o Vilémovi a Jarmile zahlédáme základní existenciální kontury, s nimiž se (ostatně spolu s Máchou) identifikujeme. Zpoza temně oxymórického ladění textu nás zasahuje obecný nepokoj, neukotvenost lidské situace ve světě. Mácha se vyjadřuje autentickými dobovými prostředky, které zároveň posouvá a přesahuje – rovněž autenticky. Prostředky však zůstávají *prostředky*; Mácha po nich sahá spontánně, byť důsledně, tak jak potřebuje: od sugestivní malby prostředí a atmosféry, přes všemožné významuplné rytimizace, tautologie, opakování, uhrančivě repetované rýmy až po pověstné oxymórické metaforu či básnické *vyznání* (v pasáži o truchlencích), které je zároveň proklamací básníkovy niterné filosofie.

Čan si počíná – vlastně docela naopak. V úvodu proklamuje (jistěže ironicky, ale zároveň pro sebe závazně) své nostalgické čelem vzad, přičemž ale svou nostalgii vymezí především formálně. Jeho odklon od „moderny“ se usku-teční v omezení se na „romantické“ či lépe starosvětské výrazové prostředky, vázanou řeč, rétorické gesto, konvenčně stavěné (být vtipně variované) příklady a metaforiku, případně snad až tón a dikci kupletu. Především *prostředky* samy se – paradoxně v řádu odmítnuté postmoderny – stanou básníkovým sdělením. Nebudou tedy už máchovsky kypět a transcendovat, ale budou předem daným úběžníkem básníkova vidění. Stav ducha je hned zkraje delegován na parodii a stylizaci, jež ho nese, ale dál neprohlubuje, neartikuluje.

Zlý pes a zákaz koupání

V Čanově odmítnutí „moderny“ necítím jen (ironickou) nostalgii, ale i kus tvrdošijnosti, snad dějinně příznačné: Okázale odmítnout novodobou ohlávku – a ta se ještě úžeji stáhne. Jsme stále v pasti postmoderny: co dřív bylo osudové, se dnes – osudové? – stává hrátkou, hříčkou. Hrdličky cvrčí z televize, místo „morytátu“ lásky zbyla letmá pouliční scénka s dámou a psíčkem. Ba „lásky čas“ se tu mihne co „trpaslík“... Tam, kde rytmus původně povstával z nitra, z prožívání a myšlenek, se teď autor jen věčně dorovnává k vlažnému vnějškovému mustru formy, jež měla utěšit. A utěší někdy? Jen když básník zas narazí na rytmické spodní proudy, než by spoléhal na další kouzlivé rýmy a formální piruety. Když zůstane dostatečně střídmy, příkrý, básnický lakonický: „Dalekát cesta má marné volání/ a všude tabulky/ pozor zlý pes/ a zákaz koupání“.

Ale není to vše nakonec samozřejmé? Významný fyzik a matematik v Tel Avivu jistě nechtěl být novým Máchou. Kým ale byl, když v geografickém a jazykovém odloučení sprádal své máchovské variace? Snad hravým nostalgikem, jenž se zkrátka potřebuje vyznat ze své nostalgie, načrtnout si ji na okraj listu, nechat skrz její síto chvíli nesoustavně proudit fragmenty vzpomínek na lásky, Petřín či vršovické údolí se „zoufalcem Bohdalcem“ na obzoru. A učinil tak vlídně zadumaným, jindy rozverným, zabíhavě hravým či zas vládně teskným, každopádně osobním *kuriózním* způsobem.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Čan: Básně – svazek první.

Edice Michal Kosák. Triáda, Praha 2007. 244 stran.

Toyen: Dalekát cesta má – Marné volání, 1936

dox poslední: O vydání se na pospas tu mluví zrovna Čan, básník hravé stylizace a kdejaké básnické roušky. Jakým vlastně způsobem se Čan ve svých básních dává na pospas?

Mošnička rýmů u sedla

Ačkoliv Čan údajně psal již v šedesátých letech, před svou emigrací do Švýcarska a později Izraele, jsou rané texty považovány za ztracené. Svazek *Básně* přináší tři sbírky z první půle devadesátých let, *Červen* (knižně 1997), *Balady za šesták a romance po korunce* a *Zpěvy skoro sokolské* (otiskla Revolver Revue v roce 1997). V *Baladách* najdeme místa trefná (třeba generační reflexi: „Jsme trpaslíci bez Sněhurky“), častěji ale trochu moc rozverně hovorná, pojednávající o pánech v letech a jejich milostpaních a zhruba o tom, že život jaksí uplývá. *Zpěvy skoro sokolské* shromažďují tak trochu epigramatické drob-

hbitě šplhá/ za ním pan Kafka se svou rašplí“... Veršování a jeho starý „kramářsko-flašinetářský“ svod: nabalovat na rýmy další slova a sloky, zdaleka ne všechny nezbytné. Čanovy texty často zostra začnou, ke konci jim však nejednou dojde dech, vágně vyšumí. Občas verše připomenou bujará studentská skládání pro potěchu přátel. Na čemž není nic zlého, jen k tomu netřeba olbřímí kritický aparát.

Srovnávat nesrovnatelné

Zkusme ale vzít ironickou konfrontaci s *Májem* přece jen na chvíli za slovo, i když budeme srovnávat nesrovnatelné. Možná poodhalíme něco o Čanově výrazové stylizaci, jejíž parodicko-melancholické motivy mohou být evidentní, její podstata a charakter však trochu unikají. Čteme-li *Máj*, cítíme, jak způsob vyjádření kypí tím, co má být sděleno. Vyjadřovací forma nese sdělení, tvoří je i mu podléhá, oboje

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

tituljménopříjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefone-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍjiná než fakturační, např. obdarovaného

tituljménopříjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefone-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČDIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁjménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.czwww.send.cz

neuteče vám žádné číslo

noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce

ušetříte až 312 Kč ročně

k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER

v ceně 226 Kč zdarma

pro předplatitele ročně zdarma čtyři přílohy (CD, knihy)

tydenikA2.cz/moleskine

ovšem

Vnitro se musí omluvit dvěma technařům za zásah, jenž vůči nim proběhl na Czech Teku v Mlýnci v roce 2005. Zatímco policisté, kteří v kamerovém záznamu před očima celé republiky kopali ležícího hochy, zůstali i po šetření nepostiženi, zde se opožděně ukázala sama spravedlnost. Ale jen zlehka vystrčila růžky. Rozhodnutí soudu totiž vypadá spíše na plichtu a postiženým mladíkům, z nichž byl jeden mlácen tonfou a druhému byla do jedoucího auta vhozena dýmovnice, patří především morální vítězství. Částky, které dostanou (10 a 20 tisíc), totiž použijí na poplatky soudního řízení, které soud nepochopitelně uvalil na oběti i viníky stejnou měrou. Jako by neviděl rozdíl. Malé vítězství dvou postižených ale nemůže zakrýt skutečnost, že stovky podobně postižených se nedočkaly vítězství žádného. Většina jejich podání byla totiž shledána jako „neodůvodněná“ a málokterý z nich měl tu sílu a čas několik let vést soudní spor a obstarávat důkazy, které by měla přinášet sama policie. Doba, kdy by přechylny policistů byla ochotna reflektovat policie nebo policejní inspekce k tomu určená, je tak stále v nedohlednu.

Lukáš Rychetský

Úterý 8. července nebylo jen dnem podpisu smlouvy o radarové základně, v níž se mj. pro všeobecné pobavení píše, že „žádný prvek systému protiraketové obrany... nebude použit pro jakékoli aktivity neslučitelné s Chartou OSN“. Nebylo ani pouze dnem demonstrace proti tomuto podpisu, jejíž počty některá média pro jistotu vydělila deseti. Bylo rovněž dnem, kdy bylo podáno trestní oznámení na iniciativu Nezákladnám! – za antisemitismus. Liga proti antisemitismu tento akt zdůvodnila tím, že na jednom z blogů na portálu Nezákladnám! se objevil link na Protokoly sionských mudrců. Co na tom, že blogerský účet si může na daném portálu založit každý, co na tom, že daný blog byl po prvním upozornění administrátorů smazán, co na tom, že se aktivisté z Nezákladnám! aktivně účastnili protestů proti antisemitismu? „Liga proti antisemitismu upozorňuje na skutečnost, že od samého vzniku se v této iniciativě objevují krajně levicové skupiny, jejichž ideologie směřuje k likvidaci demokracie v České republice, či je revolučně laděna,“ píše se také v udání, podepsaném např. Fedorem Gálem. Liga, která proti opravdu nebezpečnému antisemitismu neonacistů neudělala skoro nic, se nyní rozhodla vystupovat jako ideopolice a degradovat odpor proti antisemitismu v záminku pro potlačování názorů, které nemají s antisemitismem nic společného.

Ondřej Slačálek

Webové stránky českých deníků téměř bez výjimky prezentují letošní 43. ročník MFF Karlovy Vary jako záležitost, kde jsou filmy a názory na ně skoro to poslední, důležité je zachytit „to dění“. Například na webových stránkách Lidových novin se o žádných filmech nedozvíme (výjimkou je rozhovor s Jurajem Jakubiskem), zato můžeme zhlédnout třeba video o tom, že De Niro volí Obamu. Rozhovory jsou pomalu vytěšňovány chaty s osobnostmi, namísto recenzí se objevují blogy populárních pisálků a místo reflexí streamovaná videa. Ve snaze využívat nových forem se množí glosáře a blogy (Mirka z Varů či Irenin blog z Varů), v nichž se dozvíme, co populární novinář(ka) snídál(a) a kde byl(a) na párty a jak „nestíhá“. Jak by taky mohla stíhat, když je ve Varech takový „cvrkot“, jak napovídá podrubrika novinek.cz věnovaná Varům. Osobně se spíš ptám, zda mluvíme všichni o stejném festivalu. Ten můj nabízí především filmy. Pokud jste festival nestihli a chcete si udělat na vybrané karlovarské snímky názor sami, od 12. do 23. 7. jsou v pražském Aeru a Světozoru Ozvěny Karlových Varů, kde bude k vidění 38 snímků z různých sekcí.

Kamila Boháčková

Veškerá pozornost českých médií i politiků se v posledních dnech soustředila na vyjednávání a podpisování smluv se Spojenými státy, které více nebo méně souvisí s plánovanou radarovou základnou. V zákulisí však mezi tím probíhají bez povšimnutí jednání, která lze do státní suverenity i bezpečnosti českých občanů promítnout podobně zásadním způsobem. List New York Times informoval 28. června o tom, že se USA a EU blíží dohodě o znění nové smlouvy, která by bezpečnostním složkám umožnila získávat informace o operacích provedených kreditními kartami, údaje o cestování i o tom, jak brouzdají po internetu lidé na druhé straně Atlantiku. Dosud USA získávají řadu těchto informací v rozporu s evropskými zákony. Uzávěření předběžné dohody o elektronických vízech otevře také před pár měsíci českému ministerstvu vnitřní cestu k jednání o zřízení střediska pro prověřování teroristů, které by do USA posílalo požadované informace. Dohoda by měla být údajně podepsána do konce července. Od poloviny července mají probíhat vyjednávání také o mezinárodní smlouvě o prevenci a potírání závažné trestné činnosti, jejímž obsahem bude opět předávání informací. Konkrétní podoba smluv i průběh jednání jsou však utajovány. A nikdo se zatím po nich ani neptá.

Filip Pospíšil